

AVRUPA
KOMİSYONU

Brüksel, 10.12.2021
C(2021) 8914 nihai

**2021-2027 dönemi Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) Programlama Çerçevesini
kabul eden**

10.12.2021 tarihli

KOMİSYON UYGULAMA KARARI

2021-2027 dönemi Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) Programlama Çerçevesini kabul eden

10.12.2021 tarihli

KOMİSYON UYGULAMA KARARI

AVRUPA KOMİSYONU;

Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'yı göz önünde tutarak,

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracını (IPA III) tesis eden 15 Eylül 2021 tarihli ve (AB) 2021/1529 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nü¹ ve bu Tüzük'ün özellikle 7(3) maddesini göz önünde tutarak,

Aşağıdaki gerekçelerle:

- (1) (AB) 2021/1529 sayılı Tüzük, I. Ekte yer alan yararlanıcı ülkelere yönelik dış yardımın planlanması ve sağlanması için bir çerçeve oluşturur.
- (2) (AB) 2021/1529 sayılı Tüzük'ün 7(1) maddesi yardımın, 3. maddede atıfta bulunulan özel hedeflerin yerine getirilmesi amacıyla bir IPA III programlama çerçevesine dayanılarak sağlanmasını gerektirir. IPA III programlama çerçevesi, Birlik'in çok yıllık mali çerçevesi süresi için Komisyon tarafından oluşturulur.
- (3) Bu nedenle, Birlik'in çok yıllık mali çerçevesi süresince bir IPA III Programlama Çerçevesi oluşturulması gereklidir.
- (4) Bu Karar'da öngörülen tedbirler, (AB) 2021/1529 sayılı Tüzük'ün 16. maddesinde atıfta bulunulan IPA III Komitesinin görüşüne uygundur,

AŞAĞIDAKİ HÜKÜMLER ÜZERİNDE KARARA VARMIŞTIR:

Tek madde

Ekte belirtilen 2021-2027 dönemi IPA III programlama çerçevesi kabul edilmiştir.

Brüksel'de, 10.12.2021 tarihinde düzenlenmiştir.

*Komisyon adına
Komisyon Üyesi
Olivér VÁRHELYI*

¹ ABRG L 330, 20.9.2021, s. 1.

TR

**2021-2027 dönemi Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) Programlama Çerçevesini
kabul eden**

KOMİSYON UYGULAMA KARARI

EK

IPA III PROGRAMLAMA ÇERÇEVESİ

İçindekiler

Giriş	sayfa 3
Pencere 1: Hukukun üstünlüğü, temel haklar ve demokrasi	sayfa 11
Pencere 2: İyi yönetim, AB müktesebatına uyum, iyi komşuluk ilişkileri ve stratejik iletişim	sayfa 25
Pencere 3: Yeşil gündem ve sürdürülebilir bağlantısallık	sayfa 36
Pencere 4: Rekabet edebilirlik ve kapsayıcı büyüme	sayfa 46
Pencere 5: Bölgesel ve sınır ötesi işbirliği	sayfa 57
IPA III Gösterge Tahsisleri	sayfa 67

GİRİŞ

2021-2027 Çok Yıllı Mali Çerçevesi¹, “Komşuluk ve Dünya” başlığı kapsamındaki AB dış eylem programlarına yönelik temel öncelikleri ve genel bütçe çerçevesini belirler. Bu çerçeve, 2021-2027 programlama döneminde IPA III Tüzüğü’nün I. Ekinde belirtilen yararlanıcıların (Arnavutluk Cumhuriyeti, Bosna-Hersek, Kosova*, Karadağ, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, Sırbistan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti) desteklenmesi için güçlendirilmiş Katılım Öncesi Yardım Aracını (IPA III) içerir.

IPA III Tüzüğü’nün 7. maddesinde açıklandığı üzere IPA III Programlama Çerçevesi, 2021-2027 ÇYMÇ süresince IPA III yararlanıcılarına destek olan AB fonlarının kullanımına ilişkin kapsamlı Avrupa Komisyonu stratejik belgesidir.

Avrupa Parlamentosu ile birlikte, üst düzey jeopolitik diyalog dikkate alınarak hazırlanmıştır ve seçilen hedeflerle tematik işbirliğinin öncelikli alanlarını kapsayan, Tüzük’e ilavede bulunan yetki devrine dayanan tasarrufla tutarlıdır.

Çerçeve, söz konusu ortakların, üyeliğin tüm gerekliliklerini karşılamaya hazırlanması amacıyla Avrupa Birliği’nin Batı Balkanlar ile olan ilişkisinin temel hedefinin vurgulandığı “Katılım sürecini geliştirmek - Batı Balkanlar için güvenilir bir AB perspektifi”² başlıklı Komisyon Bilgilendirmesi’ne dayanır. Bu, sağlam, sürdürülebilir ve hızlandırılmış ekonomik büyümeyi ve sosyal yakınsamayı teşvik edecek olan, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve ekonomiye ilişkin temel reformların desteklenmesini ve temel Avrupa değerleriyle uyum sağlanmasını içerir.

Ayrıca, Mart 2020’de Konsey tarafından onaylanan revize genişleme metodolojisi³, genişleme sürecinin daha güvenilir olması, nesnel kriterlere, katı pozitif ve negatif koşulluluk ilkesine, tersine çevrilebilirlik ilkesine dayanması ve daha güçlü, daha dinamik ve öngörülebilir siyasi yönlendirmeye tabi olmasına yönelik dört temel ilkeyi vurgular. IPA III’e yönelik programlama sürecine’ e getirilen değişiklikler, aracın performansa dayalı yaklaşımını iyileştirmeyi ve sunum açısından verimliliğini artırmayı amaçlayan söz konusu revize genişleme metodolojisinin ayrılmaz bir parçasıdır.

IPA III Programlama Çerçevesi, Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı’nın uygulanmasını da destekleyecektir⁴. Ekonomi ve Yatırım Planı, bölgenin uzun vadeli toparlanmasının teşvik edilmesi, yeşil ve dijital bir geçişin desteklenmesi, ekonomik büyümenin hızlandırılması ve Batı Balkanlar’ın AB Tek Pazarına yakınlaştırılması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı gibi en son AB politika gelişmeleri de dâhil olmak üzere AB yolunda ilerleme için gereken reformların desteklenmesini amaçlar. Modern, karbon nötr, kaynak verimli ve rekabetçi ekonomilere yönelik sürdürülebilir bir geçişe katkıda bulunularak, bölgenin kullanılmayan ekonomik potansiyelinin ve bölge içi ekonomik işbirliği ve ticarete yönelik artan faaliyet alanlarını açığa çıkarmayı amaçlar.

¹ 2021-2027 dönemine yönelik çok yıllık mali çerçeveyi belirleyen 17 Aralık 2020 tarihli ve (AB, Euratom) 2020/2093 sayılı KONSEY TÜZÜĞÜ - [EUR-Lex - 32020R2093 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

*Bu ifade, statüye ilişkin pozisyonlara hâle getirmez ve BMGK’nin 1244/1999 sayılı Kararı ve Uluslararası Adalet Divanının Kosova’nın bağımsızlık deklarasyonu hakkındaki görüşü ile uyumludur.

² COM(2020) 57 nihai

³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>

⁴ COM(2020) 641 nihai.

Kovid-19 küresel salgını, AB ile **ekonomik yakınsama açısından hâlihazırda geri kalmış** olan Batı Balkan **ekonomileri üzerinde önemli bir yıkıcı etki yaratmıştır**. Bölge, zayıf rekabet edebilirlik, yüksek orandaki işsizlik ve ciddi bir beyin göçü sebebiyle sürekli zorluklarla karşı karşıyadır. Temel yapısal zayıflıkların üstesinden gelinmesi ve yakınsamanın hızlandırılması için yapısal reformların uygulanmasına yönelik çabaların artırılmasına duyulan ihtiyaç her zamankinden daha acildir.

IPA III – Politika temelli araç – Politika çerçevesi

IPA III, üyelik için temel şartları aracın merkezine koyan ve yardımı daha stratejik ve dinamik bir biçimde devreye sokan somut politika odaklı bir yaklaşım sunar. IPA III, AB yardımlarının temel önceliklere daha fazla odaklanmasını sağlayarak sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmayı teşvik eden ve ortakları, Birlik değerlerine ve standartlarına daha fazla yaklaştıran reformlara yönelik desteği güçlendirecektir.

AB'ye katılım süreci katı ancak adil koşulluluk ilkesi üzerine kuruludur ve aday ve potansiyel aday ülkelerin tüm üyelik kriterlerini karşılamasını sağlamayı amaçlar. “Öncelikli temel ilkeler” prensibi bu sürecin merkezinde yer alır. Hukukun üstünlüğü, temel haklar ve demokratik kurumların güçlendirilmesine yönelik temel unsurlar, tüm yönetim düzeylerinde kamu yönetimi reformu, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve rekabet edebilirlik konuları hâlâ kilit öneme sahiptir. Bu konular, AB'nin temel değerlerine ve genel politika önceliklerine verdiği önemi yansıtır. Bu üç temel unsur birbiriyle yakından bağlantılıdır ve bu nedenle temel ilkelerin uygun şekilde ele alınması, revize edilmiş genişleme metodolojisine uygun olarak üyelik kriterlerini karşılamının yanı sıra, Kovid-19 krizinin yarattığı ekonomik gerilemeden hızlı bir şekilde kurtulmak için her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulan sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve yatırımları güçlendirmenin anahtarıdır.

Yerleşik üyelik kriterlerini ve kendi politika önceliklerini karşılamak için yararlanıcıların, AB yolunda başarıya ulaşmaları bakımından gerekli olan temel reformları uygulama taahhütlerini yerine getirmeleri gereklidir. İyi yönetim ile birlikte hukukun üstünlüğü, temel haklar ve demokratik kurumların işleyişi önemli ölçüde güçlendirilmelidir. Yapısal zayıflıkların, düşük rekabet edebilirliğin ve yüksek işsizliğin ele alınması ve Kovid-19 krizine karşı sürdürülebilir ekonomik toparlanmanın hızlandırılması için sosyo-ekonomik reformlar gayretle uygulanmalıdır.

Müzakere çerçeveleri, Genişleme Paketinde yer alan tavsiyeler, Ekonomik Reform Programları (ERP'ler) ve ortak sonuçlarda her yıl üzerinde anlaşmaya varılan politika kılavuzu, (İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları bağlamında düzenlenen toplantı sonuçlarının yanı sıra AB-Batı Balkanlar Stratejisi⁵ ve AB müktesebatına uyum sağlanmasına yönelik ulusal plan olmak üzere genişleme sürecinin belirli araçlarının tamamı, temel reformların belirlenmesi ve yönlendirilmesi için temel teşkil eder. IPA III yararlanıcıları, özellikle sınır anlaşmazlıkları olmak üzere AB'ye katılımlarının çok öncesinde uzlaşma sağlayarak ve çözülmemiş ikili sorunları çözerek geçmiş mirasın üstesinden gelmeyi taahhüt etmelidir.

AB'nin aday ve potansiyel aday ülkelere yönelik yardımının genel hedefi, IPA III yararlanıcılarını Birlik değerlerine uymaları ve Birlik'e üyelik amacıyla Birlik kurallarına, standartlarına, politikalarına ve uygulamalarına aşamalı olarak uyum sağlamaları için gerekli olan siyasi, kurumsal, yasal, idari, sosyal ve ekonomik reformları benimsemeleri ve uygulamaları konusunda desteklemek ve böylece onların istikrarına, güvenliğine ve refahına

⁵ Avrupa Parlamentosuna, Konseye, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesine ve Bölgeler Komitesine Sunulan Komisyon Bilgilendirmesi (6 Şubat 2018)

https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf

katkıda bulunmaktadır. Hazırlık durumunun nihai göstergesi, Komisyonun yıllık Genişleme Paketinde ve ilgili üçüncü taraf değerlendirmelerinde ölçüldüğü üzere Avrupa Birliği yolunda kaydedilen ilerlemedir.

Komşuluk, Kalkınma ve Uluslararası İşbirliği Aracı – Küresel Avrupa (NDICI-GE)⁶ kapsamında oluşturulan ve NDICI-GE ve IPA III fonları tarafından finanse edilen Dış Eylem Garantisi (EAG), aynı zamanda **Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı'nın** bel kemiğini oluşturacaktır. Batı Balkanlar'da, EAG, “Batı Balkanlar Garanti İmkânı” olarak adlandırılacak ve krizin yarattığı sert sosyo-ekonomik etkinin üstesinden gelinmesi, bölgedeki ekonomilerin modernize edilmesi, gerekli sosyo-ekonomik reformların desteklenmesi, gelişim açığının kapatılmaya başlanması ve ikiz yeşil ve dijital dönüşümün desteklenmesine yardımcı olacaktır. Ekonomi ve Yatırım Planı, bölgedeki yatırımların artmasını da kolaylaştıracaktır. Bu planın merkezinde, giderek daha dinamik hale gelen bir özel sektör ve daha güçlü bir insan sermayesi gelişimi ile Batı Balkanlar'da birbiriyle bağlantılı, yeşil, rekabetçi ve gelişen ekonomilerin gelişimini destekleyebilecek, yaklaşık on belirleyici yatırım unsurundan oluşan büyük bir yatırım paketi yer alır. Batı Balkanlar için Yeşil Gündemin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz İlkeler⁷, Batı Balkanlar'ın Avrupa Yeşil Mutabakatı⁸ hedefleriyle uyumlu hâle getirilmesini destekleyecektir.

Yatırımın ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin artırılması, ancak IPA III yararlanıcılarının **AB değerleri ve standartlarına dayalı temel reformları taahhüt etmeleri ve kararlılıkla uygulamalarıyla** mümkün olacaktır. **Hukukun üstünlüğünün** güçlendirilmesi, **kamu yönetiminin** (dijital olarak da) iyileştirilmesi ya da yapısal **ekonomik reformlar** bakımından; girişimcilik, istihdam yaratılması, sürdürülebilir yatırım ve nüfusun refahına yönelik elverişli bir ortam için gereklidir. İyi işleyen bir denge ve denetleme sistemi ve bağımsız yargı, vatandaşlar için kilit öneme sahiptir. Kişiler ve işletmeler; iyi hizmet alabilmek, faaliyetlerine başlayabilmek ve haklarının uygulanması konusunda etkin ve bağımsız kurumlara güvenebilmek için hukuki kesinliğe, yolsuzluğun ortadan kaldırılmasına ve verimli işleyen yönetimlere ihtiyaç duyar. Yabancı yatırımcılar ise, yatırımlarını koruyacak eşit şartların sağlandığı bir rekabet ortamı güvencesine ihtiyaç duyarlar. AB kamu ihale kurallarına uyum ile gelişmiş şeffaflık ve gözetim kilit öneme sahiptir. Mali soruşturmalar ve mal varlığına el konulması bakımından daha iyi sonuçlar alınması da dâhil olmak üzere, suç örgütlerinin ve ekonomik temellerinin etkin bir şekilde çökertilmesine yönelik stratejik bir yaklaşım oluşturulması gerekmektedir.

AB, Batı Balkanlar ve Türkiye'de benzer şekilde, Kovid-19 sonrası ekonomik toparlanma ve **sürdürülebilir, sosyal açıdan adil, dijital, esnek ve iklim nötr bir ekonomiye geçiş** birlikte sürdürülmelidir. Tüzük, IPA III aracılığıyla finanse edilen eylemler ile Birlik'in iklim eylemini ana akımlaştırma çabalarına katkıda bulunulmasının beklendiğini ortaya koyar. Özellikle, IPA III'ün, genel mali paketinin %18'inin iklim hedeflerine katkıda bulunması ve bu oranın 2027'e kadar %20'ye çıkarılması beklenmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için, tematik pencerelerden biri (Pencere 3) sürdürülebilir bağlantısallığa ve yeşil gündeme ayrılırken, iklim, çevre ve iklimle ilgili enerji konuları tüm pencerelerde ana akımlaştırılacaktır. Avrupa Komisyonunun ilk siyasi önceliği olan Avrupa Yeşil Mutabakatı, IPA yararlanıcılarının döngüsel, iklime dayanıklı ve düşük karbonlu bir ekonomiye tam olarak geçişini desteklemek amacıyla Yeşil Gündem için stratejik bir referanstır. Burada bahsedilen ekonomi, büyümenin sera gazı

⁶ (AB) 2017/1601 sayılı Tüzük'ü ve (AT, Euratom) 480/2009 sayılı Konsey Tüzüğü'nü yürürlükten kaldıran ve 466/2014/AB sayılı Karar'ı değiştiren ve yürürlükten kaldıran, Komşuluk, Kalkınma ve Uluslararası İşbirliği Aracı – Küresel Avrupa'yı (NDICI) tesis eden 9 Haziran 2021 tarihli ve (AB) 2021/947 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.

⁷ SWD(2020) 223 nihai.

⁸ COM/2019/640 nihai

emisyondan, kaynak kullanımından ve atık üretiminden ayrıştırıldığı, iklim dayanıklılığının gözetildiği ve yeşil geçişin adil ve hiç kimseyi ve hiçbir yeri geride bırakmadan gerçekleştirildiği bir ekonomidir. Batı Balkanlar'da, Yeşil Gündemin beş unsurunun uygulanmasına yönelik kılavuz ilkeler, IPA III desteğinin devreye sokulması için yol gösterici bir referans görevi görecektir.

Aynı şekilde, IPA III yararlanıcıları, ekonomilerinin ve toplumlarının insan merkezli dijital dönüşümü için Mart 2021 tarihli AB Dijital Pusula Bilgilendirmesi'ni⁹ yol gösterici ilke olarak kullanmalıdır. Bu sayede, IPA III yararlanıcıları, AB'nin daha yüksek katma değerli tedarik zincirlerine entegre olmak ve gelecekte hızla gelişen AB dijital tek pazarına katılmak için daha iyi konumlanabileceklerdir. AB ile Batı Balkanlar ve Türkiye arasındaki dijital uçurumun Covid-19 sonrası dönemde daha da büyümesinin önlenmesi amacıyla, IPA'nın programlanmasında, fonların %20'sini dijital dönüşüme tahsis eden, Toparlanma ve Dayanıklılık İmkânı'nda yer alan AB amaç ve hedeflerinden ilham alınabilir.

AB Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı (GAP III) 2021-2025'te ana hatlarıyla belirtilen yaklaşıma uygun olarak IPA III, toplumsal cinsiyet eşitliğini ana akımlaştırılacak; aynı zamanda kız çocukları ve kadınların fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü sağlamaya, ekonomik ve sosyal hakları teşvik etmeye ve hedeflenen eylemlerle kız çocukları ve kadınların sesini ve katılımını güçlendirmeye devam edecektir.

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi¹⁰, küresel düzeyde, gezegen için daha sürdürülebilir bir gelecek elde edilmesi ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik şemsiye stratejiyi temsil eder ve AB'nin politika çerçevesiyle tamamen bütünleşiktir. Bu bakımdan, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH'ler) yararlanıcılar açısından hem çok taraflı düzeyde alınan doğrudan bir taahhüt hem de katılım sürecinde AB politika çerçevesine yaklaşmak için ek bir gerekliliktir. Bu bağlamda, IPA tarafından finanse edilen faaliyetler, yararlanıcıların başarı taahhütlerine uygun ve destekleyici olacaktır.

IPA III hedefleri ve tematik pencereler

IPA III Tüzüğü'nün 3. maddesinde, aracın genel ve özel hedefleri özetlenmiştir. IPA III Tüzüğü'nün II. Ekinde ise, yardıma yönelik temel tematik öncelikler tanımlanmıştır. Bunlar, IPA III yararlanıcılarını destekleyen AB fonlarının kullanımına yönelik kapsayıcı Avrupa Komisyonu stratejik belgesini temsil eden IPA III Programlama Çerçevesinde yansıtılır. Bu belge, IPA III yararlanıcıları, Üye Devletler ve Avrupa Parlamentosu ile ortaklaşa hazırlanmıştır. Belgede, her bir destek alanı için gösterge niteliğindeki beş tematik pencere tanımlanmıştır:

- Pencere 1: Hukukun üstünlüğü, temel haklar ve demokrasi
- Pencere 2: İyi yönetim, AB müktesebatına uyum, iyi komşuluk ilişkileri ve stratejik iletişim
- Pencere 3: Yeşil gündem ve sürdürülebilir bağlantısallık
- Pencere 4: Rekabet edebilirlik ve kapsayıcı büyüme
- Pencere 5: Bölgesel ve sınır ötesi işbirliği.

Genel olarak Tüzük'ün özel hedeflerine tekabül eden bu beş pencere, AB'nin genişleme politikasının tüm yönlerini oluşturur ve tamamlayıcı bir şekilde birbiriyle bağlantılıdır. Ek olarak, iklim değişikliği, çevre koruma, sivil toplum, toplumsal cinsiyet eşitliği, hak temelli

⁹ Dijital Pusula Bilgilendirmesi, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-digital-compass-2030_en.pdf

¹⁰ [21252030 Agenda for Sustainable Development web.pdf \(un.org\)](https://www.un.org/sustainabledevelopment/2030-agenda/)

yaklaşım gibi birçok kesişen tema da ana akımlaştırılacak ve dolayısıyla bu beş pencere altında uygulanacaktır.

Benzer şekilde, kamu yönetimi reformu ve dolandırıcılık ve yolsuzlukla mücadele gibi bazı politikalar ve eylemler birbiriyle yakından bağlantılıdır ve bu nedenle birden fazla pencere için geçerlidir. Bir eylem belirli bir pencerenin altında ele alınmış olsa bile, diğer pencerelere ve/veya IPA III'ün özel hedeflerine de katkıda bulunabilir. Örneğin, tarım ve kırsal kalkınma programlarının uygulanması için sağlanan mali yardım, sektörün rekabet gücünün artırılmasına, AB standartlarına uyum sağlanmasına ve sektördeki kamu yönetimi reformuna da katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, eylemlerin ait olduğu pencereleri belirlemek için önerilen eylemlerin esasına bakılacaktır. Örneğin, tüm pencereler kapsamındaki eylemlerin çoğunda iletişim faaliyetleri mevcut olsa da, kurumsal bir iletişim kampanyası 2. Pencere kapsamında finanse edilmelidir.

IPA III Programlama süreci

IPA III Tüzüğü'nün 7. maddesinde, IPA III programlama çerçevesinin ilgili ulusal stratejileri ve sektör politikalarını gerektiği şekilde dikkate alması gerektiği belirtilmiştir. Yardım, yararlanıcıların kapasitelerinin yanı sıra AB üyelik kriterlerinin karşılanması için ihtiyaç duyulan ilave çabalar da dikkate alınarak, yararlanıcıların özel durumlarına göre hedeflenecek ve ayarlanacaktır. Yardım, ihtiyaçlara, reformlara bağlılığa ve bu reformların uygulanmasındaki ilerlemeye göre kapsam ve yoğunluk bakımından farklılık gösterir.

Politika odaklı yaklaşımın ve AB desteğinin etkinliğinin güçlendirilmesi amacıyla, talep edilen IPA müdahalelerinin **uygunluğu**, tekliflerin **olgunluğu** ve **yararlanıcıların genişleme gündemlerindeki ilerleme**, IPA III programlamadaki üç ana kriter olacaktır.

IPA III yararlanıcılarının, genel politikalarının ve sektörel stratejilerinin, genişleme sürecinin belirli politika araçlarının tavsiyeleri ve gereksinimleri ile ne şekilde uyumlu olduğunu ve IPA III Programlama Çerçevesinin hedeflerine nasıl katkıda bulunacaklarını ana hatlarıyla belirten **Stratejik Yanıtlar** hazırlamaları beklenir. Bu belgeler ayrıca, IPA finansman imkânlarının nasıl kullanılmasının planlandığını ve IPA III programlama çerçevesinde yer alan tematik önceliklerin nasıl ele alınacağını somut olarak gösteren ilk taslak proje listesini de içerecektir.

Avrupa Komisyonu, **politika uygunluğu** temelinde ilk eylem seçimini yapacaktır. Yalnızca bu aşamada onay alan eylemler, tam kapsamlı eylem belgeleri haline getirilecektir.

Önce politika yaklaşımı doğrultusunda eylemler, IPA III Programlama Çerçevesinde tanımlanan hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunmaları halinde uygun olarak kabul edilecektir. Ayrıca, özellikle müzakere çerçeveleri, Genişleme Paketi tavsiyeleri, Ekonomik Reform Programları (ERP'ler) ve ortak sonuçlarda her yıl üzerinde anlaşmaya varılan politika kılavuzu, (İstikrar ve) Ortaklık Anlaşması bağlamında düzenlenen toplantıların sonuçları ile birlikte, uygulanabildiği hâllerde, Batı Balkanlar Stratejisi, makro-bölgesel stratejiler ve AB müktesebatına uyum sağlanmasına yönelik ulusal planlar olmak üzere genişleme sürecinin belirli araçlarından elde edilen tavsiyelerle de uyumlu olmalıdır. Avrupa Komisyonunun yıllık Genişleme Paketi çerçevesinde hazırlanan raporları, hem hazırlık düzeyine hem de önceki rapor döneminde kaydedilen ilerleme derecesine ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme sunar.

Bu raporlar ayrıca, her bir müzakere faslında gerçekleştirilecek en acil reformlar hakkında somut tavsiyeler de sunar. Bununla beraber, ERP sürecinden kaynaklanan politika kılavuzu, hükümetlerin ihtiyaç duyulan sosyoekonomik reformları önceliklendirmesi ve uygulaması için bir yol haritası işlevi görmelidir.

IPA III desteği, IPA ve IPA II kapsamındaki önceki mali yardımların yanı sıra ilgili sektörlerdeki AB politikalarını tamamlayıcı olarak sağlanacaktır. IPA III özellikle,

yararlanıcılara sektör reformlarının tasarlanması ve uygulanması konularında yardımcı olmak ve ulusal stratejiler, sektör politikaları, kaynak tahsisi ve harcama uygulamaları arasındaki tutarlılığı artırmak için önceki araç kapsamında tanıtılan Sektör Yaklaşımı ile devamlılığı sağlar. Belirli bir sektörü desteklemek üzere tasarlanan tüm eylemler aynı pencere altında finanse edileceğinden, IPA III önceki kazanımlar üzerine inşa edilir.

Tüm yararlanıcılardan, geniş bir toplumsal sahiplenme ve katma değer sağlanması amacıyla, önerilen eylemler konusunda sektör çalışma grupları, paydaşlar ve diğer bağışçılara farklı düzeylerde geniş ölçüde **danışıldığını** göstermeleri istenecektir.

İkinci seçim, **teknik olgunluğa** odaklanacaktır. Yalnızca teknik açıdan yeterli olgunluğa sahip olan eylemlerin kabul edilmek için hazır olduğu kabul edilecektir. Bir eylem, hazırlık faaliyetlerinin (örn. çevresel etki değerlendirmesi, sosyal etki değerlendirmesi, iklim direnç gösterme, saha yerinin belirlenmesi ve onaylanması, maliyet-fayda analizi, ihale şartnamelerinin/iş tanımlarının hazırlanması vb.) çoğu tamamlandığında teknik olarak yeterince olgun olarak kabul edilecektir. Uygulanabildiği hallerde, teknik olgunluk, önerilen eylem için uygun yatırımların karışımını, AB müktesebatına uyum da dâhil olmak üzere reformları ve gerektiğinde idari kapasitelerin geliştirilmesine yönelik yardımı sağlaması açısından daha geniş anlamda değerlendirilecektir. Henüz teknik olarak olgunlaşmamış ancak politikaya uygun eylemler, daha sonraki bir aşamada (örneğin bir sonraki yıl) kabul edilmek üzere bekletilecektir.

Liyakate dayalı genişleme sürecine bağlılık doğrultusunda, stratejik yanıtın değerlendirmesinin genel olarak uygulanmasında, **her bir yararlanıcının genişleme gündemindeki ilerlemesi** dikkate alınacaktır. Hukukun üstünlüğü ve temel haklar, demokratik kurumlar ve kamu yönetimi reformu ile ekonomik kalkınma ve rekabet edebilirlik alanlarında gösterilen çabalara özel önem verilecektir. Yardım, yararlanıcıların özel durumlarına göre ayarlanacak ve hepsine uygun düzeyde destek verilmesi ("**adil paylaşım**" ilkesi) sağlanacaktır. Bu performansa dayalı ve reform odaklı yaklaşım, aday ve potansiyel aday ülkeler müzakerelerde kararlaştırılan reform önceliklerinde ilerleme kaydederlerse daha fazla fon yatırımına da erişebilecekleri anlamına gelir.

IPA III programlama süreci, genişleme sürecinin belirli araçlarında, ulusal stratejik belgelerde ve ilgili eylem planlarında belirlenen öncelikleri yansıtan olgunlaşmış eylemlerin sürekli olarak devam etmesini sağlamayı amaçlar ve eylemlerin seçimiyle sözleşme imzalanması arasındaki süreyi azaltarak uygulamanın hızlandırılmasına katkıda bulunur. Programlama süreci, bu bölümün sonunda bir şemayla açıklanmıştır.

Tercih edilen bütçe uygulama yöntemleri ve finansman türleri

IPA ve IPA II'nin uygulanmasından elde edilen deneyimler ve alınan dersler temelinde, IPA III, net bir katma değere sahip oldukları durumlarda, ilgili AB Ajansları, merkezi ve yerel makamlar, Üye Devletlerin ajansları ve kuruluşları, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası ve kalkınma finans kurumları gibi çeşitli **ortaklara** bağlı olarak yürütülecektir.

IPA III (tüm pencereler) kapsamındaki yardım, Mali Tüzük ve Devlet destekleri ilke ve düzenlemelerine uygun olarak **tüm yönetim biçimleri** kullanılarak uygulanmaya devam edecektir.

Araçlar ve dağıtım şekilleri açısından, hibe, satın alma, bütçe desteği, ilgiliyse AB Güven fonlarına katkılardan, mali araçlara, bütçe garantilerine ve Avrupa Takımı Girişimlerine kadar Tüzük'te öngörülen her türlü finansman mümkündür.

Dış Eylem Garantisinin Batı Balkanlar kolu olan Batı Balkanlar Garanti İmkânı ve Türkiye'deki Dış Eylem Garantisi, özellikle Kovid-19 küresel salgınının patlak vermesinden

sonra genişleme bölgesinin sosyoekonomik toparlanmasını desteklemek için kullanılacaktır. Avrupa Komisyonu, artan gücü sayesinde, özel ve kamu sektöründen gelen fonlardan yararlanmayı ve genişleme bölgesinde de yatırımı teşvik etmeyi ve böylece AB yardımının etkisini artırmayı hedefler.

TAIEX ve Eşleştirme olmak üzere iki özel Kurumsal Yapılanma Aracı ile kurumsal yapılanmaya destek sağlanabilir.

IPA III ayrıca, ilgili olduğunda, yararlanıcıların Erasmus+, Ufuk Avrupa, InvestEU Fonu, Yaratıcı Avrupa Programı gibi, ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, **diğer** Ajanslara, **İmkan ve AB programlarına** katılımını da teşvik edecektir.

Komşuluk, Kalkınma ve Uluslararası İşbirliği Aracı – Küresel Avrupa (NDICI-GE) kapsamında sağlanan **tematik destek** uygun görüldüğü şekilde kullanılabilir.

Daha önceki katılım öncesi araçlarda olduğu gibi yardım, ulusal veya bölgesel düzeyde **yıllık veya çok yıllık eylem planları** veya belirli ortakları (örn. sivil toplum) veya tüm alanları ilgilendiren en önemli konuları (örn. AB entegrasyon desteği) hedefleyen yatay girişimler yoluyla IPA III yararlanıcılarına dağıtılacaktır.

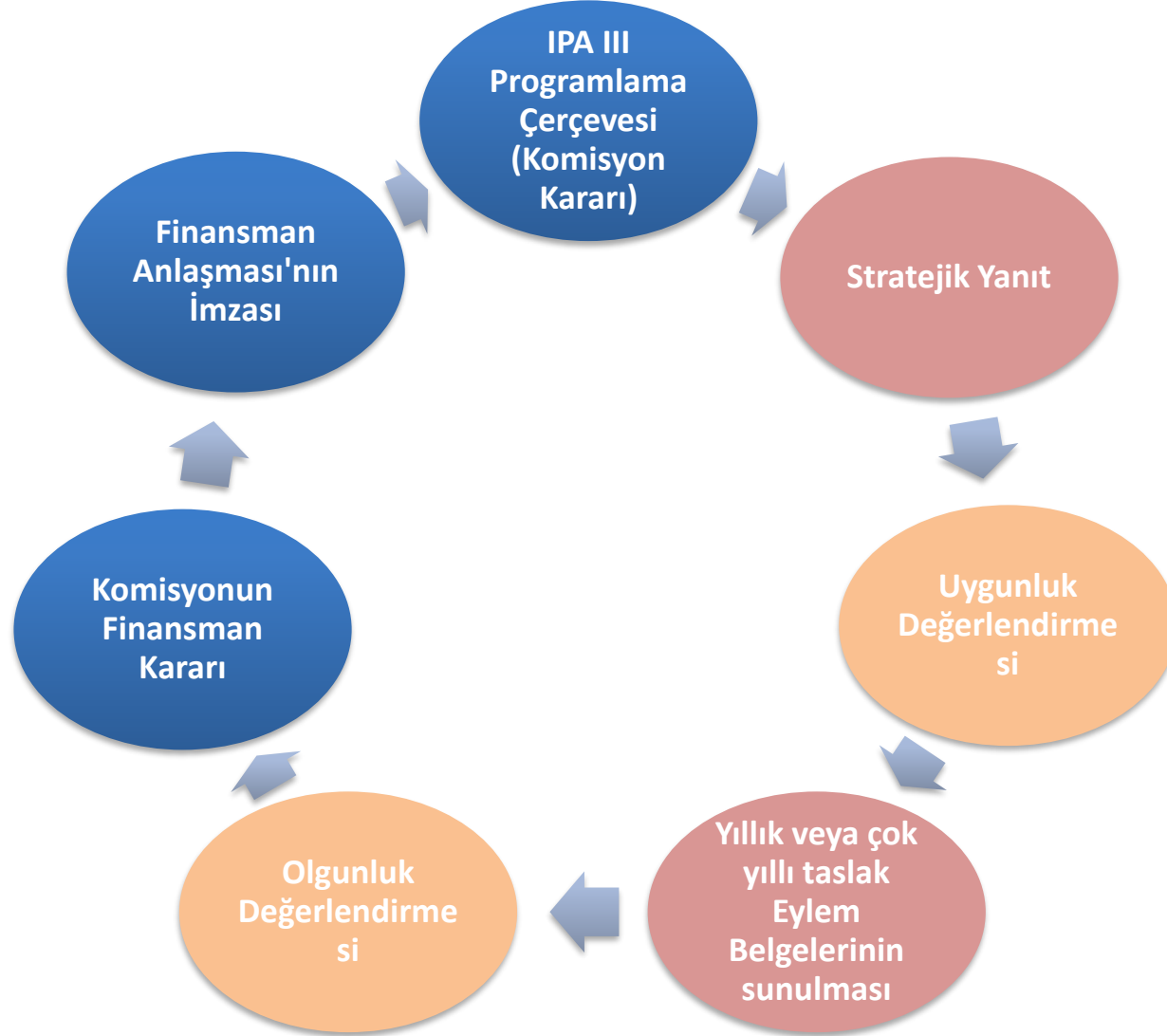
İkili ve çok ülkeli/bölgesel programlar, IPA III Tüzüğü hedeflerini karşılamak için birbirini tamamlar. IPA III, **ikili ve bölgesel programlar arasında sinerji ve tamamlayıcılık** sağlayacaktır. Bölgesel programlar, öncelikle bölgesel nitelikteki sorunların ele alınması amacıyla veya bölgesel yaklaşımın daha fazla verimlilik sağlayacağı durumlarda harekete geçirilecektir.

Diğerlerinin yanı sıra, çok ülkeli eylemler özellikle a) bölgesel işbirliğini teşvik eden iyi tanımlanmış bölgesel hedefleri ele aldıklarında ve sınır ötesi boyutları nedeniyle meselelere bölgesel olarak yaklaşmanın en iyi yöntem olduğu durumlarda; b) kıyaslama, teşhis çalışmaları veya en iyi uygulama paylaşımlarının yürütülmesi gibi ortak bir metodoloji izlemenin uygun olduğu durumlarda (TAIEX örneğinde olduğu gibi); c) uyumlu ortak yaklaşımları mümkün kılan ve ölçek ekonomileri de dâhil olmak üzere daha fazla verimlilik sunan imkanlar/mekanizmalar durumunda; d) yatırımların niteliği ve büyüklüğü, Batı Balkanlar Yatırım Çerçevesi kapsamında uygulanmalarını gerektirdiğinde programlanacaktır.

Çok ülkeli veya bölgesel düzeyde programlanan eylemler konusunda IPA III yararlanıcılarına sıklıkla danışılacaktır. Bu, stratejik yanıtın hazırlanmasında bölgesel ve ikili yardımlar arasında yakın bağlantı kurulmasını ve altyapı yatırımlarının sürdürülebilirliği için gerekli reformların yapılmasını sağlayacaktır.

5. Pencere kapsamında sağlanan yardımın teknik özellikleri göz önünde bulundurularak ilgili bölümde bu pencere için tercih edilen uygulama yöntemlerine ilişkin ayrıntılı bir bölüme yer verilmiştir.

IPA III Programlama Süreci

PENCERE 1 - HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ, TEMEL HAKLAR VE DEMOKRASİ

1. Bağlam Analizi

Hukukun üstünlüğü, temel haklar, demokrasi ve güvenlik alanlarında reformların sürdürülmesi, Batı Balkanlar ve Türkiye için hâlâ en acil sorunlardan biridir. Bu aynı zamanda, ortakların AB Üye Devleti olmaya ne kadar hazır olduklarının AB tarafından ölçüleceği temel kriterdir. Bunlar, 23 (Yargı ve temel haklar) ve 24. (Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) fasılları içeren 1. grubun öneminde de (Temel İlkeler) belirtildiği üzere, AB'nin temelini oluşturan ve katılım sürecinin merkezinde yer alan temel değerlerdir. Yararlanıcılar, temel AB değerlerini güçlü ve güvenilir bir şekilde benimsemelidir. Bu değerlerin herhangi bir şekilde zedelenmesi, AB katılım süreci için zararlı olacak, vatandaşların haklarını olumsuz etkileyecek, yatırım ve ticareti engelleyecek ve dolayısıyla yararlanıcıların genel sürdürülebilir ekonomik kalkınmalarını önemli ölçüde güçleştirecektir. Bu durumun, IPA III yararlanıcılarından bazılarının sahip olduğu vizesiz statü üzerinde de olumsuz yansımaları olabilir. Hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi sadece kurumsal bir mesele değildir. Köklü ve sürdürülebilir bir toplumsal dönüşüm gerektirmektedir. Tüm IPA III yararlanıcıları - tüm AB Üye Devletleri gibi - 2020-2022'de Avrupa Konseyi ile işbirliğine yönelik AB öncelikleri hakkında 13 Temmuz 2020 tarihli Konsey Sonuçlarında vurgulandığı üzere, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokrasi alanlarında standart belirleyici bir role sahip olan Avrupa Konseyi'nin üyeleridir¹¹.

Bağımsız, tarafsız ve etkin bir **yargı sistemi**, hukukun üstünlüğüne bağlı modern bir demokrasinin temel özelliğidir. Yargının ve hâkimlerin bağımsızlığı, adaletin sağlanması ve yasama ve yürütme organlarının sorumlu tutulması için esastır. Bu, hukukun üstünlüğüne dayalı tüm demokratik toplumlar ve bunların sürdürülebilir ekonomik kalkınması için ön koşuldur.

Aday ve potansiyel aday ülkelerde hâlâ ciddi bir sorun olan **yolsuzluk** taviz verilmeden bitirilmelidir. Dolandırıcılık ve yolsuzluğun önlenmesinde, bunlarla etkili bir şekilde mücadele edilmesinde ve soruşturma ve kovuşturmanın daha etkili şekilde yürütülmesinde güçlü ve bağımsız kurumların önemi çok büyüktür ve bu durum, infaz edilen ve caydırıcı yaptırımlar içeren kesinleşmiş mahkeme kararlarının ve somut kayıtlarının bulunmasını sağlar. Yararlanıcılar ayrıca, uzmanlaşmış yolsuzlukla mücadele kurumları aracılığıyla da olmak üzere, yolsuzluğa yönelik önleme tedbirleri ve zorlayıcı tedbirleri de dikkate alarak bütünsel bir yaklaşıma sahip etkili ve işlevsel bir çerçeve oluşturmalıdır. Kamu yönetimi reformu bağlamında, stratejik planlamada şeffaflığı ve öngörülebilirliği artırmak, kapsayıcı ve kanıta dayalı politika ve mevzuat geliştirilmesini iyileştirmek, kamu hizmetlerini siyaset alanından çıkarmak, idarenin hesap verebilirliğini artırmak ve sağlam bir kamu mali yönetimi geliştirmek üzere çaba gösterilmesi de önemlidir. Sonuçların kapsamlı bir şekilde takip edilebilmesi için yolsuzluğa ilişkin ölçüm ve göstergelerin geliştirilmesine özel önem verilmelidir. Özellikle yolsuzluğa açık bir alan olan kamu alımları ve imtiyazların tüm aşamalarında, özellikle mevcut Kovid-19 küresel salgını dikkate alınarak, kamu fonlarının yönetiminde daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Bürosu ve Avrupa Savcılık Ofisi gibi ilgili Avrupa Birliği organları ile aday ve potansiyel aday ülkelerin yetkili

¹¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9283-2020-INIT/en/pdf>

makamları arasında, dolandırıcılık ve yolsuzluk da dâhil olmak üzere Birlik'in mali çıkarlarını etkileyen yasadışı faaliyetlerle mücadelede hızlı ve etkili işbirliği hayati önem taşır.

Gerek cinsel istismar amacıyla başta kadın ve çocuklar olmak üzere insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, uyuşturucu, ateşli silah ve silah kaçakçılığı, örgütlü mülkiyet suçları gerekse siyasal ve ekonomik sistemlere sızması riski açısından, **örgütlü suçların** bölgedeki dayanağı hâlâ kuvvetlidir. Önemli kaçakçılık yolları Türkiye ve Batı Balkanlar'dan geçmektedir. Uluslararası erişime sahip güçlü suç ağları bu bölgeden ve bu bölge üzerinden faaliyet göstermektedir. Çalıntı malların yasadışı olarak yeniden dağıtılması da endişe konusudur. Yasadışı finansman akışları, hukukun üstünlüğünün gözetilmesi, kamu kurumlarının hesap verebilirliğini tehdit ederken bir yandan da sermaye ve vergi gelirleri üzerindeki kontrolü azaltır. Hem yararlanıcılar arasında hem de AB ile, ceza adaleti, kolluk soruşturmaları ve tanık koruma alanlarındaki polis ve adli işbirliğinin daha da artırılması gerekmektedir. Dolandırıcılık, yolsuzluk ve örgütlü suçların tespiti ve ele alınmasında, ulusal soruşturma organlarının geliştirilmesinde, paylaşılan bilgilerin uygun şekilde ele alınmasında ve AB Ajansları tarafından sağlanan belge ve araçların kullanılmasında yetkililer proaktif olmalıdır. Örgütlü suç ve kara para aklamayla mücadelede acilen somut ve devamlı bir performans oluşturulmalı veya güçlendirilmelidir. AB ve IPA III yararlanıcılarına yönelik tehdit oluşturmaya devam eden siber suçların da etkili bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Toplumda yayılan her türlü **radikalleşmenin ve şiddete varan aşırıcılığın** önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi için sağlam ve iyi koordine edilmiş bir yanıtı ihtiyaç vardır. Aynı şekilde **terörle** mücadele ve geri dönen yabancı terörist savaşçıların ve ailelerinin yarattığı zorlukların, yerel halkla yeniden bütünleşmeleri de dâhil olmak üzere, ele alınması, sosyal uyumu güçlendirmenin anahtarıdır. Bölge, Suriye ve Irak'a giden çok sayıda yabancı terörist savaşçının çıkış noktasıdır. Bu durum, bölgede terörizmi ve radikalleşmeyi önlemek üzere, AB politikasıyla uyumlu, uygun yasal ve stratejik çerçevelere sahip olmanın önemini göstermektedir. Geri dönen ve ülkelerine geri gönderilen Yabancı Terörist Savaşçılar ve aile fertleri, hem soruşturma, kovuşturma ve adalete teslim etme hem de radikallikten arındırma, rehabilitasyon ve yeniden entegrasyon açısından uzun vadede ciddi zorluklar teşkil etmektedir. Yerel düzeyde yapılacak müdahaleler, radikalleşmeyi önlemede kilit role sahiptir. Çok kurumlu bir yaklaşım kritik öneme sahiptir. Hapishanelerde radikalleşmeyi ele almak üzere etkili tedbirler de mevcut olmalıdır. Ayrıca, kolluk kuvvetleri arasında proaktif bilgi alışverişi, bölge ve AB için önemli bir güvenlik gereksinimidir. Terörün finansmanı konusunda da yapılması gereken daha çok şey vardır. Gelişen tehdit unsurları, kritik altyapının korunması, kamusal alanların korunması, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer (KBRN) ile ilgili tehditler ve insansız hava araçları sistemleri ("drone") gibi yeni ve yakın zamanda ortaya çıkan tehditler üzerinde daha fazla çalışmayı gerektirir.

Karma **göç** akınlarının yönetişiminin idaresi, hem AB, hem Batı Balkanlar hem de Türkiye için hâlâ temel zorluklardan biridir. Avrupa Birliği ve genişleme bölgesinin birbirine bağlılığı ve karşılıklı bağımlılığı, 2015-2016 Avrupa göç ve mülteci krizi sırasında açıkça görülmüştür. Doğu Akdeniz/Batı Balkanlar göç rotaları boyunca yürütülen ortak çalışmalarla işbirliği devam etmiştir. Bu bağlamda, 2016 tarihli AB-Türkiye ortak açıklaması, bu rotadaki düzensiz geçişlerin önemli ölçüde azaltılması da dâhil olmak üzere net sonuçlar vermektedir. Bununla birlikte, Temel Haklar Şartı'nda belirtildiği üzere bireylerin temel hakları gözetilerek, AB'deki sınır yönetiminin kurumsal ve yasal yapısına uyum sağlama çabaları da dâhil olmak üzere göçün yönetilmesi, göçmen kaçakçılığıyla mücadele ve sınırların ve düzensiz göçün daha iyi yönetilmesi konularında IPA III yararlanıcılarının daha donanımlı hale getirilmesi için yapılması gereken daha çok şey vardır. Göçmenlerin ve toplumların kırılgan durumlara karşı dayanıklılıklarının artırılması, kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere mültecilerin ve göçmenlerin özel ihtiyaçları ve karşılaştıkları risklerin yanı sıra bu grupların radikalleşmesi

riskine etkili şekilde müdahale edilmesi, yapılması gerekenlerden bazılarıdır. İltica usullerinin genişleme bölgesinin tamamında adil ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için daha fazla çaba gösterilmelidir. Göç akınlarının öngörülemez niteliği göz önüne alınırsa, etkili acil durum planlarının mevcut olması da önemlidir. Bu amaçla, açık ve eksiksiz bir durum değerlendirmesine ve terör örgütleri tarafından suiistimalin önlenmesi için yeterli tedbirler alınmasına yönelik ilgili veri ve bilgi alışverişinin zamanında yapılması gereklidir.

Temel haklara saygı, AB Antlaşmalarında yer alan temel AB değerlerinden biridir ve katılım sürecinin temel bir unsurudur. Tüm temel uluslararası insan hakları çerçevesinin ve gerekli yasal değişikliklerin kabul edilmesi ve onaylanması kritik öneme sahiptir. Temel haklar, yararlanıcıların mevzuatında büyük ölçüde yer almakla birlikte bunların pratikte de tam olarak uygulanmasını sağlamak için daha fazlasının yapılması gerekir. Söz konusu hak ve özgürlüklerin etkili şekilde uygulanabilmesi için güçlü ve bağımsız kurumlara ihtiyaç vardır. Demokrasinin temel direkleri olan ifade özgürlüğü ve medyanın bağımsızlığının korunmasının yanı sıra ücretsiz, açık ve güvenli internetin sağlanması, çevrimiçi dezenformasyona karşı mücadele, verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği konularına özellikle dikkat edilmelidir.

Kadınlara ve kız çocuklarına, azınlıklara, çocuklara, engelli bireylere ve diğer kırılgan gruplara karşı ayrımcılık hâlâ bölgedeki ciddi sorunlardan biridir. Çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi ve Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme uyarınca engelli bireylerin haklarının güvence altına alınmasına yönelik daha fazla tedbir alınmalıdır. Cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya başka herhangi bir görüş, azınlık mensubu olma, mülkiyet, doğum, engellilik, yaş veya cinsel yönelim gibi her tür ayrımcılığa karşı kararlı bir şekilde mücadele edilmelidir. Hukukun üstünlüğüne dayalı güçlü toplumlar oluşturmak için toplumsal cinsiyet eşitliği de her alanda daha etkili şekilde teşvik edilmeli ve uygulanmalıdır.

Bağımsız demokratik kurumların işleyişinin güçlendirilmesi esastır. Bu; başta parlamentolar içinde olmak üzere, siyasi yelpaze genelinde yapıcı diyalogun tesis edilmesinin yanı sıra kuvvetler ayrılığı ve yeterli denge ve denetleme gibi ilkeleri içerir. Demokratik kurumlar, toplumdaki grupların çoğulluğunu kapsayıcı olmalı ve eşit bir güç dağılımını teşvik etmelidir. Hükümet, muhalefetin rolünü tam olarak yerine getirebilme imkânına sahip olmasını sağlamalıdır. Aktif, yapıcı ve müdahil bir muhalefet, demokratik süreçte önemli bir unsurdur. Kadınların ve gençlerin siyasete ve siyasi karar alma sürecine aktif katılımını, temsilini ve liderliğini daha da artırmak için çaba gösterilmelidir. Seçimler şeffaf, kapsayıcı ve güvenilir olmalı, seçim süreçlerinin uygulanmasını denetlemekle görevli organlar bağımsız olarak çalışabilmeli ve seçim gözlem misyonlarının tavsiyeleri gerektiği şekilde uygulanmalıdır. Siyasi partilerin kamu ve özel finansmanına ilişkin kurallarda da esaslı reform gereklidir.

Vatandaşların politika oluşturma sürecine aktif olarak katılma hakları vardır. Şeffaflık, katılımcı demokrasi ve demokratik yurttaşlığın güçlendirilmesi ve modern teknolojilerin de kullanılması yoluyla karar vericilerle paydaşlar arasındaki diyalogun geliştirilmesi için daha fazlası yapılmalıdır. Güçlü bir **sivil toplum**, tüm demokratik sistemlerin çok önemli bir bileşenidir ve toplumun kutuplaşmasını önler. Katılımla ilgili reformların anlaşılmasını ve kapsayıcılığını artırmanın yanı sıra, çatışmalarla bölünmüş toplumlarda uzlaşmayı destekleyerek siyasi hesap verebilirliği ve sosyal uyumu artırır. Bazı durumlarda, politika diyalogu koşullarını iyileştiren ve karar verme sürecine tarafsız girdi sağlayan daha destekleyici ve kolaylaştırıcı bir ortamın geliştirilmesi gerekir. Önceki dönemde elde edilen sonuçlar temelinde inşa edilecek olan IPA III, reformları sağlamlaştırmaya ve ortaya çıkan zorluklara karşı dayanıklılık oluşturmaya devam edecektir.

2. IPA III desteği için temel öncelikler

IPA III'ün bu pencere altındaki genel amacı, hukukun üstünlüğünü, demokrasiyi, insan haklarının ve uluslararası hukukun gözetilmesini, sivil toplum ve güvenliği güçlendirmenin yanı sıra sınır yönetimi de dâhil olmak üzere göç yönetiminin iyileştirilmesidir. Bu nedenle, hukukun üstünlüğü, yargı, temel haklar ve demokrasi alanındaki reformların ele alınması ve göçün uygun şekilde yönetilmesinin sağlanması, 23. ve 24. fasılları içeren 1. grupta (Temel İlkeler) yansıtıldığı üzere, genişleme sürecinde kilit önceliklerdir. Cezai ve hukuki konularda adli işbirliğinin yanı sıra kolluk işbirliğinin de teşvik edilmesi dâhil, sağlam bir güvenlik ortamı sağlanması, polis işbirliğinin ve örgütlü suçlar, siber suçlar, terörizm, şiddete varan aşırıılık ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelenin güçlendirilmesi, temel hakların korunmasında hayati önem taşır. Buradan yola çıkarak, AB yardımı, ilgili uluslararası sözleşmelerle uyumlu olarak yasal çerçeveyi daha da geliştirmeye, ilgili kurum ve kapasiteleri güçlendirmeye odaklanacak ve IPA III yararlanıcılarını, tatmin edici bir performans ve somut sonuçlar elde etmek amacıyla operasyonel işbirliğini hızlandırmak için teşvik etmeye devam edecektir. Sivil toplum, demokratik toplumların güçlendirilmesinde çok önemli bir unsurdur. Bu nedenle IPA III, hem güçlü ve canlı bir sivil toplum için elverişli ortamların yaratılmasını hem de sivil toplumun kendi kapasitelerini destekleyecektir. Önerilen eylemler ayrıca, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddetle mücadeleye, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edilmesine ve kız çocuklarıyla kadınları güçlendirilmesine özel önem atfedilerek, toplumsal cinsiyet eşitliğinin değerlendirileceği, ele alınacağı ve ana akımlaştırılacağı şekilde tasarlanacaktır. 23 ve 24. fasıllara ilişkin eylem planları ve güçlendirilmiş genişleme metodolojisi kapsamında, hukukun üstünlüğü ile ilgili fasıllara ilişkin yol haritası, demokratik kurumların işleyişine ilişkin yol haritası ve kamu yönetimi reformu ve ekonomik reform programı müzakere sürecindeki ülkelere, bu alanda atacakları adımlar için kilit bir rehberlik ve IPA III desteği için de bir dayanak sağlar. Diğer ülkeler için ise, Komisyonun yıllık raporu dayanak olmalıdır ki destek, raporda tespit edilen zayıflıkları ele alsın.

Tematik Öncelik 1: Yargı

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, yararlanıcıların yargı sistemlerinin bağımsızlığının, hesap verebilirliğinin, kalitesinin ve etkinliğinin daha da geliştirilmesi olacaktır. IPA III ayrıca, adalet yönetiminde görevli kişilerin beceri ve kapasiteleri de dâhil olmak üzere, hâkimlerin ve bir bütün olarak adalet sistemindeki profesyonelleşmenin geliştirilmesine de katkıda bulunacaktır. AB ile müzakerelere başlayan ülkeler için, yardımın odak noktası, öncelikle, 23. fasıldaki belirli kriterler veya 1. grup (Temel İlkeler) kapsamında hukukun üstünlüğü ile ilgili fasılları için belirlenen yol haritasının ilgili kısmı olacaktır.

IPA III kapsamındaki yardım özellikle, durumun kapsamlı bir şekilde incelenmesi ve reform süreçlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi için sağlam araçların oluşturulmasına daha fazla özen gösterilerek yargı reformlarına yönelik stratejik bir yaklaşım sağlanmasına odaklanacaktır. Bu destek, yargı reformlarındaki yavaş ilerlemenin aşılması ve yargı kültüründe değişikliğin teşvik edilmesi açısından çok önemli olacaktır.

Yargı ve savcılık kurulları gibi bağımsız kuruluşlara, kurumsal ve yönetsel rollerini tam olarak yerine getirmelerine yardımcı olmak amacıyla gerektiği şekilde destek verilmeye devam edilecektir. Bu destek, yargının yürütmeden bağımsız olmasının güçlendirilmesi ve hâkim ve savcılarının görevlerini usulsüz siyasi baskılardan uzak bir şekilde yapabilmelerinin sağlanması açısından kilit öneme sahiptir.

IPA III ayrıca, mahkemelerde yönetim teknikleri uygulamaya koyarak, verilerin proaktif bir şekilde ve planlama amacıyla kullanılması yoluyla mahkemelerin ve savcılıkların performanslarının izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik kapasiteyi güçlendirerek yapılanma yönünden de destek sağlayacaktır. Ayrıca insan kaynakları politikasına modern bir

yaklaşım getirecek ve yönetim sistemlerinin dijitalleştirilmesi gibi veri, bilgi ve iletişim teknolojisi araçlarını hayata geçirecektir. Bu destek, yargılamaların adil ve zamanında yapılması, hizmet sunumu etkinliğinin ve yargı mensupları ile mahkeme kullanıcıları için yasal öngörülebilirliğin artırılması açısından hayati öneme sahiptir.

Ahlaki değerler ve dürüstlük gündemin üst sıralarında yer almaya devam edecek ve yargının şeffaflığının artırılması ile yargının işleyişi ve özel davalar hakkında kamuoyuna daha iyi bir şekilde bilgi verilmesi amacıyla destek sağlanacaktır. Hâkimlerin, savcılarının ve diğer hukukçuların profesyonelliklerini ve yetkinliklerini artırmaya devam etmeleri gerekecektir. Bu hususlar, hâkim ve savcılarının işe alınmaları, terfileri ve kariyer gelişimlerinde nesnel, liyakate dayalı kriterlerin uygulanmasının sağlanması ve vatandaşlarla mahkeme kullanıcılarının yargıya olan güvenlerinin yeniden tesis edilmesi açısından esastır.

Mahkemeler ve savcılıkların insana yakışır çalışma koşullarına sahip olması gerekir. Altyapının iyileştirilmesine yönelik destek, ancak reform sürecinin hedeflerine ulaşmasına yönelik ihtiyaçların ispatı üzerine, yargı sisteminin, güçlü bir siyasi iradeyle desteklenerek yeniden yapılandırılmasına ilişkin genel bir stratejinin desteklenmesi amacıyla sunulabilir. Mahkemelerin yükünü hafifletmek amacıyla alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının teşvik edilmesi ve uygulanmasına, bu mekanizmaların mahkemelerdeki iş yükünün azaltılmasına, etkinliğin artırılmasına ve davacılara hukuki ve ticari uyuşmazlıklarını çözmeleri için daha hızlı ve daha ucuz araçlar sağlanmasına yardımcı olacağı ölçüde destek sağlanacaktır.

IPA III, kırılgan kişiler ve çocuklar da dâhil olmak üzere, adalete erişimin daha da iyileştirilmesine, içtihatların tutarlılıklarının sağlanmasına ve e-adalet sistemlerinin geliştirilmesine de katkıda bulunacaktır. Bu unsurlar, adalet alanında bilgiye erişimin iyileştirilmesi, mağdurlara adli yardım sağlanması, davaların daha kolay ve hızlı çözülmesi ve bu alanda yararlanıcılar arasındaki ve AB Üye Devletleri ile işbirliğinin kolaylaştırılması açısından kilit öneme sahiptir.

Yargı eğitimi, uyumluluğu ve sürdürülebilirliği sağlayarak, sağlam bir eğitim ihtiyaçları değerlendirmesi ve sorun odaklı bir yaklaşım temelinde zorlukları ele alacaktır. Bu eğitim, esasen eğitim sağlayıcıların personeli, eğitmenler ve ilgili tüm diğer kişiler olmak üzere yerel aktörler için kapasite oluşturulmasına yönelik destek yoluyla sağlanacaktır. Ahlaki değerler ve dürüstlüğü yanı sıra ilgili Avrupa standartlarının uygulanmasına ve AB müktesebatının gelecekteki uygulanmasına özellikle odaklanılacaktır. IPA III yararlanıcılarının adalet alanındaki çalışanları, AB uzmanlarıyla birlikte sınır ötesi yargı eğitime katılmaya teşvik edilecektir.

Tematik Öncelik 2: Yolsuzlukla mücadele

Aday ve potansiyel aday ülkeler, yolsuzlukla mücadele konusundaki farkındalığı artırmalı ve yolsuzluğun ortadan kaldırılmasına yönelik daha etkin çalışmalıdır. Özellikle üst düzey yolsuzluklar başta olmak üzere, pek çok davada cezasız kalmaya devam eden yolsuzluk bölgede hâlâ bir sorun teşkil etmektedir. Müzakere sürecindeki ülkelerde yolsuzlukla mücadele çalışmaları, güçlendirilmiş genişleme metodolojisi kapsamında ilgili fasıllara güçlü bir şekilde odaklanılarak ana akımlaştırılacaktır. IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, güçlü bir yolsuzlukla mücadele kurumsal çerçevesinin yanı sıra üst düzey yolsuzluk davalarında soruşturma, kovuşturma ve mahkûmiyet kayıtlarının oluşturulması ve hâlihazırda mevcutsa, bunların güçlendirilmesidir.

IPA III özellikle, yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadelede ve soruşturmaların (iç soruşturmalar da dâhil) ve kovuşturmanın daha etkili yürütülmesinde kritik öneme sahip, güçlü ve bağımsız kurumların haksız siyasi etki karşısında güçlendirilmesini destekleyecek ve bu durum, infaz edilen ve caydırıcı yaptırımlar içeren kesinleşmiş mahkeme kararlarının somut kayıtlarının bulunmasını sağlayacaktır. Yolsuzlukla mücadelede elde edilen somut sonuçlar,

yalnızca demokratik yapılara yönelik tehdidin azaltılması için değil, aynı zamanda istikrarlı ve şeffaf bir iş ortamı oluşturulması, devlet kurumlarına olan güvenin yeniden tesis edilmesi ve vatandaşlara kaliteli hizmet sunulması için de çok önemlidir. Bu nedenle IPA III, yolsuzlukla (ve örgütlü suçlarla) mücadelede uzmanlaşmış kovuşturma yapılarının ve yargı organlarının güçlendirilmesine katkıda bulunacaktır. Bu yapıların güvenilirliği, özerkliği ve proaktifliği de ele alınacaktır.

IPA III ayrıca, yasa dışı yollarla elde edilen varlıkların ortaya çıkarılmasını, kamu hizmetlerinden yasaklılığı, kamu görevlileri için daha katı uyum kurallarını ve vatandaşlar için erişilebilir bilgi ve şikâyet mekanizmalarını ele alan tedbirleri ve yapıları destekleyecektir.

IPA III yararlanıcıların, yolsuzluğun önlenmesine yönelik yasal ve kurumsal çerçevelerinin daha da güçlendirilmesi ve uygulama performanslarının iyileştirilmesi amacıyla desteklenmesi açısından hayati öneme sahiptir. 1. Pencere, diğer pencereler kapsamında sağlanan desteğin tamamlayıcısı olarak, yolsuzluğun olumsuz etkileri konusunda farkındalık yaratılmasına ve yurttaşlık eğitimine katkıda bulunacaktır. Aynı zamanda yolsuzlukla mücadele aracı olarak e-Yönetişim'i de destekleyecektir. Sivil toplum burada merkezi bir rol oynayacak şekilde desteklenmeye devam edilecektir.

Tematik Öncelik 3: Örgütlü suçla mücadele/güvenlik

Örgütlü suç bölgede hâlâ çok ciddi bir sorundur. Türkiye ve Batı Balkanlar'dan geçen önemli kaçakçılık yolları ve uluslararası erişime sahip güçlü suç şebekeleri halen bu bölgeden ve bu bölge kanalıyla faaliyet göstermektedir. Bununla birlikte, son yıllarda bazı davalarda örgütlü suçlar veya kara para aklama ile ilgili olarak verilen kesin mahkûmiyet kararları oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, cezai yargılama usulleri ve operasyonel kapasiteler (riske dayalı yaklaşımın ve istihbarat destekli polisliğin fiili uygulaması), örgütlü ve ağır uluslararası suçlar için özellikle AB Politika Döngüsü / Suç Tehditlerine Karşı Avrupa Çok Disiplinli Platformu (EMPACT) bağlamında iyileştirilmelidir.

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, radikalleşme ve her türlü şiddete varan aşırıcılıkla mücadeleye yönelik etkili sistemlerin kurulmasının yanı sıra örgütlü suçlar konusunda proaktif bir soruşturma, kovuşturma ve mahkûmiyet kaydı oluşturulması ve hâlihazırda mevcutsa bunun güçlendirilmesi olacaktır.

Örgütlü suçlarla mücadelede IPA III desteği örgütlü suçların çeşitli türleriyle mücadeleye yönelik olarak, önceliklerin daha iyi bir şekilde belirlenmesi ve buna uygun olarak da yeterli araçların tahsis edilmesi dâhil, daha stratejik bir yaklaşım geliştirmeleri için yetkililere yardımcı olmaya odaklanacaktır. Bu durum, suç şebekelerinin ve bunların ekonomik temellerinin daha iyi tespit edilmesini ve etkili bir şekilde çökertilmesini, mali soruşturmalardan sistemli ve proaktif bir şekilde istifade edilmesini ve mal varlıklarına el konulmasını sağlamalıdır. Yararlanıcılar aynı zamanda, örgütlü suçlar ve kara para aklamayla çevrimiçi olarak etkili bir şekilde mücadele edebilme kapasitelerini artırmak ve siber suçlarla mücadeleye yönelik stratejik bir yaklaşım geliştirmek zorundadırlar.

Destek, operasyonel sınır ötesi kolluk ve adli işbirliğine de odaklanacaktır. Bu, örgütlü suçlar ve kara para aklama ile mücadelede somut ve sürdürülebilir bir performans tesis etmenin anahtarıdır. IPA III, siber suçlar ile küçük ve hafif ateşli silahların yasa dışı ticareti de dâhil olmak üzere, ağır ve örgütlü suçlarla etkili bir şekilde mücadele etmek amacıyla ilgili AB ajansları, Üye Devletlerin ajansları ve ceza adaleti, kolluk soruşturmaları ve tanık koruma alanında faaliyet gösteren uluslararası kolluk kuruluşlarıyla operasyonel işbirliğini desteklemeye devam edecektir. AB ajansları da dâhil olmak üzere, yapılan operasyonel işbirliğinin yoğunlaşmasına rağmen örgütlü suç davalarındaki performans genellikle zayıftır.

Bu nedenle AB yardımı, soruşturmalar ve kovuşturmalar sırasında proaktif, zamanında, güvenli ve güvenilir bilgi ve delil alışverişinin sağlanması açısından çok önemli bir role sahiptir. Buna ilaveten, karşılıklı adli yardıma ilişkin uluslararası anlaşmalara taraf olan IPA III yararlanıcıları, bu anlaşmaların uygulanması için EPPO'ya katılan Üye Devletlerin yetkili makamı olarak Avrupa Savcılık Ofisini (EPPO) kabul etmelidir. EPPO ve IPA III yararlanıcıları arasındaki işbirliği, çalışma düzenlemesinin yapılmasıyla kolaylaştırılmalıdır.¹²

Uzmanlaşmış kolluğun güçlendirilmesine özel önem atfedilecektir. İstihbarat destekli polislik, özel soruşturma yöntemlerinin kullanılması, DNA analizi, adli finans ve bilişim vb. dâhil olmak üzere modern soruşturma teknikleri daha da yaygınlaştırılmalıdır.

Özellikle siber güvenlik ile hibrit tehditlere karşı devlet düzeyinde ve toplumsal düzeyde dayanıklılık oluşturulması alanlarında olmak üzere, küresel düzeyde ortaya çıkan güvenlik meseleleri de ele alınmalıdır. **Siber güvenlik ve siber suçlarla mücadele** alanında kapasite geliştirmeye yönelik desteğin artırılmasına özellikle önem verilecektir.

Terörle mücadele ile birlikte şiddete varan aşırıcılık ve radikalleşmenin önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesine ilişkin olarak yukarıda belirtilen stratejik hedeflere ulaşılması için sürekli destek sunulacaktır. Stratejik, yasamaya yönelik ve kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Batı Balkanlar için Terörle Mücadele Ortak Eylem Planı¹³ ve bunu uygulayan ikili düzenlemeler, Batı Balkanlar bölgesi için gelecekteki çalışmalar da dâhil olmak üzere, kapsamlı ve yapılandırılmış bir çerçeve sunar.

Bu nedenle IPA III, terörizme karşı mücadele ve her türlü şiddete varan aşırıcılık ve radikalleşmeyi önlemeye ve bunlarla mücadeleye de odaklanacaktır. Bu bağlamda, IPA III, bölgesel düzey de dâhil olmak üzere, tüm seviyelerde mevcut çerçevelere ve eylemlere dayandırılmakla birlikte, değişen tehdit algılarını ve yeni tehditleri de ele alacaktır. Geri dönen yabancı savaşçılar ve aileleri konusuna uzun vadeli bir müdahalede bulunulması büyük önem taşımaktadır.

Sınır ötesi kolluk ve adli işbirliği ve bilgi alışverişi de, siber güvenlik, siber suç, terörle mücadele ve radikalleşmenin (çevrimdışı ve çevrimiçi) zorluklarının ele alınmasında kilit unsurdur. Buna, Üye Devletler ve Europol ile bilgi alışverişi için Güvenli Bilgi Değişim Ağı Uygulaması (SIENA) platformunun tanıtımı ve bu platformla bağlantıların artırılması da dâhildir. Yararlanıcıların çoğu, yabancı savaşçıların geri dönüşü konusunu ele almak ve cezaevlerinin içinde ve dışında da olmak üzere, aşırıcılık ve radikalleşmeyi önlemek için mevcut çalışmalarına devam etmelidir. Bu amaçlar doğrultusunda, finansman akışlarının izlenmesi, kara para aklama ve terörizmle mücadele, proaktif ve stratejik bir şekilde ele alınacaktır.

Kritik altyapının korunmasına yönelik düzenleyici çerçeve, AB müktesebatına uygun olarak gelişmeli ve uygulanmalı, karşılıklı bağımlılıklar ve kademeli etkilerle bağlantılı olarak değişen zorlukları dikkate almalıdır. Gelişen tehdit algıları aynı zamanda, kamusal alanların korunması, Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer (KBRN) ile ilgili tehditler ve insansız hava aracı sistemleri gibi yeni ve yakın zamanda ortaya çıkan tehditler konularında da çalışma yapılmasını gerektirir.

IPA III ayrıca, el yapımı patlayıcı maddeler de dâhil olmak üzere, anti-personel mayınlarının ve patlayıcı savaş kalıntılarının yarattığı tehditlere yönelik eylemleri destekleyecektir. Mayınlar korkunç zararlar vermeye, korku salmaya devam etmekte ve mülteciler ile ülke içinde

¹² Avrupa Savcılık Ofisinin kurulması hakkında güçlendirilmiş işbirliğini uygulayan 12 Ekim 2017 tarihli ve (AB) 2017/1939 sayılı Konsey Tüzüğü'nün 99(3) ve 104(1) maddeleri uyarınca

¹³ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/news/docs/20181005_joint-action-plan-counter-terrorism-western-balkans.pdf

yerlerinden olmuş kişilerin evlerine dönmesine engel olabilmektedir. Mayınlar ayrıca, bölgelerin ekonomik iyileşme ve kalkınma olanağını da yok etmektedir.

Tematik Öncelik 4: Göç ve sınır yönetimi

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, düzensiz göç, sınır yönetimi, uluslararası koruma ve yasal göç gibi farklı unsurlarla birlikte göç konusunda stratejik ve operasyonel işbirliğini daha da ilerletmektir. IPA III, göçün tüm veçheleriyle yönetilmesi için gerekli olan kurumsal çerçevenin ve kapasitelerin geliştirilmesinde yararlanıcıları desteklemeye devam edecektir. Ayrıca, Yeni Göç ve İltica Paketi¹⁴ da dâhil olmak üzere, göçün dış ve iç boyutlarına ilişkin AB standartlarıyla ve uluslararası standartlarla uyumu teşvik edecektir.

Karma göç akımlarıyla başa çıkılması halen bölge genelinde sorun teşkil etmekte; özellikle kadın ve çocuklar olmak üzere, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. IPA III kapsamındaki destek, düzensiz göçün azaltılmasına, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığıyla mücadele için bölgede ve AB Üye Devletleri ile işbirliğine ve geri kabul ve geri dönüş politikalarının etkili bir şekilde uygulanmasına öncelik vermeye devam edecektir. Gelişmekte olan AB göç müktesebatı ve politikası ile uluslararası standartlar doğrultusunda, yasal ve kurumsal çerçevelerin oluşturulmasının ve geliştirilmesinin yanı sıra kalkınmayı ve toplumsal cinsiyete duyarlı göç politikalarını güçlendirmeye devam edecektir. Geri dönen vatandaşların uyumuna yardımcı olacak teşvikler de dâhil olmak üzere, bölgenin içine ve dışına yapılacak gönüllü ve gönüllü olmayan geri dönüşlerin kolaylaştırılması amacıyla kapasiteler geliştirilmeye devam edilecektir.

Destek, IPA III aracılığıyla, sınır geçiş noktalarında sınır gözetimi ve kontrollerinin iyileştirilmesi ve bölgede ve Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı gibi AB ajansları ile işbirliği mekanizmalarının daha da geliştirilmesi ve uygulanması yoluyla da olmak üzere, Avrupa entegre sınır yönetimi stratejik hedefleri ve kapasiteleri ile uyum sağlanmasını amaçlayacaktır. Bu çalışmalar, düzensiz göçün yönetilmesine ve örgütlü suçlarla mücadele edilmesine de katkıda bulunacaktır. Böylece, Entegre Sınır Yönetimi Fonu'nun tamamlayıcısı olarak IPA III yardımı, ilgili AB müktesebatı ve Avrupa standartları ile sürekli uyum sağlamaya odaklanacaktır. Ayrıca, operasyonel kapasitelerin artırılmasına, kolluk kurumlarının, hukukun üstünlüğü ve iyi yönetim ilkelerine daha fazla uyum sağlamanın teşvik edilmesine ve uluslararası polis işbirliğinin hızlandırılmasına odaklanacaktır. Nihai hedef, bu alanlarda somut sonuçlar alınması ve sürdürülebilir bir performans tesis edilmesi olacaktır. IPA III aynı zamanda, uluslararası ve bölgesel işbirliğini (AB ajansları, Üye Devletler ve bölgedeki ilgili irtibat görevlileri dâhil) güçlendirmeyi ve ilgili bilgi ve verilerin (göç ve risk analizlerine ilişkin güncel rakamlar gibi) paylaşılmasını da amaçlar. IPA III, bölgesel düzeyde bilgi ve veri alışverişini artıracak sistemlerin geliştirilmesini desteklemek için çalışacaktır. Söz konusu çalışma, AB/Schengen müktesebatına (EUROSUR çerçevesi) uygun olarak Sınır Kontrolü Ulusal Koordinasyon Merkezlerinin (NCC) ve bunlar arasında bölgesel bir Batı Balkanlar ağının kurulmasını içerir. Ayrıca IPA III, Batı Balkan ortakları arasında bilgi/veri alışverişini kolaylaştırabilecek ve AB'ye katılımı birlikte Eurodac gibi AB sistemlerine bağlanabilecek karşılıklı işletilebilir ulusal biyometrik kayıt/veri paylaşım sistemlerinin kurulmasını ve yaygınlaştırılmasını da destekleyecektir.

İltica hakkıyla ilgili olarak, IPA III yararlanıcıları, uluslararası koruma başvurularını adil ve etkin bir şekilde inceleme kapasitelerini güçlendirmek ve geliştirmek için destek alacaklardır. İltica hakkı temel bir haktır; Mültecilerin Korunmasına İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'ne uygun olarak bu hakkın güvence altına alınması uluslararası bir

¹⁴ COM(2020) 609 nihai

yükümlülüktür. Ayrıca, iltica hakkı AB Temel Haklar Şartı (madde 18) ile de güvence altına alınmıştır.

Uluslararası koruma başvurusunda bulunmak isteyen kişilerin iltica usullerine ve maddi kabul koşullarına erişimlerinin sağlanması, hâlâ önceliklidir. Söz konusu erişim, diğerlerinin yanı sıra, AB iltica müktesebatına uygun kayıt ve inceleme usullerinin ve etkili başvuru mekanizmalarının geliştirilmesini içerir. Refakatsiz (veya bakıcı nezaretindeki) çocuklara özel olarak odaklanılarak kırılğan durumdaki başvuru sahiplerinin erken tespiti ve özel ihtiyaçlarına yönelik müdahalelerin uygulanması temel bir öncelikdir. Usullerin daha fazla dijitalleştirilmesinin desteklenmesine ve yararlanıcıların BT altyapısının güçlendirilmesine özel önem verilecektir. Buna ek olarak, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve kırılğan kişiler de dâhil olmak üzere kabul standartlarının daha iyi uyumlaştırılması ve etkili, sürdürülebilir bir kabul yönetiminin geliştirilmesi Batı Balkanlarda hâlâ bir öncelikdir.

Uluslararası korumadan yararlananlara yönelik entegrasyon stratejileri ve programları ile göçmen ve mültecilere yönelik olumsuz toplumsal yaklaşımın ele alınması için bilgilendirme kampanyaları ve diğer girişimlerin geliştirilmesi de önemlidir. IPA III, AB iltica müktesebatıyla uyumlu, korumaya duyarlı iltica sistemleri kurulmasını desteklemeye devam edecektir.

Yasal göç alanında yararlanıcılar, AB müktesebatına uyumu sağlamak, bölgedeki ve AB'deki işgücü piyasası ve demografik yaş eşitsizliklerini ele almak üzere tasarlanmış olan ve belirli mesleklere yönelik geçici ve döngüsel göçü uygulamak için destek almaya hak kazanacaktır. IPA III'ten yararlanan ülkelerden göçün olası olumsuz etkilerinin yönetilmesine ilişkin hafifletici tedbirleri desteklemek ve bölgedeki diasporayı ülkelerinin sosyoekonomik kalkınmasını desteklemeye dâhil etmek suretiyle daha fazla göçün önlenmesine katkıda bulunulacak ve kabul edilmiş mültecilerin entegrasyonu ve üçüncü ülke uyruklarının yasal göçü için daha iyi koşullar hazırlanacaktır. Ayrıca, AB entegrasyonuna yönelik ilerleme, bölge içinde ve bölgeye işgücü göçünün artmasına neden olabilecek siyasi istikrar ve ekonomik büyümeyi beraberinde getirmelidir.. Bu durum, işgücü göçü yönetimi konularını bölgedeki göç öncelikleri gündeminin üst sıralarına taşıyabilir.

AB vize politikasına tam uyum için de daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, üçüncü ülke uyruklarının ve diasporada yaşayan vatandaşların yararlanıcıların gelişmesine katkılarını artırmak için daha fazla destek verilebilir.

Tematik Öncelik 5: Temel haklar

IPA III yararlanıcılarının mevzuatında temel haklara büyük ölçüde yer verilirken, bazı durumlarda yasal çerçevenin hâlâ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarıyla uyumlu hale getirilmesi gereklidir. Ancak, bu hakların fiilen tam anlamıyla uygulanmasını sağlamak için daha fazlası yapılmalıdır. Dolayısıyla IPA III'ün özel hedefi, yasal çerçevenin AB ve uluslararası standartlarla uyumunu sağlamanın yanı sıra temel hakların gözetilmesi konusunda somut bir performans oluşturulmasıdır.

IPA III desteği, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile sözleşme protokolleri ve içtihatlarında yer alan tüm hak ve özgürlüklerin doğru şekilde uygulanmasına ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmasına öncelik verecektir. İnsan Hakları Bakanlıkları, Ulusal İnsan Hakları Kurumları ve eşitlik kurumları¹⁵ ile Ombudsman da dâhil olmak üzere, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması yönelik ilgili tüm yapıların kurulmasına ve etkili ve bağımsız bir şekilde işleyişine de destek verilecektir. Söz konusu destek, ilgili yararlanıcıların insan hakları ile ilgili yükümlülüklerini ve politikalarını yeterli bir şekilde uygulayabilecek bir

¹⁵ Eşitlik Kurumlarına yönelik Standartlar Hakkında Avrupa Komisyonu Tavsiyesi ile uyumlu olarak, 22 Haziran 2018 C(2018) 3850 nihai.

konumda olmalarını sağlayacaktır. Bu eylemler, fiiliyatta henüz tam olarak uygulanamayan temel hakların etkili bir şekilde uygulanmasının anahtarıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığın ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi hâlâ temel öncelikler arasındadır. IPA III, bölgedeki tüm kadın ve kız çocuklarının şiddetten uzak ve toplumda eşit haklara sahip olmalarının sağlanması amacıyla etkili kurum ve sistemlerin oluşturulmasını destekleyecektir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelede IPA III desteği, İstanbul Sözleşmesi'nde belirtilen standartları karşılamak amacıyla mevzuat ve mevzuatın tam ve doğru uygulanması arasındaki eksikliklerin giderilmesinde yetkililere yardımcı olmaya odaklanacaktır. Ayrıca, ilgili olduğu durumlarda, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Konusunda Uzmanlar Grubu'nun tavsiyelerinin uygulanması ve mağdurların adalete erişimini engelleyen ve suçların eksik bildirilmesine neden olan toplumsal cinsiyet rolleriyle mücadeleye yönelik yardım sağlanacaktır.

Azınlık gruplarına mensup kadınlar ve kız çocukları, çocuklar, engelliler ve diğer kırılgan gruplar da dâhil olmak üzere azınlıklara karşı ayrımcılık, Temel Haklar Şartı'nın 21. maddesi ve AİHS'nin 14. maddesi uyarınca, bölgede mücadele edilmesi gereken önemli bir sorundur.

İfade ve basın özgürlüğünün demokrasinin bir unsuru olarak teşvik edilmesi ve korunması hâlâ bir önceliklidir. Bağımsız medyanın sürdürülebilirliğine zarar veren siyasi müdahaleler ve belirsiz medya sahipliği de medya sektöründeki iş ortamının özelliklerindedir. Dezenformasyona karşı mücadele, demokratik ve açık bir toplumun devamlılığı için esastır.

Azınlıkların korunması ve AB eşit muamele müktesebatına uygun olarak, Romanlar, engelli bireyler ve Lezbiyen, Eşcinsel, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks (LGBTI) bireyler dâhil olmak üzere, ayrımcılıkla mücadele edilmesi için kararlı adımlar atılması gerekmektedir. Çocuk haklarının iyileştirilmesi ve engelli bireylerin desteklenmesinin yanı sıra adalete erişimin, ceza sonrası bakım standartlarının, alternatif yaptırımların, cezaevleri koşullarının, mahkûm haklarının, kolluk ve denetimli serbestlik hizmetlerinin iyileştirilmesi için daha fazla destek sağlanacaktır. IPA III, mağdurların ve şüphelilerin usul haklarının geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Romanlar hâlâ sosyal dışlanma, ötekileştirme ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Çocuk haklarının ihlâli devam etmektedir ve engelli, koruma altındaki ve kırılgan gruplara mensup çocuklar da dâhil olmak üzere çocukların şiddet, ihmal ve sömürüden korunmasına yönelik daha fazla adım atılmasına (özel stratejilerin benimsenmesi dâhil) ihtiyaç vardır. Özellikle nefret söylemi (çevrimiçi nefret söylemi dâhil) ve şiddetin ele alınmasına yönelik ciddi adımlar atılması gereklidir.

Veri koruma mevzuatının AB müktesebatıyla tamamen uyumlu olmasını ve kolluk faaliyetleri ve suçun önlenmesi dâhil olmak üzere hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için de destek sağlanacaktır. AB müktesebatına uygun olarak usul haklarına ilişkin mevzuatın doğru bir şekilde uygulanması da IPA III kapsamındaki odak noktalarından biri olacaktır.

Tematik Öncelik 6: Demokrasi

İşleyen bir demokrasi, Kopenhag siyasi kriterlerinin merkezinde yer alır. Bununla birlikte, genişleme bölgesinde, meclis boykotlarından seçimlerin yürütülmesine kadar ele alınması gereken birçok konu vardır. Kuvvetler ayrılığı mekanizmalarının olmaması ve bağımsız kurumlara yönelik girişimler, temel demokratik ilkeleri daha da zora sokmaktadır. Kadınların eşit katılımı güçlendirilmelidir. IPA III'ün bu alandaki özel hedefleri, demokratik kurumlara uygun şekilde kaynak sağlanmasını ve bu kurumların anayasa, etkili yönetim ilkeleri ve Venedik Komisyonu'nun tavsiyeleri ile uyumlu çalışmasını sağlamaktır. Bu alandaki IPA III desteği, aynı zamanda mevzuatın etkili bir şekilde incelenmesini, seçim mevzuatının

uluslararası standartlara ve Avrupa standartlarına uygunluğunu ve etkin parlamento usullerinin yürürlükte olduğunu güvence altına almayı da amaçlar. Demokratik kurumlar, toplumdaki grupların çoğulluğunu kapsayıcı olmalı ve eşit bir güç dağılımını teşvik etmelidir.

Bu, siyasi yelpazede, özellikle de parlamentolar içinde, yapıcı diyalogun sağlanmasını içerir. Hükümetler, muhalefetin rolünü tam olarak yerine getirebilmesini sağlamalıdır. Ayrıca, muhalefet demokratik sürece yapıcı bir şekilde dâhil olmalıdır.

Destek, parlamentonun hesap verebilirliğini, yürütmenin gözetimini ve demokratik denetimi geliştirmeye odaklanacaktır.

Yararlanıcıların çoğunda, uluslararası standartlar uyarınca ve Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (ODIHR) ve Venedik Komisyonu gibi kurumların özel tavsiyelerinin karşılanması amacıyla merkezi ve yerel düzeyde seçim reformuna ihtiyaç duyulmaktadır. Seçimler şeffaf, kapsayıcı ve güvenilir olmalıdır ve IPA III, seçim gözlem döngüleri boyunca tespit edilen ve uzun süredir devam eden eksikliklerle ilgili olarak seçim gözlem misyonlarının tavsiyelerinin uygulanmasına yardımcı olmaya devam edecektir. Demokratik kurumların düzgün işleyişi, yararlanıcıların çoğu için hâlâ önemli bir sorundur. Parlamentoların merkezi rolü ve partiler arası yapıcı diyalog da siyasi kültüre kazandırılmalıdır. Parlamentonun hesap verebilirliği, yürütmenin gözetimi ve demokratik denetim geliştirilmelidir. Bu amaçla, IPA III, önemli bir revizyona ihtiyaç duyulan, siyasi partilerin kamu ve özel finansmanına ilişkin kurallarda yapılacak reformları da destekleyecektir.

Tematik Öncelik 7: Sivil Toplum

Değişimin bir aktörü olarak sivil toplum, politikaların ve ortaklıkların şekillendirilmesinde, bunların uygulanmasının denetlenmesinde ve toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli bir yaklaşımın teşvik edilmesinde hayati rol oynar. Katılıma hazırlık bağlamında, Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK'lar) destek gerektiren iki temel işlevi vardır. Birincisi, demokrasinin takipçisi STK'lar ve taban örgütleri, temel hakların, demokratik ilkelerin ve hukukun üstünlüğünün sorgulandığı durumlarda hükümetleri sorumlu tutar. İkinci olarak, yenilikçi fikirler sunarak, karar verme sürecinde vatandaşların gerçek ihtiyaçlarını gündeme getirerek ve uygulamayı izleyerek AB müktesebatına uyuma ve müktesebatın uygulanmasına katkıda bulunurlar.

Bu işlevlerin her ikisi de, görevlerini yerine getirmek için yeterli kaynağa sahip canlı, sürdürülebilir, bağımsız bir sivil toplumun bulunmasına bağlıdır. IPA III'ün rolü, böyle bir ortamın geliştirilmesine ve uzun vadeli sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Bu nedenle, IPA III'ün bu alandaki özel hedefleri, kolaylaştırıcı yasal ve politik ortamı güçlendirmek, STK'ların temel ihtiyaçlarını desteklemek, güven ve karşılıklı tanımaya dayalı olarak ve ortak çıkarlar etrafında STK'ların kamu otoriteleri ile ortaklaşa karar verme ve politika oluşturmadaki rolünü artırmak, STK'ların beceri ve kapasitelerini güçlendirmek ve STK'ların ihtiyaçları ve rolü konusunda halkın farkındalığını artırmaktır. STK'ların kapasitelerinin geliştirilmesi ve kaynaklarının güçlendirilmesi, STK'ları etkileyen zorlukların (faaliyetlerini sınırlayan kısıtlayıcı yasalar, korkutma veya taciz gibi) ele alınması ve bağımsız gözlemci ve yönetim aktörleri olarak da, rollerini yerine getirmelerinin sağlanmasında anahtardır. STK'ların, anlamlı bir etkiye sahip olan politika oluşturma sürecine gerçek anlamda dâhil edilmesinin bölge genelinde sağlanması gerekmektedir ve bu nedenle hem kamu makamlarının STK'lar için elverişli bir ortamı nasıl sağladıklarına hem de STK'ların kapasitelerine dikkat edilmesi gereklidir.

IPA III desteği, güçlendirilmiş bir sivil toplumun katılımıyla reform öncelikleri ile ilgili kapsayıcı yapısal diyaloglar kurulması gibi yöntemlerle, sivil toplumun reform ve politika oluşturma sürecine aktif olarak katılabileceği elverişli bir ortamı teşvik etmeyi amaçlayacaktır.

STK'ların faaliyet gösterdikleri yasal, kurumsal ve finansal ortamın güçlendirilmesi, reform sürecine katılımı, süreci sahiplenmesi ve bu sürecinin sürdürülebilirliği açısından bu amaca ulaşılmasında gerekli bir şarttır.

Ortaklık ilkesi, bölgesel, yerel ve kentsel kamu makamlarının, sendikaların, işverenlerin, hükümet dışı kuruluşların ve sosyal içerme, toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık yapmama gibi konuları teşvik eden diğer sivil toplum kuruluşlarının projelerin planlanması, uygulanması ve izlenmesinin tüm aşamalarında yer almasını sağlar. Bu ilkenin tüm Üye Devletlerde daha etkili hale getirilmesi için Komisyon, 2021-2027 dönemi IPA III programlamasında da uyulması gereken Ortaklığa İlişkin Avrupa Davranış Kurallarını¹⁶ 2014'te kabul etmiştir.

3. Göstergeler¹⁷

1. Aday ve potansiyel aday ülkelerin siyasi kriterlere hazır olma derecesi (kaynak: Avrupa Komisyonu) IPA III Tüzüğü KPI 1¹⁸

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (2,1) ve Türkiye (1,8)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)
Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Tematik Öncelik 1: Yargı

2. Yargının işleyişi (kaynak: Avrupa Komisyonu)¹⁹

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (2) ve Türkiye (1)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)
Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Tematik Öncelik 2: Yolsuzlukla mücadele

3. Yolsuzlukla mücadele (kaynak: Avrupa Komisyonu)²⁰

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (1,9) ve Türkiye (2)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)
Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Tematik Öncelik 3: Örgütlü suçla mücadele / Güvenlik

4. Örgütlü suçla mücadele (kaynak: Avrupa Komisyonu)²¹

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (1,8) ve Türkiye (2)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)
Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

5. Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Olmaması (kaynak: Dünya Bankası Dünya Çapında Yönetişim göstergeleri)

Mevcut Durum (2019): Batı Balkanlar (42,3) ve Türkiye (10)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (43) ve Türkiye (10)

¹⁶ 7 Ocak 2014 tarihli ve (AB) 240/2014 sayılı Yetki Devrine Dayanan Komisyon Tüzüğü

¹⁷ Bunlar etki ve bağlam göstergeleridir. Bunların değişimleri yalnızca ve doğrudan IPA desteğine atfedilemez.

¹⁸ Bu gösterge, aşağıdaki 2, 3, 4, 7 ve 8 numaralı göstergelerden alınan puanları da içeren bileşik bir göstergedir.

¹⁹ Bu gösterge, yukarıdaki bileşik gösterge 1'i hesaplamak için bir alt gösterge olarak da kullanılır.

²⁰ Bu gösterge, yukarıdaki bileşik gösterge 1'i hesaplamak için bir alt gösterge olarak da kullanılır.

²¹ Bu gösterge, yukarıdaki bileşik gösterge 1'i hesaplamak için bir alt gösterge olarak da kullanılır.

Hedef (2027): Batı Balkanlar (46) ve Türkiye (12)

Tematik Öncelik 4: Göç ve Sınır Yönetimi

6. Mülteci, sığınmacı ve duruma göre BMMYK'nin ilgi alanına giren diğer kişilerin sayısı (kaynak: BMMYK)

Mevcut Durum (2020): Batı Balkanlar (89.300) ve Türkiye (122.300)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Tematik Öncelik 5: Temel Haklar

7. İfade özgürlüğü (kaynak: Avrupa Komisyonu)²²

Mevcut Durum (2017): Batı Balkanlar (2.1) ve Türkiye (1)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

4. Varsayımlar ve Riskler

1. Pencere, doğası gereği, genellikle hukuki veya teknik boyutun çok ötesinde, çok güçlü bir siyasi ve toplumsal boyutu olan birçok konuya değinir. Bu nedenle, kapsayıcı varsayımlar ve riskler, stratejik hedeflere ve tematik önceliklere ulaşılmasında belirleyici faktör olacaktır.

Varsayımlar

- Bu Pencere kapsamındaki temel önceliklerin ele alınması için hükümetin, yürütmenin, yasama ve yargının en üst düzeyinde yönlendirilen ve koordine edilen devamlı bir taahhüt vardır.
- IPA III yararlanıcıları, emsal değerlendirmeleri de dâhil olmak üzere, SIGMA rehber ilkeleri ve ilgili incelemeler doğrultusunda ulusal stratejilerini ve sektörel yaklaşımlarını iyileştirmeye kararlıdır.
- Gerekli yurt içi mali ve idari kaynaklar etkili ve etkin bir şekilde harekete geçirilir.
- Bu Pencere altında desteklenen konuların uygunluğu konusunda kamuoyunda farkındalık yaratmak için sistemli bir şekilde çaba gösterilir.

Riskler

Birincil risk, gerekli reformları etkili bir şekilde uygulamaya ve gerekli performansın erken bir aşamadan itibaren oluşturulmasına yönelik siyasi iradenin eksikliğidir.

Ayrıca, özellikle Hukukun Üstünlüğü ve Temel Haklar alanındaki reformların yanı sıra, bir bütün olarak katılım sürecine yönelik kamu desteğini etkileyen dış faktörler de olabilir. Çözümüne kavuşturulmamış ikili meseleler, ikili siyasi anlaşmazlıklar araç olarak kullanıldığında bu riskin önemli bir nedeni olabilir. Üçüncü menşe ülkelerin göç yönetimi konusunda işbirliği yapmaktaki isteksizliği de diğer bir risk faktörüdür. Kısıtlayıcı yasal ortam ve gergin siyasi durumlar nedeniyle sivil toplumla çalışmanın önünde engel oluşması riski vardır. Sonuç olarak, STK'lar, AB tarafından finanse edilen hibeler kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmekte daha fazla zorlukla karşılaşabilir veya bu kuruluşlara finansman sağlanması daha zor hale gelebilir. Ayrıca, sahte sivil toplum kuruluşlarının ve hükümet dışı kuruluşların AB tarafından finanse edilen projelere teklif verme riski de mevcuttur.

²² Bu gösterge, yukarıdaki bileşik gösterge 1'i hesaplamak için bir alt gösterge olarak da kullanılır.

PENCERE 2: İYİ YÖNETİŞİM, AB MÜKTESEBATINA UYUM, İYİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ VE STRATEJİK İLETİŞİM

1. Bağlam Analizi

Kamu yönetimi reformu (KYR), hukukun üstünlüğü ve ekonomik kalkınma ile birlikte genişleme sürecinin temel bir unsuru ve geliştirilmiş genişleme metodolojisi kapsamında 1. grubun (Temel İlkeler) bir parçası olmasının yanı sıra AB politikaları ve mevzuatının etkili bir şekilde uygulanması açısından da bir dayanaktır. Demokratik yönetim için iyi işleyen ve siyasetten arındırılmış bir kamu yönetimi gereklidir. Hükümetlerin merkezi, bölgesel ve yerel düzeyde olmak üzere kamu yönetimi genelinde kuralların, usullerin, standartların ve insan kaynakları yönetiminin tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlama becerisi; sektör politikaları, kamu hizmetleri ve en nihayetinde rekabet edebilirlik ve büyüme üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir.

Yararlanıcıların, kendi anayasaları ve yerinden yönetim politikaları ile uyumlu olarak merkezi, bölgesel ve yerel yönetim arasında, reformların uygulanmasını ve hizmetlerin vatandaşlara sunulmasını en iyi şekilde destekleyen uygun bir denge bulmaları gerekecektir. Yerel yönetim idareleri, referans olarak merkezi hükümet düzeyinde olması beklenen standartlarla aynı yönetim standartlarına sahip olacaktır.

Geliştirilmiş genişleme metodolojisi kapsamında 1. grubun (Temel İlkeler) parçalarından biri de olan, güvenilir, objektif ve güncel istatistikler, delile dayalı politika geliştirme ve politika uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi açısından karar alıcılar için oldukça önemlidir. Söz konusu istatistikler, vatandaşların, hükümetlerin performanslarını ve kamu maliyesinin kullanımını denetlemeleri bakımından da aynı derecede önemlidir.

Ekonomik yönetim, merkez bankası gibi bağımsız aktörler de dâhil olmak üzere devlet kurumlarının ekonomiyi düzenlediği ve yönlendirdiği sistemdir. Mali krizden ve Avrupa Sömestri'nin oluşturulmasından bu yana AB içindeki kilit süreçlerden biri olarak ortaya çıkmıştır. IPA III yararlanıcılarının ekonomileri, verimsiz ve katı piyasalar, düşük verimlilik, finansmana sınırlı erişim, mülkiyet haklarında belirsizlik ve düzenleyici ortamın hantallığı gibi birçok yapısal zayıflıkla karşı karşıyadır ve bu da rekabet edebilirliğin azalmasına ve işsizliğin artmasına yol açmaktadır.

Kopenhag kriterlerinin önemli bir parçası olarak, IPA III yararlanıcıları, mevzuatlarını AB politikaları ve AB müktesebatıyla uyumlu hale getirmeli ve gerekli idari kapasiteyi sağlamalıdır. Bu husus, AB üyeliği ve iç pazara başarıyla katılım açısından oldukça önemlidir.

Katılım sürecinin başarılı olması ve vatandaşların desteğini kazanması için, süreçle gelen fırsatlar, sonuçlar ve zorluklar, hem bölgede hem de AB'de net bir şekilde anlatılmalıdır. Farklı bilgi katmanlarını kapsayan etkili iletişim; AB değerlerine, katılım sürecine ve AB üyeliğinin vatandaşların günlük yaşamları üzerindeki yararları, yükümlülükleri ve etkisine ilişkin farkındalığın ve desteğin artırılması ve ilgili durumlarda, yanlış inanışların ve bozulan algıların ortadan kaldırılması ve dezenformasyonun giderilmesi yoluyla kurulur.

Bölgesel işbirliği, iyi komşuluk ilişkileri ve uzlaşma, İstikrar ve Ortaklık Sürecinin temel parçaları ve Avrupa'ya giden yolda ilerlemenin anahtarıdır. Çözülmemiş ikili meselelerin ve geçmişin mirasının ele alınmasına elverişli bir iklimin ve istikrarın teşvik edilmesine katkıda

bulunurlar. Bölgeye odaklı siyasi ve politika işbirliği biçimleri ve yakın zamanda gerçekleştirilen zirveler, bölgesel işbirliğine ve iyi komşuluk ilişkilerine yeni bir ivme kazandırmıştır. Bunlar, Bölgesel İşbirliği Konseyi, Adriyatik-İyonya Bölgesi için AB Stratejisi²³, Tuna Bölgesi için AB Stratejisi²⁴, Ulaştırma Topluluğu Antlaşması, Enerji Topluluğu Antlaşması ve Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA) gibi mevcut bölgesel girişimleri ve işbirliği çerçevelerini geliştirmektedir.

2. IPA III desteği için kilit öncelikler

2. Pencere kapsamında AB yardımının genel hedefi, iyi yönetişimin teşvik edilmesi, Birlik değerlerine uyumun ve bunların Birlik'in ilgili alanlardaki kural, standart ve uygulamalarıyla uyumluluğunun artırılmasıdır. AB yardımı bölge genelinde barış ve istikrarı da destekleyecektir.

2. Pencere, tüm yönetim seviyelerinde dijital dönüşüm ve kamu mali yönetimi de dâhil kamu yönetimi reformu başta olmak üzere genel kamu yönetişimi ile AB müktesebatıyla mevzuat uyumunu ve kurumsal uyumu (diğer pencerelerde özel olarak ele alınmadıkça) ele almayı amaçlamaktadır. Ayrıca bölgesel işbirliği, uzlaşma ve iyi komşuluk ilişkileri konusundaki çabaların yanı sıra insandan insana temasları da destekleyecektir. Bunun yanı sıra stratejik iletişim de desteklenecektir. Önerilen eylemler, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddetle mücadeleye, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesine ve kız çocuklarıyla kadınların güçlendirilmesine özel önem atfedilerek, toplumsal cinsiyet eşitliğinin değerlendirileceği, ele alınacağı ve ana akımlaştırılacağı şekilde tasarlanacaktır.

Tematik Öncelik 1: İyi yönetişim

IPA III desteğinin bu alandaki özel hedefi, yönetimin tüm seviyelerinde kamu idarelerinin modernize edilmesi, istatistik sistemlerinin ve ekonomik yönetişimin güçlendirilmesi ve böylece sürdürülebilir büyümeye katkıda bulunulması ve rekabet edebilirliği artırılmasıdır.

Kamu yönetimi reformu, genişleme politikasının temel unsurlarından biridir ve önceliğini korumaya devam edecektir. Hesap verebilir, şeffaf ve iyi işleyen bir kamu yönetimi, yalnızca, vatandaşların demokratik hakkı değil, aynı zamanda kaliteli hizmet sunumunun teminatı ve ekonomik büyüme ve rekabet edebilirliğin temel itici gücüdür. Kamu yönetimi reformu, hukukun üstünlüğü ile özellikle de hükümet çalışmalarının şeffaflığını, öngörülebilirliğini ve hesap verebilirliğini arttırdığı için yolsuzluğun önlenmesi ve dolandırıcılıkla mücadele ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Aynı zamanda kamu hizmeti işgücü gibi alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi açısından da kilit öneme sahiptir. Kamu yönetimi reformu, birlikte çalışabilirliği, güveni ve açıklığı sağlamak üzere sektörler arası, yönetimler arası ve sınır ötesi işbirliğini desteklemek için e-devletin dijitalleşmeye yönelik çalışmasını gerektirecektir.

IPA III, Kamu Yönetimi İlkelerinin²⁵ normatif çerçevesine uygun olarak merkezi hükümet düzeyinde kamu yönetimi reformunu desteklemeye devam edecektir. İlkeler; stratejik çerçeve, politika geliştirme ve koordinasyon, kamu hizmeti ve insan kaynakları yönetimi, hesap verebilirlik, hizmet sunumu ve kamu mali yönetimi gibi temel alanları kapsamaktadır. Dijital dönüşüm stratejik bir kolaylaştırıcı olacaktır. IPA III yararlanıcılarının çoğu kapsamlı reform stratejilerini uygulamaya almıştır ve takip eden yıllarda ilkelere göre yapılan değerlendirmelerin ardından farklı temel alanlarda belirlenen kurumsal, yasal ve idari

²³ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cooperate/adriat_ionian/pdf/com_357_en.pdf

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0715&from=EN>

²⁵ <http://www.sigmaweb.org/publications/principles-public-administration-eu-candidate-countries-and-potential-candidates.htm>

zayıflıkları ele almaktadırlar. AB yardımı, Kamu Yönetimi İlkelerinin düzenli olarak izlenmesinin ardından, gerektiği şekilde güncellenmesi veya yenilenmesi de dâhil olmak üzere reform stratejilerinin uygulanmasını desteklemeye devam edecektir. Koordinasyon kuruluşlarına gereken destek sürdürülürken, yardımın odak noktası, kademeli olarak ilgili kurumlarda yeni kural ve standartların uygulanmasının desteklenmesine doğru kayacaktır. Ayrıca yönetimin hesap verebilirliğinin, delile dayalı politika oluşturma ve yönetim genelinde iç kontrol kültürünün iyileştirilmesinin desteklenmesine daha fazla odaklanılacaktır. Kamu yönetimi reformu kapsamında sivil toplumun katılımı da desteklenecektir.

Kamu yönetimi reformunun ayrılmaz bir parçası olan **kamu mali yönetimi** kapsamında, kilit öncelik, AB'de uygulanabilir şekilde, mali sürdürülebilirliğin ve sağlam mali yönetimin sağlanması amacıyla reform stratejilerini uygulamaları ve geliştirmeleri konusunda IPA III yararlanıcılarının desteklenmesi olacaktır. Gelir idaresinin, bütçe güvenilirliğinin, kamu maliyesinin şeffaflığının, kamu yatırım planlamasının, seçim ve yönetimin, aktif ve pasif yönetiminin, politikaya dayalı mali strateji ve bütçeleme, kamu alımları ve imtiyazların, iç kontrolün, muhasebe ve raporlamanın ve dış denetimin iyileştirilmesi gibi yollarla yurt içi gelir seferberliği ve kamu fonlarının etkili yönetimi için kapasitenin iyileştirilmesine özellikle odaklanılacaktır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme teşvik edilmeli ve sistematik eşitsizlikler azaltılmalıdır.

IPA III kapsamında destek tahsis edilirken, özellikle kamu fonlarının yönetimine ilişkin olarak ve yolsuzluğa bilhassa açık bir alan olan **kamu alımlarının** tüm aşamalarında, şeffaflığın artırılması önceliklerden biri olmaya devam edecektir. Kamu ihalelerinin şeffaflığının, rekabet edebilirliğin ve adilliklerinin artırılmasına, sınırlı ihale usulünün kullanımının azaltılmasına ve AB ihale mevzuatında öngörüldüğü üzere teklif sahiplerine uygulanan ihale dışı bırakma kriterlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamaya yönelik destek verilecektir. Ayrıca, e-ihale ile kamu alımları sistemlerinin dijital dönüşümünün etkili bir şekilde yaygınlaştırılmasına ve özellikle stratejik alımlarla (yeşil, sosyal, inovasyon vb.) ilgili olarak tedarikçilerin profesyonelleştirilmesine de destek verilecektir. Bu reformlar, vatandaşların, ilk ihaleden sözleşmelerin nihai uygulanmasına kadar vergilerinin nasıl harcadığını takip edebilmelerinin sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır. Satın alma sürecindeki kontrol mekanizmaları da güçlendirilecektir.

Bölgesel ve yerel yönetimler, vatandaşlara en yakın makamlar oldukları ve kamu hizmetlerinin sağlanmasında ve vatandaşların kamu kurumlarına güveninin inşasında kilit rol oynadıkları için, **yerel yönetimler düzeyinde yönetişimin** kalitesi genişleme bağlamında çok önemlidir. Ayrıca, AB fonlarının yönetiminde ve katılım sonrasında kamu alımları, iç kontrol, rekabet, devlet desteği, toplumsal hizmetler, tarım ve kırsal kalkınma, istihdam ve sosyal politika, enerji verimliliği ve çevre/su ve atık yönetimi gibi alanlar da dâhil olmak üzere AB müktesebatının büyük bir bölümünün uygulanmasında kilit bir rol oynayacaklardır.

Yerel düzey, doğrudan demokrasi ve sivil temsilin uygulandığı, hizmetlerin sunulduğu, sosyal ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştiği yerdir. Yerel yönetimler, bölgelerinin sosyal ve ekonomik yaşamını şekillendirme ve geliştirme, toplulukları bir araya getirme ve yerel sorunlara yerel çözümler sağlama hususlarında daha kritik bir rol oynamalıdır. Yerel yönetimin performansı ve vatandaşlarla nasıl etkileşime girdiği, vatandaşların tutumlarının yanı sıra toplulukların kendi içlerinde ve birbirleri arasındaki uyumu ve güveni de etkileyecektir; bu sayede yerel yönetimin çabalarının karşılığı alınacak ve sürdürülebilir kalkınma harekete geçirilecektir. Yetersiz yerel yönetişim tüm vatandaşları etkilemekle birlikte çoğu zaman dışlanmayı artırarak en çok kırılgan grupları etkiler. Bu nedenle, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile uyumlu olarak bölgesel ve yerel düzeylerde yönetişimin, halkın katılımının, şeffaflığın ve hesap verebilirliğin artırılması temel politika önceliklerinden biri olmalıdır.

Kapsayıcı ve delile dayalı politika geliştirme kapasitesi, performansa dayalı insan kaynakları yönetimi, e-Yönetişim, kamu mali yönetimi, vatandaşlara karşı şeffaflık ve hesap verebilirlik ve verimli hizmet sunumu başta olmak üzere yerel düzeyde yönetişimin iyileştirilmesi, yolsuzlukla mücadele ile birlikte (1.Pencere kapsamında sağlanan yardımı tamamlayıcı olarak) temel öncelikler arasında yer alacaktır. Öncelik, yönetişimin kalitesini iyileştirmeye ve zaman içinde izlenebilecek ilgili yönetim reform planlarını geliştirmeye veya iyileştirmeye kararlı olan yerel idarelerin desteklenmesi olacaktır. Birlikte çalışabilir, güvenilir ve kapsayıcı dijital kamu hizmetleri, yerel yönetim düzeyinde değişimin önemli bir yol göstericisidir. Ayrıca, güvenilir ve ilgili stratejik çerçevelerin geliştirilmesi ve uygulanması da dâhil olmak üzere, yararlanıcıların anayasa ve politikalarına uygun olarak, yerinden yönetim süreçlerine destek sağlanacaktır.

İlgili AB müktesebatı fasılları, 1. (Temel İlkeler), 2. (İç Pazar), 3. (Rekabetçilik ve Kapsayıcı Büyüme) ve 5. (Kaynaklar, Tarım ve Uyum) gruplarda yer alan 3. (İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi), 5. (Kamu Alımları), 8. (Rekabet Politikası), 11. (Tarım ve Kırsal Kalkınma), 16. (Vergilendirme), 19. (Sosyal Politika ve İstihdam), 22. (Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu), 23. (Yargı ve Temel Haklar), 27. (Çevre) ve 32. (Mali Kontrol) fasıllardır.

AB politikalarından, 11 (Tarım ve kırsal kalkınma) ve 16. (Vergilendirme) müzakere fasılları; 5. (Kamu Alımları), 18. (İstatistik) ve 32. (Mali Kontrol) fasılları içeren 1. grubun (Temel İlkeler) yanı sıra “Demokratik kurumların işleyişi” ve “Kamu yönetimi reformu” ve ilgili tüm fasıllarda ana akımlaştırılan yolsuzlukla mücadele alanı başta olmak üzere 23. Fasil (Yargı ve Temel Haklar) ile de ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. IPA III desteği, özellikle, bu alanlardaki genişleme raporlarında yer alan tavsiyelerin ele alınmasına yardımcı olmalı ve demokratik kurumların işleyişine ve kamu yönetimi reformuna ilişkin yol haritasının uygulanmasını desteklemelidir.

İstatistikler, delile dayalı politika geliştirme ve politikaların uygulanmasının izlenmesi ve değerlendirilmesi için temel oluşturur. Ayrıca, veriler mümkün olduğunca cinsiyete göre ayrıştırılarak toplanmalı ve sunulmalı ve toplumsal cinsiyetle ilgili hususları yansıtmalıdır. İstatistikler, hükümet performansının ve kamu finansmanı kullanımının vatandaşlar tarafından denetlenmesi ve nihayetinde kurumlara güven duyulmasının sağlanması için de aynı derecede önemlidir. 18. Fasil (İstatistik) kapsamında AB müktesebatının gerekliliklerinin karşılanmasında IPA III yararlanıcılarına destek sağlanması ve tüm sektörlerde idari veriler ve yüksek kaliteli istatistik üretimi ve kullanımı için kapasite oluşturulmasına öncelik verilecektir. 1. grupta (Temel İlkeler) yer alan 18. Fasil kapsamında, yararlanıcıların tarafsızlık, güvenilirlik, şeffaflık, gizlilik, kişisel verilerin korunması ve resmi istatistiklerin yayılması ilkelerine dayalı bir istatistiksel altyapı sağlamaları gerekmektedir. Ulusal istatistik kurumları, makro-ekonomik istatistikler ve fiyat istatistikleri, demografik ve sosyal istatistikler, bölgesel istatistikler, iş, ulaştırma, dış ticaret, tarım, çevre, bilim ve teknoloji istatistikleri gibi çeşitli alanlarda metodoloji geliştirilmesi ve istatistiki bilginin üretimi ve yayımlanması konularında desteklenecektir. İlgili olduğu durumlarda cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler sunulmalıdır. İlgili kurumlar, delile dayalı politika oluşturulması amacıyla idari veri ve istatistiklerin üretimi, depolanması ve kullanımına yönelik kapasite oluşturma konusunda desteklenecektir.

Ekonomik yönetişim, mali krizden ve Avrupa Sömestri'nin oluşturulmasından bu yana AB'nin kilit önceliklerden biri olarak ortaya çıkmıştır. IPA III yararlanıcıları, yüksek işsizlik, (genellikle belirli sektörlerde yoğunlaşan) doğrudan yabancı yatırım seviyelerinin düşük olması ve zayıf rekabet edebilirlik gibi ciddi yapısal ekonomik zorluklarla karşı karşıyadır. Ayrıca, hukukun üstünlüğü ve kamu mali yönetimindeki eksiklikler, dolandırıcılık ve yolsuzluk riskini artırarak kamu harcamalarının kalitesinin düşmesine neden olmakta ve yatırım ortamını ve ekonomik kalkınmayı olumsuz etkilemektedir.

Bu alandaki IPA III desteği, makroekonomik ve finansal istikrarı koruma kapasitesi başta olmak üzere ekonomik yönetişimi güçlendirerek genişleme bölgesindeki yatırım seviyelerinin ve büyüme oranlarının önemli ölçüde artmasına ve büyümeyi artıran kamu yatırımlarının ve yapısal reformların sürdürülmesine katkıda bulunacaktır.

2015 itibariyle, yararlanıcılar, yıllık olarak orta vadeli Ekonomik Reform Programlarını (ERP) Avrupa Komisyonuna sunar. ERP'ler, bir makroekonomik ve mali politika çerçevesini ve rekabet edebilirliğin ve uzun vadeli büyümenin artırılmasına yönelik yapısal reform planlarını içerir. ERP süreci, yararlanıcıları, kurumsal ve analitik kapasitelerini geliştirmeleri konusunda desteklemeyi ve en nihayetinde AB'nin çok taraflı gözetim ve ekonomi politikası koordinasyon usullerine katılmaya hazırlamayı amaçlar. Bu nedenle, gelecekte AB'nin ekonomi politikası koordinasyon usullerine katılacaklarını göz önünde bulundurarak yararlanıcıları, yapısal zayıflıkların ve mali dengesizliklerin ele alınmasına yönelik temel politikaların tasarlanması ve uygulanması konusunda hazırlar.

IPA III, Ekonomik Reform Programı (ERP) sürecinin devamlı surette iyileştirilmesini ve ERP'lerin uygulanmasını desteklemeye öncelik verecek; bu doğrultuda da aşağıdaki hususlara odaklanacaktır:

- a) orta vadeli ekonomik planlama için kurumsal kapasitenin arttırılması (genel olarak ekonomi politikalarının analizi, tasarlanması ve uygulanması ve özellikle rekabet edebilirliğin artırılmasına yönelik yapısal reformlar) ve
- b) bakanlıklar arası koordinasyon, yapısal reformların bütçelenmesi ve kamuyla iştişareler gibi önemli ekonomik yönetişim unsurlarının iyileştirilmesi ve IPA III yararlanıcılarının süreci daha iyi sahiplenmelerinin sağlanması.

Ekonomik Reform Programlarında ngrlen yapısal reformlara ve ilgili yatırımlara yönelik destek, esas olarak 3 ve 4. Pencereler kapsamında ele alınacaktır. Bu Pencere kapsamındaki destek, yıllık ERP sürecine dâhil olan kurumların daha da iyileştirilmesine odaklanacaktır. Bu bölüm kapsamında AB müktesebatının ilgili temel faslı, 3. grup (Rekabet edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme) içinde yer alan 17. fasıldır, ancak i pazarla ilgili fasıllar da dikkate alınacaktır (1'den 10'a kadar olan fasıllar).

Tematik ncelik 2: İdari kapasite ve AB müktesebatına uyum

IPA III'n bu alandaki özel hedefi, yararlanıcıların politika ve mevzuatının AB politikaları ve AB müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi ve yararlanıcıların üyeliğin yükümlülüklerini ve dijitalleşme çalışmalarını yerine getirebilmelerini sağlamak suretiyle sektör politikaları ile kabul edilen mevzuatın tam ve etkin bir Şekilde uygulanması için idari kapasitenin oluşturulmasıdır. Bu hedef, keşişen unsurları olan bir önceliktir ve sektör yaklaşımı doğrultusunda diğer Pencereler kapsamındaki idari kapasitenin geliştirilmesi konularını tamamlar.

Etkili bir idari ve kurumsal kapasite için, AB müktesebatına uyum konusunda yasal uzmanlık, AB müktesebatının gerektirdiği belirli sektör kurumlarının kurulması ve yeni politika ve mevzuatın uygulanması için personel sağlanması tek başına yeterli değildir. Bunun yanı sıra, sektör kurumlarının, hükümetlerin hâlihazırda uygulamakta olduğu veya kamu yönetimi reformuna ilişkin süregelen çalışmalar kapsamında uygulamayı taahhüt ettiği standartlar, kurallar ve usuller kapsamında çalışmalarını da gerektirir.

Kamu yönetimi reformu ve dijitalleşme çalışmalarına dayalı eylemlere öncelik verilecektir. Dijitalleşme, hem işleyişi hem de çalışanlar üzerindeki etkisi açısından iş dünyasını değiştirmektedir. Bu nedenle, yararlanıcılar sektör düzeyinde idari kapasite ihtiyaçlarını gerçekçi bir Şekilde değerlendirmelidirler. Bu ihtiyaçlar arasında sektöre özel idari veri ve istatistik üretimi; stratejik planlama, izleme ve raporlama; kapsayıcı ve delile dayalı politika ve

mevzuat geliştirme; uygun hesap verebilirlik düzenlemeleri (denetim/raporlama) açısından kurumsal kapasite geliştirme; karar alma yetkisinin dağıtımı, işe alma ve işten çıkarmalarda liyakat ilkesi ve mesleki gelişim de dâhil olmak üzere insan kaynakları yönetimi; hizmet tasarımı ve ilgili durumlarda kamu yatırım yönetimi bulunur. AB müktesebatına uyum desteği sistematik olarak, delillerin kullanılması ve paydaşların katılımının sağlanmasına yönelik temel kapasitelere odaklanacaktır.

İlgili faaliyetlerin daha geniş kapsamlı sektör reform müdahalelerine entegre edilmesinin mümkün olmaması halinde, yararlanıcılar, sektör düzeyinde idari kapasitenin bu gibi farklı yönlerinin, bir AB Entegrasyon Aracı'ndan ek destek alınması gibi yöntemlerle ele alınmasını proje seçimi sırasında önerebilirler. İlgili araç, stratejik olarak, kurumsal öğrenme ve kapasite geliştirmeyi teşvik eden daha geniş kapsamlı mekanizmaların ele alınması için de kullanılabilir. TAIEX eylemleri tamamlayıcı kısa vadeli destek sağlayabilir.

Bu şekilde, gelecekteki yönetim ve kontrol sistemlerinin kendi programları içinde ve politika ve/veya öncelik eksenleri genelinde daha iyi sinerji yakalaması, daha entegre yatırım süreçleri oluşturması, yatırım döngüsünün tamamında program uygulama süreçlerini optimize etmesi ve en nihayetinde yatırım etkisini artırması sağlanacaktır.

AB ajanslarına katılımın ortak finansmanının yanı sıra **AB Programlarına** girişin ilk adımı için de finansman sağlanacaktır.

Tematik Öncelik 3: İyi komşuluk ilişkileri ve uzlaşma

İyi komşuluk ilişkileri ve uzlaşma, özünde hukukun üstünlüğü, ekonomik yönetim ve bölgesel işbirliği ile bağlantılıdır. IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, geçmişte yaşanan anlaşmazlıkların izlerini ele almak ve söz konusu anlaşmazlıkların tüm mağdurları için adalet sağlamak suretiyle toplumsal uyum ve direnç katkıda bulunmaktadır. Aynı şekilde, iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi vatandaşların güvenini artırır ve siyasi, ekonomik ve sosyal alışverişlerin ve işbirliğinin önündeki engellerin kaldırılmasına katkıda bulunur.

Tüm bunların ışığında ve diğer Pencereleri bütünüyle tamamlayıcı bir şekilde, IPA III, güvenin inşasına, toplumsal uyuma ve komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesine katkıda bulunan eylemlere ve özellikle aşağıdakilere öncelik verecektir:

- güçlü bölgesel işbirliği ve ülke içinde etkili kovuşturmalar yürütülmesi gibi yollarla uluslararası ağır suçların cezasız kalmasına karşı mücadele;
- mağdurların haklarının savunulması;
- siyasi ve teknik düzeylerde siyasi ve politika diyalogun artırılmasının ve geçmişten gelen çözülmemiş meselelerin ele alınmasına yönelik arabuluculuk çabalarının teşvik edilmesi; sürdürülebilir sosyoekonomik kalkınmanın itici gücü olmasının yanı sıra sosyal uyum ve barışçıl ilişkiler için yol gösterici olan kültürler arası diyalog da dâhil olmak üzere eğitimin ve gençliğin desteklenmesi;
- ekonomik ve çevresel işbirliği, iyi yönetim ve adalet, medya, sosyal içerme, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk hakları, gençlik, sosyal hizmetler, azınlıklar gibi çeşitli alanlarda yerel düzeyde ve insandan insana paylaşımın geliştirilmesi.

Kültür alanında, Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin UNESCO Sözleşmesi'nin de etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

Tematik Öncelik 4: Stratejik iletişim, izleme, değerlendirme ve iletişim faaliyetleri

IPA III desteğinin bu alandaki özel hedefi, aşağıdaki hususları açıklayarak, AB değerlerine, politikalarına ve katılım sürecinin gerektirdiği reformlara kamu desteğinin sağlanmasıdır:

1. AB ve AB katılım sürecinin işleyişi ve
2. Sürecin, hem aday ve potansiyel aday ülke vatandaşları hem de AB Üye Devletleri için fayda ve sonuçları.

Farkındalığın artırılması ve vatandaşların yeterince bilgilendirilmesi, bölgedeki diğer aktörlerin yarattığı dezenformasyon ve karşıt söylemlerin etkili bir şekilde ele alınması yoluyla, katılım sürecinin ve AB üyeliğinin yararlarına ve gerekli reformlara ilişkin desteğin ve anlayışın artmasına katkıda bulunacaktır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için AB ve Üye Devletleri ile özellikle yararlanıcı hükümetlerin ve sivil toplumun ortak çabasına ihtiyaç vardır. Bu amaç doğrultusunda, iletişim; ana hedefleri, hedef grupları (örn. halk, paydaşlar, medya ve gençler), kilit mesajları, uygun iletişim kanallarını ve yaratılan etkinin izlenmesini belirleyen stratejik bir yaklaşıma dayanmalıdır. Faaliyetler, AB hakkında birbirini tamamlayan farklı bilgi katmanlarını kapsayabilir:

- AB değerleri, politikaları ve programları ile bunların insanların günlük yaşamları üzerindeki etkileri;
- AB'ye katılım süreci ve insan hikâyeleri/başarı hikâyeleri odağında bu sürecin beraberinde getirdiği sosyo-ekonomik dönüşüm ve bunun vatandaşlar ve ekonomiler için yarattığı uzun vadeli faydalar ve fırsatlar;
- AB katılım sürecinde ilerleme sağlamak için yapılması gerekli olan reformlar;
- AB tarafından finanse edilen projelerin vatandaşlar ve ekonomiler üzerindeki somut olumlu etkisine odaklanarak, IPA III bölgesinde sağlanan AB finansmanı ve bunun AB değerleri ve politika hedefleriyle ilişkisi.

Genel olarak, genişleme politikasına ilişkin iletişim, net bir şekilde AB markasına ve bununla uyumlu bir kampanya yaklaşımına dayalı olarak, mümkün olduğunca sektöre özgü (örn. EU4environment- Çevre için AB; EU4youth- Gençlik için AB; EU4civil society- Sivil toplum için AB vb.) olmalıdır. İletişimde, kamuoyu yoklamalarında görüldüğü üzere toplumun temel endişeleri (örneğin işsizlik, yolsuzluk) ve yararlanıcılarda/bölgesel düzeyde belirlenen tematik öncelikler dikkate alınmalı ve sistematik olarak AB'nin görünürlüğünü sağlanmalıdır. İletişim faaliyetlerinin değerlendirilmesi (uygulama öncesi ve uygulama sonrası) için uygun finansman tahsis edilmelidir.

İletişim, tüm yararlanıcılar için en iyi kanalların belirlenmesi ve gerektiğinde mesajın yerel bağlama uyarlanması suretiyle mümkün olduğunca yerel dillerde yapılacaktır. Mesajları yukarıdan aşağıya değil tabandan yukarıya doğru formüle ederek, gençlerle ve çarpan etkisi yaratacak yerel aktörlerle çalışmak öncelik olmalıdır.

AB tarafında, vatandaşların bilgilendirilmesi ve sürecin getirdiği fırsatlar ve zorluklar hakkındaki gerçeklerin iletilmesi, AB Üye Devletlerinin görevidir. Komisyon, bölgedeki ve Birlik içindeki stratejik iletişimini artırarak bu tür çabaları destekleyecektir.

IPA III programlarının uygulanması, izlenmesi, denetlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik destek tedbirleri için de finansman sağlanacaktır.

3. Göstergeler²⁶

Tematik Öncelik 1: İyi yönetim

8. Kamu Yönetimi Reformu (kaynak: Avrupa Komisyonu)²⁷

²⁶ Bunlar etki ve bağlam göstergeleridir. Bunlardaki değişimler yalnızca ve doğrudan IPA desteğine atfedilemez.

²⁷ Bu gösterge, yukarıdaki bileşik gösterge 1'i hesaplamak için bir alt gösterge olarak da kullanılır.

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (2.5) ve Türkiye (3)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış).

Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

9. Avrupa İstatistik Uygulama Kuralları ile uyumlu istatistik mevzuatına sahip ülke sayısı – SKH göstergesi 17.18.2

Mevcut Durum (2020): Batı Balkanlar ve Türkiye (5)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar ve Türkiye (istikrar)

Hedef (2027): Batı Balkanlar ve Türkiye (Artış)

10. Aday ve potansiyel aday ülkelerin ekonomik kriterlere hazır bulunuşluk düzeyleri(kaynak: Avrupa Komisyonu) - IPA III Tüzüğü KPI 4

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (2.3) ve Türkiye (4.5)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Tematik Öncelik 2: İdari kapasite ve AB müktesebatına uyum

11. Müktesebat uyumu açısından aday ve potansiyel aday ülkelerin bulunuşluk düzeyleri (kaynak: Avrupa Komisyonu) – IPA III Tüzüğü KPI 3

Mevcut Durum (2019): Batı Balkanlar (2.5) ve Türkiye (2.9)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

Tematik Öncelik 3: İyi komşuluk ilişkileri ve uzlaşmalar

12. Bölgesel işbirliği ve AB entegrasyonuna ilişkin tutumlar (kaynak: Bölgesel İşbirliği Konseyi Balkan Barometresi)

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (%51)

Kilometre Taşı (2024): Batı Balkanlar (%55)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (%57)

13. Sınır ötesi ortaklıklara katılan kuruluşların sayısı gibi iyi komşuluk ilişkileri (Veri kaynağı: Ulusal istatistikler, Bölgesel İşbirliği Konseyi) - IPA III Tüzüğü KPI 10

Mevcut Durum (2021²⁸): Batı Balkanlar (1085)

Kilometre Taşı (2025): Batı Balkanlar (1222)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (1508)

14. Bölge içi ticaretin GSYİH'ye oranı (Veri kaynağı: Ulusal istatistikler, Bölgesel İşbirliği Konseyi) - IPA III Tüzüğü KPI 10

Mevcut Durum (2017): Batı Balkanlar (%4,97)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (%5,29)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (%5,92)

²⁸ Mart 2021'e kadar kümülatif

15. Sınırı geçen kişi sayısı/gün (Kaynak: Ulaştırma Gözlemevi)
Mevcut durum, 2023 yılından itibaren Ulaştırma Gözlemevi tam olarak faaliyete geçtiğinde elde edilebilecektir. Kilometre taşları ve hedefler de, mevcut durumun ortaya çıkmasından sonra belirlenecektir.

16. Her gün sınırdan geçen mal taşıyan araç sayısı (Kaynak: Ulaştırma Gözlemevi)
Mevcut durum, 2023 yılından itibaren Ulaştırma Gözlemevi tam olarak faaliyete geçtiğinde elde edilebilecektir. Kilometre taşları ve hedefler de, mevcut durumun ortaya çıkmasından sonra belirlenecektir.

Tematik Öncelik 4: Stratejik iletişim, izleme, değerlendirme ve iletişim faaliyetleri

17. AB'ye yönelik tutum: AB'ye karşı genel olarak olumlu bir tutum sergileyen nüfusun yüzdesi (kaynak: Avrupa Komisyonu/AB Delegasyonları)."

Mevcut Durum (2020): Batı Balkanlar (%71,6) ve Türkiye (%53)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (\geq %66,7) ve Türkiye (\geq %50)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (\geq %67,5) ve Türkiye (\geq %50)

4. Varsayımlar ve Riskler

Varsayımlar

Kamu yönetimi reformu

- Kamu mali yönetimi de dâhil olmak üzere kamu yönetimi reformu konusunda hükûmetin en üst düzeyinde yönlendirilen ve koordine edilen devamlı bir kararlılık mevcuttur.
- IPA III yararlanıcıları, Kamu Yönetimi İlkeleri ve ilgili diğer değerlendirmelere göre, izleme sonuçları ile uyumlu olarak kamu yönetimi ve kamu mali yönetimi reform stratejilerini iyileştirmeyi ve uygulamayı taahhüt ederler.

Yerel düzeyde yönetim

- Hükümetler güvenilir ve ilgili yerinden yönetim politikalarına bağlıdır ve yerel yönetimler, tespit edilen yönetim zayıflıklarını sistemli bir şekilde ele almaya isteklidir.

İstatistikler

- İstatistik kurumları, ilgili kurumların istatistiksel gerekliliklerinin tanımlanmasına, bu kurumların idari ve istatistiki veri toplama ve bunları karar alma süreçlerinde kullanma kapasitelerini geliştirmeleri için metodolojik destek sağlanmasına aktif olarak katılacaklardır.

Ekonomik yönetim

- Yararlanıcılar tarafından makroekonomik ve finansal istikrar sağlanması konusunda devamlı bir kararlılık mevcuttur.
- Rekabet edebilirliği ve kapsayıcı büyümeyi artırmak için tasarlanmış yapısal reformların uygulanmasına yönelik devamlı bir kararlılık mevcuttur.
- ERP çalışmasına katılma ve politika rehberliğinin yanı sıra daha kapsamlı olan bu süreçte mutabık kalınan ortak sonuçların ve ana hatlarıyla belirtilen reformların uygulanması konusunda devamlı bir kararlılık mevcuttur.

Sektörlerde/AB müktesebat fasıllarında idari kapasite

- Yararlanıcılar, kamu yönetimi reformu alanında süregelen çalışmalardan çıkarılan idari kapasite gerekliliklerini sektör düzeyinde (hükümetin farklı düzeylerinden özel firmalara ve kar amacı gütmeyen kuruluşlara kadar) ele almaya kararlıdırlar.
- AB müktesebatına uyum sürecinde, karar alma sürecinin temeli olarak veri/istatistik üretme ve kullanma kapasitesi, etki değerlendirmesi hazırlama kapasitesi ve sistematik olarak kurumlar arası ve kamu ile istişareler yürütme kapasitesi de dâhil olmak üzere yasama sürecinin kalitesine giderek daha fazla odaklanılır.

İletişim

- Kamu ve medyanın, AB ile ilgili bilgilere olan ilgisi devam etmektedir.
- AB'ye katılım süreci, bölgedeki yetkililer ve Üye Devletler için hâlâ siyasi bir önceliktir ve tüm paydaşların AB ile ilgili konularda tartışmayı canlandırma yönündeki kararlılığı ve istekliliği devam etmektedir.
- Ulusal makamlar, gerçeklere dayalı bilgi sağlayabilecek ve genel kamuoyunun AB'ye katılımı ile ilgili anlayışını ve algısını yönetebilecek iletişim için yeterli kurumsal kapasiteye sahiptir.

İyi komşuluk ilişkileri

- İyi komşuluk ilişkilerini güçlendirmeye ve karşılıklı anlayışı teşvik etmeye yönelik siyasi taahhüt;

Riskler

Birincil risk, istikrarsız siyasi durumlar, güvenlik durumu veya olumsuz olayların yanı sıra ortakların hükümet veya idareleri tarafından engelleme, siyasi taahhüt eksikliği ve gerekli reformlara katılım konusundaki isteksizlik nedeniyle yararlanıcılarla yapılacak işbirliği ve diyalogun etkilenme ihtimalidir.

İlgili alanlardaki reformların yanı sıra bir bütün olarak katılım sürecine yönelik kamu desteğini etkileyen dış faktörler de olabilir. Çözüme kavuşturulmamış ikili meseleler, ikili siyasi anlaşmazlıklar araç olarak kullanıldığında bu riskin önemli bir nedeni olabilir. AB politikaları, hedefleri ve eylemleri hakkında yanlış bilgi ve düşmanca iletişimin, stratejik hedeflere ulaşılması ve AB yardımının uygulanması üzerinde olumsuz bir etki yaratma riski vardır. Bunun sonucunda, kurum için itibarın zedelenmesi ve AB'nin kamuoyunda olumsuz bir imaj çizmesi muhtemeldir.

PENCERE 3 – YEŞİL GÜNDEM VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BAĞLANTISALLIK

1. Bağlam Analizi

Avrupa Birliği, iklim nötrlüğe, sağlıklı bir gezegene ve küresel olarak bağlantılı bir Avrupa'ya geçişe öncülük etmelidir. Bunu ancak insanları bir araya getirerek ve benzersiz sosyal piyasa ekonomimizi günümüzün yeni hedeflerine uyacak şekilde geliştirerek yapabilir. Küresel bağlantısallık bilgilendirmeleri²⁹ ile birlikte Avrupa Yeşil Mutabakatı ve ekindeki Batı Balkanlar için Yeşil Gündemin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz İlkeler de dâhil Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı, bu küresel hedefe ulaşmak için yenilenmiş bir taahhüt ve yeni bir stratejik çerçeve sağlayacaktır.

Ekonominin bütünü yaklaşımında karbondan arınmaya yönelik yeşil gündem ve sürdürülebilir bağlantısallık kapsamında IPA III yararlanıcılarının angaje olabilecekleri kayda değer eylem mevcuttur: enerji verimliliğinin geliştirilmesi, yenilenebilir enerji kaynakları payının artırılması, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmada yararlanıcılara yardımcı olunmasının yanı sıra deniz taşımacılığı ve gıda üretimi de dâhil olmak üzere ulaşımın çevreye duyarlı hale getirilmesi, kaynakların verimli kullanımının geliştirilmesi, biyolojik çeşitlilik kaybının geri döndürülmesi ve deniz kirliliği de dâhil olmak üzere kirliliğin azaltılması gibi diğer çevresel konuların ele alınması söz konusu eylemler arasındadır. Yeşile geçiş ve iklim-nötr ekonomi için ihtiyaç duyulan sürdürülebilir hammadde üretimini iyileştirmek de önemli olacaktır. Yararlanıcılar, ekonomik modellerini, iklim eylemi ve çevrenin korunmasına yönelik daha geniş AB hedefleri doğrultusunda kaynak verimli, güvenli ve sürdürülebilir düşük karbonlu ekonomilere dönüştürmelidir. Bu dönüşümle birlikte, iklim değişikliğinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyum sağlanabilir ve doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde çıkarılması ve kullanılması ile birlikte çevre ve insan sağlığının korunması konusunda daha yüksek standartlar elde edilebilir. Bu, yalnızca vatandaşların sağlığına ve refahına doğrudan fayda sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda bölgeyi yatırımlar ve turizm açısından çekici hale getirecektir ve yeşil büyüme ve sürdürülebilir mavi ekonominin önemli ekonomik potansiyelinden, döngüsel ekonomiden ve AB ile Batı Balkan endüstriyel değer zincirlerinin entegrasyonundan yararlanacaktır.

Kıyı ekosistemlerinin yanı sıra bağlantısallık altyapısı da dâhil olmak üzere doğa koruma ve restorasyona yatırım yapmak, Avrupa'nın Covid-19 krizini ekonomik yönden atlatması için de kritik önemde olacaktır ve dayanıklılığı artırmada ve gelecekte salgınların ortaya çıkmasını ve yayılmasını önlemede kilit nitelikte olduğu kabul edilmektedir. Gıda sistemlerinin çevresel ve iklimsel ayak izini azaltmak, gıda değer zincirlerinin gelecekteki zorluklarla yüzleşme kapasitesini güçlendirecektir. Yeşil ve dijital dönüşümler birbirinin ayrılmaz parçalarıdır. Bir tarafta çevresel ayak izi göz önüne alındığında, dijital sektörün yeşil dönüşümü için imkân

²⁹ “Avrupa ve Asya'yı Birleştirme” başlıklı Ortak Bilgilendirme

(https://eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_communication_-_connecting_europe_and_asia_-_building_blocks_for_an_eu_strategy_2018-09-19.pdf) ve bir AB Küresel Bağlantısallık Stratejisi'ne ilişkin ileri

tarihli Ortak Bilgilendirme de dâhil (12 Temmuz 2021'de kabul edilen “Küresel Olarak Bağlantılı Bir Avrupa” başlıklı Konsey Sonuçlarını müteakip en geç 2022 ilkbaharına kadar AB Küresel Bağlantısallık Stratejisi'ne ilişkin yeni bir Ortak Bilgilendirme hazırlanacaktır.)

bulunmaktadır. Diğer tarafta dijital teknolojilerin kullanılması iklim hedeflerinin karşılanmasında da kilit niteliktedir.

Hem kentsel hem de kırsal alanlarda ve ayrıca kıyı ve ada topluluklarında daha yüksek çeşitlilik ve yenilik seviyelerine ulaşmak, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması için hayati önem arz etmektedir. Ekonominin karbondan arındırılması, tüm bölgenin ekonomik olarak varlığını sürdürebilmesine yönelik ciddi tehdit oluşturduğundan, geçiş sürecindeki kömür bölgeleri için ekonomik çeşitlilik esastır. Bunun yanı sıra altyapı yatırımlarının (enerji, ulaştırma, su ve çevre, dijital gündem) ve düşük karbonlu ve iklime dayanıklı bir kalkınma rotasına geçiş için iklim değişikliğinin azaltılmasına ve iklim değişikliğine uyum sağlanmasına yönelik kapsamlı eylemlerin de gerçekleştirilmesi gereklidir. Yenilenebilir enerji teşvik sistemlerindeki yolsuzluk algısı; enerji açısından verimli, yenilenebilir enerjiye dayalı bir enerji sistemine tam geçişin kamu tarafından kabul edilmesini tehlikeye atmaktadır. Uygun maliyetli ve orantılı teşvikler sağlanması için Çevrenin Korunması ve Enerji için Devlet Yardımına ilişkin AB Kılavuz İlkeleri³⁰ doğrultusunda, daha şeffaf bir yenilenebilir enerji destek sistemine geçilerek bu sorun acilen ele alınmalıdır.

IPA III yararlanıcılarının sisteme büyük miktarda yenilenebilir enerji girişinin tüm faydalarından (enerji güvenliği, uygun maliyet, sürdürülebilirlik ve güvenilirlik) istifade edebilmesi için tamamen işlevsel bir bölgesel enerji piyasası kurulmalıdır. Bu, farklı hükümetler tarafından bir dizi kurum ve düzenlemenin tasarlanmasını ve uygulanmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte, nihai hedef, kıta kaynaklarının potansiyelinden tümüyle yararlanılabilmesi için bölgesel enerji piyasasının AB iç pazarına entegre edilmesidir.

AB müktesebatının benimsenmesi ve uygulanması konusunda bir miktar ilerleme kaydedilmiş olsa da, bu ilerleme yetersizdir ve düzensiz bir dağılım göstermektedir. Bu nedenle, adımların hızlandırılması gereklidir. Özellikle, AB içinde ve dışındaki tüm aktörler için eşit şartlar yaratan bir karbon fiyatlandırma mekanizması, ideal olarak bir Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) oluşturulması konusunda çalışılmalıdır.

Karbon fiyatının maliyete dâhil edilmesi, kömürle çalışan enerji santrallerindeki yatırımları rekabet edebilir olmaktan çıkaracak ve daha temiz yakıtlara yönelme seçeneğini etkili bir şekilde beraberinde getirecektir. Yenilenebilir enerjiye dayalı elektrik üretiminin teşvik edilmesi orta vadeli öncelik olmaya devam ederken, büyük ölçüde kömüre bağımlı bölgelerde, teknolojik ve ekonomik olarak uygulanabilir düşük karbonlu alternatif mevcut olmadığında, doğal gaz; bir yandan sera gazı emisyonlarının hızlı bir şekilde azaltılması ve hava kirliliğinin engellenmesi için geçiş yakıtı olarak kullanılabilir bir yandan da enerji çeşitlendirmesi bakımından fayda sağlayabilir ve değişken yenilenebilir üretim kapasitelerinin entegre edilmesine yardımcı olabilecek elektrik şebekesine esneklik kazandırabilir. Temiz enerjiye geçişin hızlandırılması, kilitlenme etkilerinin önlenmesi ve verimsiz yatırımların önlenmesi için, özel koşullar dikkate alınarak tüm ortaklarla ileriye dönük en etkili ve uygun yollar belirlenmelidir. Doğal gaz şebekesinin karbon yoğunluğunu azaltma potansiyeli değerlendirilmeli, metan sızıntısından kaçınılmalı ve yeni doğal gaz altyapısının tamamı gelecekte olabilecek değişikliklerden etkilenmeyecek şekilde tasarlanmalı, ayrıca orta ve uzun vadede, kullanılabilir ve rekabet edebilir oldukları anda doğal gaz taşımadan yenilenebilir gaz veya hidrojene geçilmelidir. Bu, uzun vadede düşük karbonlu enerji kaynaklarının sağlanmasına yardımcı olabilir ve doğrudan elektrifikasyon yoluyla karbondan arındırılması zor sektörlerle hizmet edebilir.

Bu açıdan, enerji sistemi entegrasyonuna ilişkin bir bakış açısının geliştirilmesi önemlidir, çünkü yeşil bir iyileştirme planı; hem daha temiz enerji arzına yönelik yatırımları hem de

³⁰ (2014/C 200/01)

bunları daha verimli ve yenilenebilir kaynaklarla uyumlu hale getirmek için ulaştırma, sanayi ve inşaat sektörlerine yapılacak temel yatırımları gerektirmektedir. Rüzgâr ve güneş gibi diğer yenilenebilir enerji türlerinin yanı sıra temiz teknolojilerin geliştirilmesine ve kullanılmasına yatırım yapmak, bölgede ortaya çıkan Akıllı Uzmanlaşma öncelik alanları doğrultusunda enerji, ulaştırma, sanayi ve inşaat sektörlerinde ihtiyaç duyulan entegrasyona katkıda bulunabilir.

IPA III yararlanıcılarının kendi içindeki ve Avrupa Birliği ile aralarındaki sürdürülebilir bağlantısallığın iyileştirilmesi, büyümede rol oynayan kilit bir faktördür ve bölge ekonomileri ve vatandaşları için net faydalar sağlayacaktır. Ulaştırma sektörünün, rekabet edebilirliğe ve ticarete katkı sağlama potansiyeli yüksektir. Rekabet edebilir, sürdürülebilir ve çevre dostu ulaşım çözümleri; kara yolu, demir yolu, deniz yolu ve iç su yolu ile taşımacılık modlarının etkin bir şekilde birleştirilmesini gerektirecektir. Bu nedenle, daha fazla çok modluluğa, karbondan arındırmaya ve elektrifikasyona bilhassa ihtiyaç bulunmaktadır. Ulaştırma ağlarının, özellikle iklim değişikliğinin artırdığı mevcut ve gelecekteki afet risklerine karşı dirençli olması gerekecektir.

Dijital ekonomi hızla büyüyen bir sektördür. Dijital bağlanabilirliğin güçlendirilmesi ve işletmelerin ve kamu hizmetlerinin dijital dönüşümü, toplumlara ve işletmelere zenginlik katacak yenilikler için kullanılabilir. Batı Balkanlar ve Türkiye'deki ekonomilerin dijital dönüşümünün desteklenmesi, bu ülkelerin AB ile arasındaki dijital uçurumun daha da büyümemesi için elzemdir ve bölgedeki sanayinin rekabet edebilirliğinin ön koşuludur. Ağlardaki riskleri azaltan ve vatandaşların mahremiyetini ve bütünlüğünü koruyan stabil ve güvenli bir dijital bağlantı, insan merkezli bir dijital ekonomi ve toplum için olmazsa olmazdır. Veri ve yapay zeka; iklim değişikliği ve sağlıktan tarıma, güvenlikten üretime kadar toplumsal zorluklara sürdürülebilir çözümler bulunmasına yardımcı olan inovasyonun bileşenleridir.

2. IPA III desteği için temel öncelikler

AB yardımının 3. Pencere kapsamındaki genel hedefleri, çevrenin korunmasını güçlendirerek, zararların azaltılmasına katkıda bulunarak, iklim değişikliğine karşı direnci artırarak, düşük karbonlu ve döngüsel bir ekonomiye geçişi hızlandırarak yeşil gündemi teşvik etmektir ve dijital ekonomiyi ve toplumu geliştirmektir. Bu yaklaşım, hem karada hem de sürdürülebilir bir mavi ekonomi için yeni bir yaklaşım ile birlikte denizde geçerli olacaktır. Söz konusu yaklaşım, dayanıklılığın artırılmasına ve gelecekteki sağlık krizlerinin ortaya çıkmasının ve yayılmasının önlenmesine katkıda bulunacaktır.

3. Pencere, IPA III yararlanıcılarının AB ile ve daha geniş küresel pazarla bağlantılarının yanı sıra kendi aralarındaki ve AB vatandaşlarıyla olan bağlantılarının artmasına da katkı sağlayacaktır.

3. Pencere kapsamında, IPA III, yararlanıcıların yapısal AB politikalarına ilişkin anlayışlarını daha iyi desteklemek, AB yapısal araçlarından en iyi uygulamaların genişleme alanına transferini desteklemek ve yararlanıcıları katılıma hazırlamak amacıyla genişleme bölgesindeki AB yapısal ve uyum politikasının yeni politika boyutlarını kademeli olarak entegre edecektir.

3. Pencerenin tematik öncelikleri, hâlihazırda yeni uyum politikasının (daha akıllı, daha yeşil ve daha bağlantılı bir Avrupa) hedeflerini yansıtır ve Adriyatik ve İyon Bölgesi için AB Stratejisi (EUSAIR) ve Tuna Bölgesi için AB Stratejisi (EUSDR) süreç ve en iyi projelerine güçlü bir şekilde atıfta bulunur. Önerilen eylemler ayrıca; toplumsal cinsiyet eşitliğinin değerlendirileceği, ele alınacağı ve ana akımlaştırılacağı ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edileceği, eşitsizliklerin azaltılacağı ve kırılgan kesimlere daha iyi hizmet sunulmasının sağlanacağı şekilde tasarlanacaktır. 3. Pencere, IPA III yararlanıcılarında AB yapısal ve uyum politikalarının (özel sektör gelişimi, ticaret, araştırma ve yenilik, tarım, kırsal kalkınma ve

balıkçılık) temel eylemlerini daha doğrudan destekleyecek olan 4. Pencereyi tamamlayıcı olacaktır.

Kamu-özel sektör ortaklıkları yoluyla olası özel sektör katılımı ile de dâhil olmak üzere altyapı yatırımlarının seçimi, hazırlanması ve uygulanması için IPA III yararlanıcılarında oluşturulan yapı, süreç ve prosedürlerin değerlendirilmesi ve desteklenmesi, bu Pencerenin stratejik hedeflerine ulaşılması için özel önemi haiz olacaktır. Ayrıca, bu tür yatırımlar her zaman, AB müktesebatı ve standartlarına uyum bağlamında üstlenilen ve uzun süreli ve sürdürülebilir sosyal ve ekonomik getiriler sağlaması muhtemel kurumsal ve düzenleyici reformlarla ilişkilendirilmelidir.

IPA III destekli yatırımlar, Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı'nın yanı sıra Batı Balkanlar için Yeşil Gündem ve ilgili makro-bölgesel stratejiler dâhil olmak üzere diğer ilgili AB politikalarıyla uyumlu olmalıdır. Bu yatırımlar aynı zamanda ulusal kalkınma hedeflerine uygun olmalı, sektörel strateji belgeleriyle uyumlu olmalı ve önemli bir sosyo-ekonomik ihtiyaca büyük ölçüde etki etmelidir. IPA III desteğine hak kazanabilmek için, yararlanıcıların Ulusal Tek Proje Havuzunda büyük altyapı projelerinin yer alması ve bu projelerin iklime ve çevreye önemli bir zarar vermemesi gerekmektedir. Ayrıca söz konusu projeler orta vadeli bütçe planlarıyla uyumlu olmalıdır. Yatırım planları, hükümet politikası önceliklerine göre planlama süreci ve kaynakların tahsisi hakkında sistematik olarak bilgi sağlamalı ve kısa, orta ve uzun vadeli perspektifte projelerin zamanında ve bütçeye uygun olarak uygulanmasını öngörmelidir. Söz konusu yatırım planları; bütçeden olası finansman kaynakları, borçlanma planları, bağışçı katkıları, özel sektör katılımları ve finansal kısıtlamalar hakkında bilgi de içermelidir.

Bu Pencere kapsamında sağlanan IPA III yardımı, Batı Balkanlar için Yeşil Gündemin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz İlkelerde tanımlanan beş sütunla uyumlu olacaktır.

Tematik Öncelik 1: Çevre ve iklim değişikliği

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, çevrenin korunmasını desteklemek, çevre kalitesini artırmak ve düşük karbonlu ekonomiye geçişin hızlandırılması için iklim değişikliğine karşı eylem ve politikalara katkıda bulunmaktır.

Daha somut olarak, bu Pencere aracılığıyla IPA III, yararlanıcıların **çevre koruma** standartlarını ve **iklim değişikliği politikalarını**, Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı ve ilgili Makro-Bölgesel Stratejiler dâhil olmak üzere AB gereklilikleri ve politika öncelikleriyle uyumlu hale getirmelerini destekleyecektir. Etkili çevre ve iklim değişikliği politikalarının ve mevzuatının sunumu, uygulanması, yürütülmesi ve izlenmesi için yeterli kurumsal ve finansal kapasitenin oluşturulması amacıyla kurumlar, tüm kamu idaresi düzeylerinde güçlendirilmelidir.

Döngüsel ekonominin makroekonomik önemi ve ekonomik büyüme, istihdam yaratma ve vatandaşların sağlığı için faydaları, stratejik programlama seçimlerini şekillendirmelidir. Bu, uzun vadeli stratejik planlama ve bakanlıklar arası koordinasyon için ek çabaların yanı sıra yerel makamlar, iş dünyası ve sivil toplum dâhil tüm ilgili paydaşlarla işbirliğini gerektirecektir. İklim nötrlüğe ulaşılması ekonomileri derinden dönüştürecek. Avrupa Yeşil Mutabakatı, istihdam yaratmada lokomotif olmalı ve insana yakışır çalışma koşullarına ulaşılmasında itici güç haline gelmelidir.

Çevre sektöründeki altyapı ve kamu yatırımları iki yönlü ekonomik ve sosyal kalkınma amacına hizmet eder ve bunların hem sermaye yatırımları hem de teknik yardım açısından planlanması, tasarımı, inşası ve sürdürülebilir yönetimi için destek gereklidir. Su, atık su ve katı atık yönetimi

altyapısını AB standartlarına uygun hale getirmeye yönelik zorlu mali çabalar, yenilikçi finansman mekanizmalarını ve maliyet geri kazanımı ve kirleten öder ilkelerinin uygulanmasını gerektirmektedir. Yatırımlar, düşük karbonlu ve iklime dayanıklı bir kalkınma rotasına geçiş için iklim değişikliğinin azaltılmasına ve iklim değişikliğine uyuma da katkıda bulunmalıdır.

IPA III, çevrenin iyileştirilmesi ve gelecek nesiller için korunmasını sağlama konusundaki küresel zorlukların ele alınmasına yardımcı olacak eylemleri de destekleyecektir. Çevresel bozulmanın tersine çevrilmesine, karasal ve deniz ekosistemlerinin korunmasına, hava, toprak, deniz ve su kalitesinin izlenmesi ve esas itibarıyla iyileştirilmesine, endüstriyel ve kimyasal kirlilik seviyelerinin azaltılmasına ve ayrıca tehlikeli atıklar ve maden atıkları dâhil olmak üzere atıkların uygun şekilde bertaraf edilmesine odaklanacaktır. Yeşil ve döngüsel ekonomi ilkeleri doğrultusunda, sınır aşan konulara ve yeşil ve iklim-nötr bir ekonomi için ihtiyaç duyulan kritik hammaddeler de dâhil olmak üzere doğal kaynakların sürdürülebilir üretimine ve kullanımına özel önem verilecektir. AB hedef ve politikaları doğrultusunda enerji verimliliği, yenilenebilir ve temiz enerji projeleri teşvik edilecektir.

İklim değişikliği eylemi için idari kapasite geliştirilmelidir. Sera gazı salınımı etkilerinin hafifletilmesi, emisyonu azaltıcı politikaların aktif olarak izlenmesi ve uygulanması teşvik edilmeli ve finansal olarak desteklenmelidir. Afet risk yönetimi kapasitesi, Birlik Sivil Koruma Mekanizması'na daha fazla katılımı da geliştirilmelidir.

Hava ve deniz kirliliği, plastik kirliliği ve iklim değişikliği konuları da dâhil olmak üzere çevrenin bozulmasına karşı farkındalık yaratma girişimleri desteklenecektir. İklim ve çevre ile ilgili eylemlerin IPA III yardımı için vurgulanan öncelikler dâhilinde ana akımlaştırılması, Birlik'in genel mali bütçesinin [%18'i, 2027'ye kadar %20'sine ulaşma hedefiyle] ile iklim konusundaki çabalarına katkıda bulunmak amacıyla güçlendirilecektir. Son olarak, çevre ve iklim eylemlerinin sürdürülebilirliklerini sağlamak üzere diğer altyapı projelerinde ve reformlarında ana akımlaştırılması güçlendirilmelidir.

Bu bölüm kapsamında AB müktesebatının ilgili ana faslı, Grup 4'te (Yeşil gündem ve sürdürülebilir bağlantısallık) yer alan 27. Fasıldır (Çevre ve iklim değişikliği).

Tematik Öncelik 2: Ulaştırma, dijital ekonomi ve toplum, enerji

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi: akıllı, sürdürülebilir, kapsayıcı, güvenli ve esnek ulaşımı teşvik etmek ve önemli ağ altyapılarındaki darboğazları ortadan kaldırmak, dijital teknolojilere ve hizmetlere erişimi iyileştirmek, düşük karbonlu, iklime dayanıklı ekonomiye geçişi hızlandırmak ve temiz enerjiye geçişi ve bir Avrupa entegre enerji pazarını teşvik etmektir.

Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı ve küresel ve sürdürülebilir bağlantısallıkla ilgili bilgilendirmeler ("Avrupa ve Asya'yı Birleştirme" başlıklı Ortak Bilgilendirme gibi) doğrultusunda, AB sürdürülebilir bağlantısallığı ve ikiz yeşil ve dijital geçişi destekleyecek ve bu bölgeyi ve AB'yi ilgilendiren temel ulaşım ve enerji bağlantılarına öncelik verecektir.

AB ile başarılı ekonomik entegrasyon, ancak gelişmiş **bağlantısallıkla** ve dolayısıyla güvenli ağ bağlantısına yönelik gelişen AB yaklaşımı doğrultusunda, Trans-Avrupa Ağlarının yararlanıcılara genişletilmesine ve yeni nesil geniş bant ağların yaygınlaştırılmasına odaklanılarak, ulaşım, enerji ve yüksek hızın ve güvenli dijital ağların iyileştirilmesiyle mümkün olacaktır. Bu sayede, rekabet edebilirlik artacak, hizmetlere erişim iyileşecek, ekonomik büyüme hızlanacak ve bölgesel entegrasyon sağlanacaktır.

Bununla birlikte, kurumsal ve düzenleyici çerçeveler güçlendirilmediği ve AB gereklilikleriyle uyumlu hale getirilmediği sürece, modern bir altyapı ağının pek bir faydası olmayacaktır. Bu da **ulaştırma** sektöründe, fiziksel varlıkların verimli ve sürdürülebilir şekilde yönetiminin

teşvik edilmesine destek sağlanması, AB ile uyumlu teknik standartlar getirilmesi, sınır geçiş prosedürlerinin basitleştirilmesi ve sınır geçiş noktalarının kapasitesinin artırılması anlamına gelmektedir. Aynı zamanda karayollarının tamamlanması, denizcilik, demiryolu ve havacılık piyasası reformları anlamı taşımaktadır. IPA III ayrıca, özellikle karayolu taşımacılığında ulaşım güvenliği ve emniyeti, bunun yanı sıra karayolu ölümlerinin ve ciddi yaralanmaların azaltılmasıyla ilgili AB gereklilikleri ve hedeflerine uygun olarak yolcu hakları üzerinde duracaktır.

Artan yük ve yolcu taşımacılığı hacimleri, kirliliği ve yoğunluk düzeylerini daha da kötüleştirebilir. Bu doğrultuda IPA III sürdürülebilir, enerji verimli ve çevreye saygılı hareketlilik biçimlerini destekleyecektir. Bu, özellikle kentsel hareketlilik bağlamlarında, uzun mesafeli yük taşımacılığı ve yeşil ulaşım çözümlerinde çok modluluğun desteklenmesi anlamına gelmektedir.

IPA III, çekirdek ulaştırma ağını AB standartlarına getirmek amacıyla yeni ulaştırma altyapısının inşasını ve mevcut altyapının iyileştirilmesini destekleyecektir. Ayrıca, intermodal bağlantıları ve bireysel karayolu taşımacılığında toplu veya paylaşımlı mobiliteye kademeli geçişi destekleyecektir. Bu, özellikle iklim değişikliği nedeniyle artan mevcut ve gelecekteki afet risklerine karşı dayanıklılıklarını sağlayacak şekilde yapılacaktır.

Hem bölge içinde hem de komşu AB Üye Devletleri ile hızlı ve verimli ulaşım bağlantıları ve demiryolu ve su yollarına daha fazla yatırımla ulaşımın çevreye duyarlı hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bölgedeki başkentlerin birbiriyle ve AB ile birleştirilmesiyle bölgesel işbirliği ve entegrasyonun daha fazla teşvik edilmesi önemli bir öncelik olacaktır.

Bu bağlantıların oluşturulması, yatırımları çekecek, bölgesel ticareti kolaylaştıracak ve sürdürülebilir ekonomik büyüme sağlayarak bölgedeki insanların günlük yaşamlarını iyileştirecektir.

Uydu tabanlı konumlandırma ve zamanlama hizmetleri, verimli ulaşım ve lojistikte, elektrik şebekelerinin zaman senkronizasyonunda, altyapı yapımında, haritalamada ve ölçmede olmazsa olmazdır. AB'nin bölgesel uydu tabanlı iyileştirme sistemi olan EGNOS, Batı Balkanlar ile tek, daha güvenli ve daha sürdürülebilir bir ulaşım alanı oluşturulmasına yardımcı olmaktadır.

Yakın zamanda yaşanan Kovid-19 küresel salgını, tüm Avrupalıların dijital teknolojiye erişimini sağlamak için AB genelinde hızlı ve ulaşılabilir bağlantıya duyulan ihtiyacı gözler önüne sermiştir. **Dijital** bağlanabilirliğin ve işletmeler ile kamu hizmetlerinin dijital dönüşümünün güçlendirilmesi (diğer Pencerelerle koordineli olarak e-Devlet, e-Satın alma ve e-Sağlığa özel olarak odaklanarak) büyüme, verimlilik, yenilik, hizmetler, dolandırıcılığa ve yolsuzluğa karşı mücadele ve nihayetinde insanların yaşamları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Dijital Bağlantının güvenli ve stabil olması, ağlardaki riskleri azaltması ve vatandaşların mahremiyetini ve bütünlüğünü koruması gerekir. Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı'nda belirtildiği üzere, dijitalleşme bölgedeki birçok ekonomik sektör ve toplum için hem fırsat hem de zorluk teşkil etmektedir. Dijital hizmetlerin, Batı Balkanlardan yapılan ihracat içindeki payı artmaktadır. IPA III yararlanıcılarının, AB'nin, teknolojik değişimi benimseme çabasına dâhil edilmesi ve AB ile aralarındaki dijital farkın açılmasının önlenmesi önem taşımaktadır. Bu, AB müktesebatına uyum ve müktesebatın uygulanması ile Dijital Gündemin uygulanmasına bağlı olacaktır.

Bağlanabilirliğin artması ile siber güvenlik ve esnekliğin önemi gelecekte artmaya devam edecektir. Sağlık, ulaştırma, enerji, bankacılık, dijital altyapı ve su temini gibi önemli sektörlerdeki temel hizmetlerin işletmecileri, AB değerleri ve ilkelerine dayalı olarak uygun güvenlik tedbirlerini almak için gerekli kapasiteye sahip olmalıdır. Aday veya potansiyel aday

ülkeler olarak Batı Balkanlar ve Türkiye, ağırdaki risklerin azaltılmasını sağlayan AB 5G yazılımını benimsemelidir. Kırsal ve kentsel alanlar arasındaki dijital farkın azaltılması açısından bu özellikle önem taşımaktadır.

Endüstrinin dijitalleştirilmesi ve toplumun tüm katmanlarında dijital becerilerin geliştirilmesi, 2021-2027 Dijital Eğitim Eylem Planı³¹ doğrultusunda istihdam edilebilirliğin artırılması ve dijital ekonomiye aktif katılım ve katkı sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Eylül 2020'de kabul edilen Eylem Planı, Kovid-19 krizinin zorluklarını ve uzun vadeli dijital dönüşümü ele alan eğitim ve öğretim sistemlerini desteklemektedir. Değişen medya ortamı da, yasal düzenlemelerde bağımsızlık ve dijital ortamda çocukların korunmasına yönelik düzeltilmiş eylemler gerektirmektedir.

AB'nin uzay programları Copernicus ve Galileo'nun açık olarak ve ücretsiz sunduğu veri ve hizmetler; istihdam yaratmakta, toplumsal zorlukların uygun maliyetli bir şekilde üstesinden gelinmesine yardımcı olmakta ve ekonominin modernizasyonu ve dijitalleştirilmesinde kilit rol oynamaktadır. Akıllı ve güvenli ulaşım (otomatik ve bağlantılı çözümler dâhil), yeşil şehirlere, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimine ve verimli tarıma katkı sağlamaktadır. Uzay verileri ve uzay tabanlı uygulamalar, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine, iklim hedeflerine ve acil müdahaleye ulaşılmasında ulusal ve bölgesel düzeyde önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Özellikle yeni girişimlerin ve KOBİ'lerin yerel yenilikçi çözümler ve hizmetler geliştirmesini sağlayarak özel sektörü destekleyebilirler. Uydu tabanlı konumlandırma ve zamanlama hizmetleri, verimli ulaşım ve lojistikte, elektrik şebekelerinin zaman senkronizasyonunda, altyapı inşasında, haritalamada ve ölçmede vazgeçilmezdir. AB'nin bölgesel uydu tabanlı iyileştirme sistemi olan EGNOS, Batı Balkanlar ile tek, daha güvenli ve daha sürdürülebilir bir ulaşım alanı oluşturulmasına yardımcı olmaktadır.

Enerji alanındaki destek güçlendirilecektir. Enerji piyasası entegrasyonu (Enerji Topluluğu Anlaşması çerçevesi içinde de dâhil), karbondan arındırma ve adil geçiş, sistemin ve akıllı şebekelerin artan şekilde dijitalleştirilmesi, talep ve arz tarafı, bölgesel ısıtmanın modernizasyonu dâhil enerji verimliliği ve enerji güvenliği konuları üzerinde önemle durulacaktır. Veri ve elektronik iletişim teknolojileri, enerji sisteminin karbondan arındırılmasını destekleyebilir. Karbondan arındırma, Avrupa Yeşil Mutabakatı amaçları doğrultusunda, Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı'nın önemli bir unsurudur. Yenilenebilir enerjiye dayalı elektrik üretiminin teşvik edilmesi orta vadeli öncelik olmaya devam ederken, büyük ölçüde kömüre bağımlı bölgelerde, teknolojik ve ekonomik olarak uygulanabilir düşük karbonlu alternatif mevcut olmadığında, doğalgaz; bir yandan sera gazı emisyonlarının hızlı bir şekilde azaltılması ve hava kirliliğinin engellenmesi için geçiş yakıtı olarak kullanılabilir bir yandan da enerji çeşitlendirmesi bakımından fayda sağlayabilir ve değişken yenilenebilir üretim kapasitelerinin entegre edilmesine yardımcı olabilecek elektrik şebekesine esneklik kazandırabilir. Temiz enerjiye geçişin hızlandırılması, kilitleme etkilerinin önlenmesi ve verimsiz yatırımların önlenmesi için, özel koşullar dikkate alınarak tüm ortaklarla ileriye dönük en etkili ve uygun yollar belirlenmelidir. Doğal gaz şebekesinin karbon yoğunluğunu azaltma potansiyeli değerlendirilmeli, metan sızıntısından kaçınılmalı ve yeni doğal gaz altyapısının tamamı gelecekte olabilecek değişikliklerden etkilenmeyecek şekilde tasarlanmalı, ayrıca orta ve uzun vadede, kullanılabilir ve rekabet edebilir oldukları anda doğal gaz taşımadan yenilenebilir gaz veya hidrojene geçilmelidir. Enerji verimliliği, özellikle AB ortalamasından çok daha yüksek bir enerji yoğunluğuna sahip olan bir bölgede, karbon azaltma hedeflerine ulaşılmasında, enerji maliyetlerinin ve ithalata bağımlılığın azaltılmasında en etkili yol olmaya devam etmektedir. İklim nötrlüğün uzun vadedeki hedefi ve bununla

³¹ https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/deap-communication-sept2020_en.pdf

birlikte yenilenebilir gaz ve hidrojenin oynayabileceği rol (AB Hidrojen Stratejisi³² doğrultusunda) akılda tutulmalıdır.

Yenilenebilir ve temiz enerjiye (deniz kaynaklı yenilenebilir enerji de dâhil) yatırım yapmak bir başka önceliktir. Buna paralel olarak, kömür ve karbon yoğun bölgeler (geçişte) ekonomik çeşitlendirme ve düşük karbonlu, daha temiz ve enerji verimli bir ekonomiye geçiş sürecinde desteklenecektir. İklim hedeflerini desteklemenin bir yolu olarak karbon fiyatlandırma seçeneklerine ilişkin değerlendirmeler dikkate alınacaktır. IPA III yararlanıcıları, tüketicilerin davranışlarını daha etkili enerji yönetimine yönlendirmeye katkıda bulunurken, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliğine yönelik yatırımları tetikleyebilecek uygun karbon fiyatlandırma araçlarını keşfetmeye teşvik edilecektir. IPA III ayrıca, AB müktesebatına uyum ve müktesebatın uygulanması yoluyla kurumsal ve düzenleyici reform tedbirlerini desteklemeye devam edecektir.

Çalışan bir enerji geçişi, işleyen bir bölgesel enerji piyasası ile desteklenmelidir, çünkü parçalı halde bulunan yararlanıcı piyasaları birbirine bağlanırsa ve bunlar AB enerji piyasasına yakınlştırılırsa karbondan arındırma ihtiyacı çok daha güçlü bir şekilde ele alınabilir. Artan küresel enerji talebi ve rekabete karşı IPA III, bölgesel işbirliği, daha iyi sınır ötesi ara bağlantılar, kaynakların ve rotaların çeşitlendirilmesi ve dengeli bir enerji karışımı yoluyla yararlanıcıların enerji güvenliğini destekleyecektir.

Enerji Birliği'nin öncelikli politika alanlarından biri, tam entegre bir iç enerji piyasasına ulaşmaktır. Bu öncelik, gözlemci olan Türkiye dışında tüm IPA III yararlanıcılarının üyesi olduğu Enerji Topluluğu Antlaşması'nın merkezinde yer almaktadır. Bu bağlamda, AB ülkelerinin enerji altyapısını birbirine bağlamaya odaklanan Trans-Avrupa Enerji Ağları (TEN-E) stratejisi, Enerji Topluluğu'nun yasal çerçevesinin bir parçasıdır ve tüm taraflarca kabul edilmelidir. Enerji Topluluğu Antlaşması üyeleri için, Enerji Topluluğu Yararına Projeler ("PECI") listesinde veya Ortak Çıkar Projeleri (PMI) listesinde yer alan projelere öncelik statüsü verilecektir.

Benzer şekilde, ulaştırma sektöründeki politika reformları ve düzenleyici çerçeve ve AB pazarı ile entegrasyon, altı Batı Balkan ortağını kapsayan Ulaştırma Topluluğu Antlaşması yoluyla güçlendirilmelidir. Ulaştırma altyapısına tahsis edilen IPA III desteği, hâlihazırda üzerinde anlaşmaya varılan bağlanabilirlik reform tedbirlerinin etkili bir şekilde uygulanıyor olması ve yakın zamanda onaylanan Ulaştırma Topluluğu "eylem planlarına" özel önem gösterilmesi koşuluyla verilmelidir. Bölgedeki ulaştırma sistemi, ancak AB ulaştırma müktesebatının iç hukuka aktarılması ve uygulanması yoluyla "Yeşil Gündem"den tam olarak yararlanabilecek bir duruma gelecektir. Bölgedeki yatırımlar ve ara bağlantı projeleri, Batı Balkanlar ve Türkiye'deki genişletilmiş Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı (TEN-T) ile uyumlu hale getirilmelidir.

Bu kısım kapsamında ilgili AB müktesebatının ana fasılları şunlardır: Grup 2 (İç Pazar), Grup 3 (Rekabet Edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme) ve Grup 4 (Yeşil Gündem ve Sürdürülebilir Bağlantısallık) içinde yer alan 7. Fesıl (Fikri Mülkiyet Hakları), 10. Fesıl (Bilgi Toplumu ve Medya), 14. Fesıl (Taşımacılık Politikası), 15. Fesıl (Enerji) ve 21. Fesıl (Trans-Avrupa Ağları).

3. Göstergeler³³

Tematik Öncelik 1: Çevre ve iklim değişikliği

18. Sera gazı emisyonları (kaynak: Avrupa Çevre Ajansı) – IPA III Tüzüğü KPI 9

³² https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/hydrogen_strategy.pdf

³³ Bunlar etki ve bağlam göstergeleridir. Bunların değişimleri yalnızca ve doğrudan IPA desteğine atfedilemez.

Mevcut Durum (2020): Batı Balkanlar (0) ve Türkiye (0)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (nihai 2020 sonuçlarının %105'i) ve Türkiye (nihai 2020 sonuçlarının %105'i)
Hedef (2027): Batı Balkanlar (nihai 2020 sonuçlarının %112,5'i) ve Türkiye (nihai 2020 sonuçlarının %112,5'i)

Tematik Öncelik 2: Ulaştırma, dijital ekonomi ve toplum, enerji

19. Lojistik Performans Göstergesi (kaynak: Dünya Bankası):

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar³⁴ (2,75) ve Türkiye (3,15)
Kilometre Taşı (2023): %5 artış, Batı Balkanlar (2,90) ve Türkiye (3,30)
Hedef (2027): %10 artış, Batı Balkanlar (3,05) ve Türkiye (3,50)

20. “Dijital Beceriler (kaynak: Eurostat çevrim içi veri kodu: [isoc_sk_dskl_i](#) ve [isoc_sk_cskl_i](#))” – IPA III Tüzüğü KPI 6³⁵

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (%21,2) ve Türkiye (%12)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)
Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

21. GSYİH başına enerji cinsinden ölçülen enerji yoğunluğu (kaynak: Eurostat, çevrim içi veri kodları: nrg_bal_s, nama_10_gdp) – IPA III Tüzüğü KPI 8

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (385.8)³⁶ ve Türkiye (167.7)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Düşüş) ve Türkiye (Düşüş)
Hedef (2027): Batı Balkanlar (Düşüş) ve Türkiye (Düşüş)

22. Yenilenebilir Enerjinin brüt nihai enerji tüketimindeki payı (kaynak: Eurostat, SHARES aracından alınan çevrim içi veriler) – SKH göstergesi 7.2.1

Mevcut Durum (2017): Batı Balkanlar (%29,26) ve Türkiye (%43,9)
Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)
Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)

4. Varsayımlar ve Riskler

Varsayımlar

- Bu Pencere kapsamındaki temel önceliklerin ele alınması için hükümetin en üst düzeyinde yönlendirilen ve koordine edilen devamlı bir taahhüt vardır.
- IPA III yararlanıcıları, emsal değerlendirmeleri de dâhil olmak üzere ilgili değerlendirmeler doğrultusunda stratejilerini ve sektörel yaklaşımlarını iyileştirmeye kararlıdır.
- Gerekli yurt içi mali ve idari kaynaklar etkili ve verimli bir şekilde harekete geçirilmektedir.

³⁴ Raporla Kosova ile ilgili herhangi bir veri mevcut değildir, bu nedenle Kosova bu ortalamanın dışında tutulmuştur.

³⁵ Arnavutluk için veri mevcut değildir, bu nedenle Arnavutluk ortalamasının dışında tutulmuştur.

³⁶ Arnavutluk için veri mevcut değildir, bu nedenle Arnavutluk ortalamasının dışında tutulmuştur.

Riskler

Kurumsal açıdan bakıldığında, kamu idaresindeki ve özellikle tüm yararlanıcı kurumlar dâhil olmak üzere dolaylı uygulama yöntemi altında IPA III fonlarını yönetmek için kurulan program otoriteleri ve ajanslarındaki değişken kapasiteler ve yüksek personel değişim oranları ile ilgili riskler mevcuttur.

Çevre ve iklim değişikliği alanında, karbon emisyonunun azaltılması ve çevrenin iyileştirilmesine yönelik olarak girişilen siyasi taahhütlerin sözde kalması ve kararlı eylemlerle uygulamaya geçirilmemesi riski vardır. Çevre üzerinde ve daha geniş anlamda iklim eyleminin ele alınmasında önemli bir rol oynayan çok sayıda sosyal ve ekonomik sektör göz önüne alındığında, etkili politika koordinasyonu ve uygulaması, güçlü bir kurumsal işbirliği ve paydaşların tam katılımı ile desteklenmelidir.

Altyapı yatırımları, gerek teknik, çevresel ve mali etütler gerekse etki değerlendirmeleri açısından doğru bir şekilde hazırlırsa ve arazi kamulaştırmasından ve yapı izinlerinden kaynaklanan olası ihtilaflardan uzak tutulursa beklenen sosyal ve ekonomik faydaları sağlayacaktır. Ayrıca, IPA tarafından finanse edilen yatırımların (altyapı, BT sistemleri, ekipman vb. gibi) işletme ve bakım maliyetleri için yeterli milli kaynağın ayrılmaması sebebiyle bunların doğru kullanımı ve sürdürülebilirliğinin tehlikeye girmesi riski vardır. Son olarak, özellikle bu altyapıların kullanımına yönelik ödemelerin gecikmesi nedeniyle çevresel altyapının uygulanmasının ve tamamlanmasının gecikmesi riskleri de mevcuttur. Ayrıca, siyasi taahhüt ve diyalog eksikliği dolayısıyla sınır aşan projeler ve girişimler beklendiği gibi ilerlemeyebilir.

PENCERE 4 – REKABET EDEBİLİRLİK VE KAPSAYICI BÜYÜME

1. Bağlam Analizi

Ekonomik kriterlerin yerine getirilmesi, Kopenhag kriterlerinde belirtildiği gibi AB üyeliği için temel şarttır. AB tek pazarı içindeki rekabet baskısına dayanabilecek işleyen bir piyasa ekonomisinin mevcut olduğunu gösterir. Son yıllarda büyümedeki kısmi hızlanma, istihdam yaratmadaki ilerlemeler ve gelir artışlarına rağmen, Batı Balkanlar ve Türkiye ekonomik yapılarının iyileştirilmesi ve rekabet edebilirliğin artırılması konularında hâlâ geridedir. Batı Balkanlar ve Türkiye, özellikle kadınlar ve gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları ve düşük iş piyasası katılımının yanı sıra düşük insani gelişme, artan eşitsizlikler ile düşük doğum oranları ve beyin göçü dâhil demografik zorluklarla karşı karşıyadır. Yararlanıcılar ayrıca büyük çaplı beceri uyumsuzlukları, sürekli kayıt dışı ekonomi, kötü iş ortamları ve düşük yenilik düzeylerinden muzdariptir.

AB genişlemesine yönelik öncelikli temel ilkeler yaklaşımı, aday üyeleri öncelikle ekonomik temelleri ele almaya teşvik eder: makroekonomik istikrar, özel sektör gelişimine destek de dâhil olmak üzere yüksek kalitede ekonomik yönetim memnuniyet verici bir iş ortamı ile işgücü, finans ve mal ve hizmet piyasalarının düzgün işleyişi. Ayrıca, yararlanıcılar yeterli miktarda beşeri sermaye, kapsayıcı ve iyi kaliteli eğitim, araştırma, yenilik, altyapı, sektör ve ekonominin işletme yapısında yapılacak değişikliklerin yanı sıra AB ile ekonomik entegrasyonu sağlamayı hedeflemektedir.

Avrupa Komisyonu önceliklerinde ana hatlarıyla belirtildiği gibi, yeşil geçiş, dijital dönüşüm ve insanlar için çalışan bir ekonomi, IPA III yararlanıcılarının ekonomilerinin yeniden düzenlenmesi ve modernize edilmesi, istihdam yaratma ve büyümeye yardımcı olunması, sınırlı iş olanakları, beceri gelişimi ve eşitsizlik gibi bölgedeki gençlerin karşı karşıya olduğu uzun süredir devam eden zorlukların ele alınması açısından çok önemlidir. Araştırma, yenilik, eğitim ve kültür, kanıta dayalı politika oluşturmayla desteklenen bu süreçte temel itici güçlerdir.

Ekonomi ve Yatırım Planı bağlamında, Batı Balkanlar Yenilik, Araştırma, Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Gündemi³⁷, bu alanlarda Batı Balkanlar ile işbirliği için kapsamlı ve uzun vadeli bir stratejinin ana hatlarını çizer. Bu, Akıllı Uzmanlaşma öncelikli etki alanlarından kaynaklanan Araştırma ve Yenilik projelerinin desteklenmesini de içerir. Bölge ekonomisinin hızlı bir şekilde yeniden başlatılması için genel AB desteğinin yanı sıra Batı Balkanlardaki ekonomik kalkınmaya ve bölgesel işbirliğine de katkıda bulunacaktır.

Kovid-19 küresel salgını, genişleme bölgesini de etkisi altına alan küresel bir şok yaratmıştır. Salgın, IPA III yararlanıcılarının sağlık ve sosyal koruma sistemleri üzerinde benzeri görülmemiş bir yük oluşturmuştur. Can kayıpları ve ekonomilerin aldığı hasar açısından

³⁷ <https://wb-ministerial.tw.events/en/balkans-agenda>

zararın boyutu henüz tam olarak bilinmemektedir. Binlerce vatandaş işini kaybetme riskiyle karşı karşıyadır ve geçici devlet desteği tedbirleri (işsizlik ödeneği, vergi ve sosyal güvenlik katkı paylarında ertelemeler/feragatler vb.) önemli bir mali etki teşkil etmektedir.

Kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme potansiyeli göz önüne alındığında, özel sektörün bazı kilit zorluklarının ele alınması amacıyla yapısal uyumun hızlandırılması, iş yaratmaya ve yerli ve yabancı yatırımlara elverişli bir ortamın teşvik edilmesi, uluslararası standartların kullanımının desteklenmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'ler) desteklenmesi, girişimciliğin desteklenmesi, endüstrinin dijitalleşmesinin ve inovasyonun teşvik edilmesi gibi alanlarda daha fazla destek verilmesi hayati önem taşır. Özellikle Mikro, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (MKOBİ'ler) karşılaştığı zorluklar, hizmet ve üretimde kalite, finansmana erişim ve finansal katılım (özellikle kadınlar ve gençler için), sürdürülebilir ve güvenilir enerji ve dijital teknolojilere erişim konularındaki eksikliklerdir. MKOBİ'ler, tüketiciler ve küçük ölçekli tarımın, kredi, tasarruf, sigorta ve sınır ötesi havaeleler de dâhil olmak üzere ödemeleri kapsayan dijital finansal hizmetler aracılığıyla dijital teknolojilerin sunduğu fırsatlara erişim dâhil olmak üzere, finansal hizmetlere ve finansmana erişimi desteklenmelidir.

KOBİ'lere ilişkin AB politikasının kapsayıcı çerçevesi olan Küçük İşletmeler Yasası (KİY), yol gösterici referans olacaktır. KİY, Avrupa'da ve genişleme bölgesinde girişimcilik yaklaşımının iyileştirilmesini, KOBİ'ler için düzenleyici çevre ve politika ortamının sadeleştirilmesini ve gelişmelerinin önündeki engellerin ortadan kaldırılmasını amaçlar. Refah ve istikrar, sosyal eşitsizliklerin kalıcı hale gelmesinden ziyade bu eşitsizlikleri gerçek anlamda hafifleten kaliteli eğitim sistemlerine yatırım yapılmasını da gerektirir. Eğitim, kişisel, sosyal ve ekonomik kalkınmada önemli bir rol oynayan öğrenme ve becerilerin kazanılması yoluyla toplum açısından çok yönlü somut faydalar sağlar. İnsani gelişme politikaları, eğitim ve istihdam politikalarının modernizasyonu ve becerilerin geliştirilmesi yoluyla geliştirilmelidir. Eğitime erişim ve eğitim kalitesi iyileştirilmelidir. Bu, tüm vatandaşların yeni teknolojilerin yarattığı fırsatlardan en iyi şekilde yararlanmalarını ve ekonomilerin dijitalleşmesini destekleyen dijital stratejilerin kullanılmasına desteklenebilir. Bu tür gelişmeler, IPA III yararlanıcılarındaki sistemik reformların bir parçası olarak becerilerin geliştirilmesinde yeniliğe yönelik yeni yaklaşımlarla desteklenebilir.

Kural tabanlı bir sisteme dayanan iyi işleyen ve esnek bir ekonomi, vatandaşların refahı için çok önemlidir. Ulusal, bölgesel ve uluslararası piyasa gereksinimlerine uyum sağlayabilen ve aynı zamanda uluslararası düzeyde rekabet edebilen, dolayısıyla iyi eğitilmiş, yetenekli ve üretken bir işgücünün yanı sıra güçlü ve destekleyici kurumlara sahip canlı ve yenilikçi bir özel sektöre dayalı olmalıdır. Özellikle Akıllı Uzmanlaşma öncelik alanlarındaki bilgi üçgeni, akademi-iş dünyası işbirliği, teknoloji transferi ve bölgesel inovasyon fonlarına destek, Kovid-19 sonrası ekonomideki toparlanmayı hızlandırmak için kilit unsurlardır. Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı ile Batı Balkanlar Yenilik, Araştırma, Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Gündemi doğrultusunda, IPA III, eğitim ve öğretim, inovasyon becerileri, sağlık, istihdam, sosyal koruma ve kültür gibi alanlardaki yardımları artırarak beşeri sermayenin gelişimini destekleyecektir. Aynı zamanda, endüstriyel ekosistemlerin temelinde yer alan AB ve Batı Balkanlar endüstriyel değer zincirlerinin daha iyi entegrasyonunu da teşvik edecektir.

Kovid-19 krizi ile vurgulandığı üzere, güçlü sağlık sistemleri bir bütün olarak toplumun güvenliği açısından hayati öneme sahiptir. IPA III, IPA III yararlanıcılarında sağlık sistemlerinin sağlamlığının güçlendirilmesine katkıda bulunabilir. İlgili olduğu durumlarda, Adriyatik ve İyon Denizleri için AB Stratejisi (EUSAIR) ve Tuna Bölgesi için AB Stratejisi (EUSDR), bölgesel farklılıkların azaltan uyum ve yakınlaşmayı artıran dengeli bir kalkınma ve eşit şartların sağlandığı bir ortam sunabilir.

Uygun beceri seviyelerinde insana yakışır iş imkânları sağlanması için, özellikle kadın ve gençlere yönelik iş piyasası dengesizliklerinin ele alınması ve istihdam edilebilirliğin iyileştirilmesi gerekmektedir. Sosyal diyalog ve sosyal ortakların ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı yoluyla, reformlar kapsayıcı bir şekilde tüm vatandaşlara fayda sağlayabilir. Daha iyi sağlık sistemlerinin ve sosyal koruma politikalarının geliştirilmesine yönelik destek, sosyal uyuma ve Roman toplulukları, engelli bireyler ve LGBTİ dâhil olmak üzere kırılgan gruplar için daha kapsayıcı bir topluma doğru ilerlemeye katkıda bulunur.

Sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve daha fazla iş fırsatı, sosyal içermenin teşvik edilmesi ve yüksek göç ve düşük doğum oranlarıyla Batı Balkanların demografik zorluklarının ortadan kaldırılması için de gereklidir. Daha güçlü ekonomiler olmaksızın, bu olgu, özellikle gençler arasında yaygın hayal kırıklığı, beyin göçü ve azalan sosyal uyum riskleriyle bağlantılı olarak devam edecektir.

Yararlanıcılar ayrıca kırsal alanlarda ve kıyı bölgelerinde sosyal, çevresel ve ekonomik standartların yükseltilmesi, tarımsal gıda, balıkçılık ve hammadde sektörlerinin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi ve AB Ortak Tarım, Ortak Balıkçılık Politikaları ve AB sanayi stratejisi doğrultusunda doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminin sağlanması yoluyla dengeli bir bölgesel kalkınma elde etmelidir.

2. IPA III desteği için temel öncelikler

AB yardımının 4. Pencere kapsamındaki genel amacı, tarımsal, kırsal ve endüstriyel kalkınmanın yanı sıra özel sektör kalkınması odağında eğitim, rekabet edebilirlik, araştırma ve yenilik, sosyal içirme, sanayi ve istihdam politikaları yoluyla ekonomik ve sosyal kalkınmanın güçlendirilmesidir. Özellikle kadınlara, gençlere ve mültecilere yönelik örneğin iş yaratma amacıyla işletmelerin çevreye duyarlı hale getirilmesi yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliği, eşitsizliklerin azaltılması ve sosyal uyumun güçlendirilmesi dikkate alınmalıdır.

IPA III ayrıca, IPA III yararlanıcılarının makro-ekonomik istikrarının sağlanması da dâhil olmak üzere, bölgenin direncinin artırılmasına ve sosyoekonomik toparlanmanın desteklenmesine katkıda bulunacaktır. 3. Pencere kapsamında desteklenen Yeşil Gündemin önceliklerini tamamlayıcı olarak, 4. Pencere; yapısal reformlar, sermaye yatırımları ve sektörel idari ve kurumsal kapasitelerin geliştirilmesi için temel sektör önceliklerini bütünsel bir şekilde ele almayı amaçlar. Böylelikle, AB müktesebatında yer alan mevcut politika çerçevesi, gereklilikler ve standartlar ile uyumlu olarak, kapsayıcı, sürdürülebilir büyüme ve istihdamın sağlanması mümkün olacaktır. 4. Pencere, hem kentsel hem de kırsal kalkınmayı kapsayan ekonomik büyümeyi bir araya getirir. Önerilen eylemler ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliğinin değerlendirileceği, ele alınacağı ve ana akımlaştırılacağı ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edileceği şekilde tasarlanacaktır.

Buna paralel olarak Pencere, en kırılgan gruplara yoğunlaşarak eğitim, istihdam ve sağlık erişimi, adli yardım ve sosyal bakım hizmetleri gibi çeşitli sosyal kalkınma alanlarına destek yoluyla bu sürecin insani ve sosyal yönlerini ele alır. .

Benzer şekilde, 3. Pencere kapsamındaki IPA destekli yatırımlar, yararlanıcının hazırlık aşaması ile kısa, orta ve uzun vadede uygulama aşamalarına ilişkin ayrıntılı bilgiler içeren büyük yatırım ihtiyaçlarını kapsaması gereken genel yatırım planlarıyla uyumlu olmalıdır. Bu tür yatırım planları ayrıca bütçeden olası finansman kaynaklarını, borçlanma planlarını, bağışçı katkılarını, özel sektör katılımlarını ve finansal kısıtlamaları da içermelidir.

Bu Pencere kapsamında tarım ve gıda üretimi, kırsal ve endüstriyel kalkınma ve sürdürülebilir mavi ekonomiye verilen destek, yararlanıcıların bu sektördeki çeşitli zorlukları ve fırsatları ele

almalarına ve doğal kaynakların sürdürülebilir üretim ve yönetimini, sektörün genel rekabet edebilirliğini ve kırsal alanların ve kıyı bölgelerinin dengeli bir bölgesel kalkınmasını güçlendirmelerine de yardımcı olacaktır.

Komisyon, daha fazla ticari ve ekonomik bütünleşmenin hedeflendiği alanlarda bağımsız eylemlere izin verecek şekilde, proje seçimi sırasında, farklı sektörlerde seçilen eylemlere eşlik edilmesi amacıyla idari ve istatistiksel kapasite geliştirilmesine yönelik ihtiyaçlarının ele alınması için AB Entegrasyon Aracının kullanılmasını önerebilir.

Tematik Öncelik 1: Eğitim, istihdam, sosyal koruma ve içermeyi amaçlayan politikalar ve sağlık

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, mesleki eğitim ve öğretim, Erken Çocukluk Eğitimi ve Bakımına katılım ve her düzeyde yaşam boyu öğrenme fırsatları dâhil olmak üzere kapsayıcı eğitime erişimi ve bu eğitimin kalitesini güçlendirmektir. IPA III ayrıca, kaliteli istihdamın ve işgücü piyasasına erişimin desteklenmesine, kayıt dışı istihdamda bulunan kişilerin oranının azaltılmasına, ayrıca eşitlik ve ayrımcılık yapılmamasının, sosyal koruma ve içermenin teşvik edilmesi ile yoksullukla mücadelede katkıda bulunacaktır.

IPA III, 17 Kasım 2017 tarihinde Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Komisyon tarafından imzalanan Avrupa Sosyal Haklar Unsuru'nda³⁸ belirtilen ilkeler doğrultusunda, aday ve potansiyel aday ülkeler, yüksek istihdam seviyelerine, adil sosyal korumaya ve geleceğin iş dünyasına hazır nitelikli ve esnek bir işgücüne ulaşmaları için desteklemeyi amaçlar. IPA III, eşit fırsatlar, işgücü piyasasına erişim, adil çalışma koşulları, sosyal koruma ve içirme ile yüksek düzeyde insan sağlığı koruması için IPA III yararlanıcılarının politikalarını destekleyecek, tamamlayacak ve onlara değer katacaktır.

IPA III, insanlara dijitalleşmeye, teknolojik değişime, inovasyona ve ekonomik değişime uygun beceriler kazandırılması amacıyla, mesleki eğitim ve öğretim sistemleri dâhil olmak üzere eğitimin kalitesini, etkililiğini ve işgücü piyasasına uygunluğunu destekleyecektir. Özellikle düşük vasıflı ve/veya yeterince nitelikli olmayan kişilere destek verilmelidir. Buna göre, eğitim sistemlerinin yönetim ve finansmanını iyileştirecek kamu politikalarının harekete geçirilmesi, çocuklar ve ötekileştirilmiş toplumlar dâhil olmak üzere en dezavantajlı grupların da kapsama dâhil edilmesi gerekir. IPA III, sektörler arası işbirliğinin teşvik edilmesi amacıyla sosyal politikaların ve eğitim sistemlerinin yönetim ve finansman sistemlerini iyileştirmeye yönelik reformları desteklemeye devam edecektir.

IPA III, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin eğitime, yönetime ve stratejik politika oluşturmaya daha fazla odaklanarak kaliteli **eğitime** erişim ve eğitimin tamamlanmasında yapılacak iyileştirmelere odaklanacaktır. Kadınlar ve kız çocukları, Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik alanlarında yeterince temsil edilmemektedir. IPA III, erken çocukluk gelişiminden, mesleki eğitim dâhil ilk, orta ve yükseköğretime, yetişkin eğitiminden yaşam boyu öğrenmeye kadar eğitimin farklı aşamalarını ele almayı ve bunu yaparken işgücü piyasasına erişimi desteklemeyi amaçlar. Bölge, Avrupa Eğitim Alanına dâhil olmak için çalışmalıdır. Krizden çıkmak ve dayanıklılık oluşturmak için dijital dönüşüm yolunda sınırlar, disiplinler ve kültürler arasında eğitimde daha derin bir işbirliğine güçlü bir ihtiyaç vardır. Eğitim sistemlerinin teşhisi, IPA III yararlanıcılarına yönelik eğitim ile ilgili IPA III harcamalarının kalitesini ve etkililiğini artırmayı amaçlayacaktır. Bu teşhisler, aynı zamanda yararlanıcıların kaynakların tahsisi konusunda bilinçli kararlar alarak eğitim harcamalarının sonuçlarını iyileştirmeyi amaçlayan çok yıllık sektör planları geliştirmeleri için bir temel oluşturacaktır. Aynı zamanda eğitim sistemlerinin yönetişimini de güçlendirecektir.

³⁸ 2017/C 428/09

Sosyal sektörlerde, kayıtlı istihdam ilişkileri için teşvikler sunan **istihdam** politikalarının ve istihdamla ilgili sosyal sigorta sistemlerinin modernize edilmesi amacıyla yasal ve düzenleyici çerçevelerde yapılan reformlar ve modernizasyon devam etmelidir. Bu aynı zamanda dijital çağda işin ve becerilerin değişen doğasını da hesaba katmalıdır. Bu tür politikalar, Kovid-19 salgınının getirdiği zorlukları da ele almalıdır. Esnek ekonomiler ve iş gücü geliştirilmesine yönelik eylemler desteklenecektir. Eğitim sektörüyle güçlü bağlar kurmaya ve özellikle gençlerin, kadınların ve işgücü piyasasından uzaktaki insanların işgücü piyasasına katılımını ve istihdamını artırmak için geniş yelpazede aktif işgücü piyasası tedbirleri geliştirilmesine önem gösterilecektir. İş başında eğitim, beceri tazeleme ve beceri geliştirme aktif işgücü piyasası tedbirlerinin yanı sıra yetişkinler için yardımcı eğitimin geliştirilmesine daha fazla odaklanılacaktır. Ayrıca özel sektörde daha belirgin olan ücret farkı ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının azaltılmasına da özen gösterilecektir. Mikro işletmeler, sosyal ekonomi ve sosyal girişimler için iş kurmaya yönelik finansmana eşit erişim, özellikle işgücü piyasasından en uzaktaki insanlar arasında kolaylaştırılmalıdır. Dijitalleşmenin işgücü piyasası üzerindeki etkisini öngören ve bu etkiyle aynı anda devam eden istihdam ve sosyal politikalara yönelik kapsayıcı reformların güvence altına alınması amacıyla, sosyal diyalog, sosyal ortaklar ve sivil toplum kuruluşlarının istişareleri geliştirilmeli ve kapasiteleri güçlendirilmelidir.

IPA III, **sosyal koruma sistemlerinin ve içerme** politikalarının yanı sıra sağlık sigortası ve işsizlik yardımları da dâhil olmak üzere bunların sürdürülebilir finansman mekanizmalarının geliştirilmesini ve modernizasyonunu destekleyecektir. Bu alanlarda kamu politikalarının değerlendirilmesi ve kamu harcamalarının gözden geçirilmesi bunların etkililiğini artıracaktır. Sosyal uyumu artırmaya yönelik hedeflenmiş politikalara, Kovid-19'un atlatılması bağlamında da ihtiyaç duyulacaktır. Sosyal politikaların etkisini artırmak için kamu harcamalarının yönetişimi de iyileştirilmelidir. Bu bağlamda, mali yardım, çocuk koruma sistemlerine ve kurumsal bakımdan aile ve toplum temelli bakıma geçiş de dâhil olmak üzere diğer sosyal hizmetlere özel önem vererek toplum temelli hizmetlerin sağlamaştırılmasına çalışacaktır. Böylece, IPA III yardımı, hem toplumsal hem de ekonomik faydalar yaratmaya yardımcı olarak sosyal girişimciliğin AB standartlarına uygun olarak daha da geliştirilmesi için çaba gösterecektir.

IPA III, Roman toplulukları da dâhil olmak üzere, azınlıklar için sosyal ve istihdamla ilgili konuları ele almanın yanı sıra **kadınlar, gençler ve engelli bireyler** için daha iyi istihdam fırsatlarına odaklanacaktır. Mali yardım, mülteciler de dâhil bu kırılgan ve azınlık gruplar için karşılanabilir, kapsayıcı ve ayrıştırılmamış barınma, eğitim, adli yardım, sağlık ve sosyal korumaya erişim konusunda somut iyileştirmeler yapmayı amaçlayacaktır. Ayrıca, ötekileştirilmiş toplumların, uzak veya ekonomik olarak daha az gelişmiş bölgelerde yaşayan toplumların ve az gelişmiş kırsal alanların ihtiyaçlarını da ele alacaktır.

IPA III ayrıca, uygun olduğu durumlarda, sağlık güvenliği de dâhil olmak üzere halk sağlığı alanında AB müktesebatına uyumu ve bu müktesebatın uygulanmasını destekleyecektir. Ayrıca, yaşlıları ve kırılgan gruplara mensup insanları dikkate alırken, bir bütün olarak nüfusa sağlanan bakımın kapsamını ve standartlarını yükseltmeye ilişkin sağlık sistemleri reformlarına da katkıda bulunmalıdır. Buna ek olarak, Kovid-19 küresel salgınıyla mücadeleden alınan dersler ışığında IPA III, yararlanıcıları halk sağlığı sistemlerinin hazırlığı ve sınır ötesi sağlık tehditlerine karşı dayanıklılığın güçlendirilmesi konularında destekleyecektir.

Bu kısım kapsamında AB müktesebatının ilgili ana fasılları şunlardır: Grup 2 (İç Pazar) ve 3 (Rekabet edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme) içinde yer alan 19. Fasıllar (Sosyal politika ve istihdam), 26. Fasıllar (Eğitim ve kültür) ve 28. Fasıllar (Tüketicinin ve sağlığın korunması).

Tematik Öncelik 2: Özel sektörün gelişimi, ticaret, araştırma ve yenilik

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, Kovid-19 küresel salgını sonrasında sosyoekonomik toparlanmanın desteklenmesi ve ekonomilerin rekabet edebilirliğinin artırılması amacıyla, AB endüstriyel değer zincirleriyle entegrasyonu teşvik ederek yararlanıcıların iş ortamını, inovasyon ekosistemini ve yatırım ortamını iyileştirmektir. Araştırma, teknolojik gelişim ve inovasyonun güçlendirilmesi için akıllı uzmanlaşma temel alınacaktır.

Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı'nda belirtildiği gibi, **özel sektör gelişiminin** ve **ticaretin** desteklenmesi, sosyoekonomik kalkınma ve bölgesel entegrasyon için ve bölgenin rekabet edebilirliğinin artırılarak yeni iş alanları açılması açısından çok önemlidir. Bu, özel sektör yatırımının teşvik edilmesi, ticaretin artırılması ve bölgedeki şirketlerin büyük çoğunluğunu oluşturan mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (MKOBİ'ler) yenilikçiliğinin ve verimliliğinin artırılmasında yararlanıcıların desteklenmesini gerektirir. Dijitalleşme, MKOBİ'lere üretim süreçlerinin verimliliğini ve ürün ve iş modellerini yenileme becerisini geliştirme konusunda büyük fırsatlar sağlayabilir. IPA III, MKOBİ'lerin piyasalara, finansmana ve uygun becerilere sahip beşeri sermayeye erişim eksikliğini ele almalıdır. Küresel değer zincirlerinde entegrasyonun artırılması, ekonomilere rekabet edebilirliklerini artırma ve ihracatı güçlendirme fırsatı sağlar, ancak gerektiğinde IPA III yardımı ile güçlendirilip geliştirilebilecek kamu destek hizmetlerine ihtiyaç duyar. IPA III, endüstriyel kalkınma politikasını da destekleyecektir. IPA III yardımı, inşaat sektörlerinin dayanıklılığı ve yeşil toparlanması ile birlikte rekabet edebilirliği güçlendirmek amacıyla IPA III yararlanıcılarında inşaata yönelik Avrupa standartlarının benimsenmesini ve uygulanmasını destekleyecektir.

IPA III, özellikle devletin ekonomiye büyük oranda dâhil olması, yüksek düzeydeki devlet desteği, düşük rekabet ve rekabet eşitsizlikleri, yasal belirsizlik ve bölgesel piyasa entegrasyonu ile ilgili sorunlar açısından genel iş ortamına yönelik mevcut yapısal zorlukları ele alacaktır. Diğerlerinin yanı sıra, fikri mülkiyet haklarının korunması (AB müktesebatının 7. faslı), rekabet ve devlet destekleri kontrolü (AB müktesebatının 8. faslı), bilgi toplumu (AB müktesebatının 10. faslı), bilim ve araştırma (AB müktesebatının 25. faslı), eğitim ve kültür (AB müktesebatının 26. faslı), tüketicinin korunması (AB müktesebatının 28. faslı), şirketler hukuku (AB müktesebatının 6. faslı), malların, sermayenin ve hizmetlerin serbest dolaşımı (AB müktesebatının 1., 3. ve 4. fasılları) ve ayrıca işletmeler için düzenleyici engellerin azaltılması ve yeşil büyümenin güçlendirilmesi (AB müktesebatının 20. ve 27. fasılları) alanlarında devam eden yapısal reform süreçlerine destek sağlanacaktır. Bu fasıllar ağırlıklı olarak Grup 2 (İç Pazar) ve Grup 3 (Rekabet edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme) içinde yer alır. 4. Pencere kapsamındaki IPA III programları, AB ile Batı Balkanlar ve Türkiye arasındaki Ekonomik ve Mali Diyalogda tüm IPA yararlanıcıları ile ortaklaşa kararlaştırılan politika tavsiyelerinin yanı sıra ilgili Ekonomik Reform Programlarının Komisyon değerlendirmelerinde detaylandırılan belirli zorlukların ele alınmasına öncelikli olarak yardımcı olmalıdır. Bu reform öncelikleri, 4. Pencere kapsamındaki programlamaya bilgi sağlamalı ve rehberlik etmelidir.

Buna paralel olarak, özellikle metroloji, standardizasyon, akreditasyon, uygunluk değerlendirme ve ürünlerin piyasa gözetimi ile ilgili olarak, güçlendirilmiş bir kalite altyapısı desteklenecek ve geliştirilecektir.

Bölgesel düzeyde, özellikle Batı Balkanlar, Yenilik, Araştırma, Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Gündeminin, Ortak Bölgesel Pazar 2021-2024 gündeminin ve "Berlin Süreci"nde kabul edilen Bölgesel İşbirliği Konseyi Bölgesel Ekonomik Alan için Çok Yıllık Eylem Planı'nın uygulanmasından yararlanacaktır. Bu iddialı gündem, engellerin kaldırılması, ekonomik entegrasyon ve somut iş fırsatları yoluyla somut faydalar sağlanması için destek gerektirir. Bu doğrultuda, IPA III bu gündemin uygulanmasını destekleyecektir.

Ekonomiye finansman sağlanmasında **finansal piyasaların giderek önem kazanan rolünün** farkında olan IPA III, girişimcilere yönelik finansman seçeneklerini genişletmek ve yatırım, yenilikçilik ve büyümeyi teşvik etmek amacıyla finansal piyasaların ve finansal okuryazarlığın çeşitlendirilmesi ve MKOBİ'lerin dâhil edilmesi konularında yararlanıcıları destekleyecektir. Sürdürülebilir finansmana destek sağlanacak, finansal sistemin istikrarı korunurken çevre dostu yatırımların teşvik edilmesi sağlanacaktır.

Araştırma ve yenilik alanında, IPA III, akademik çevre, sanayi ve hükümetler ile sivil toplum arasındaki etkileşimlerle dörtlü sarmal inovasyon modeline destek sağlayacaktır. Amaç, yeni teknolojilerin geliştirilmesi, araştırma, eğitim ve öğretim, araştırma altyapısına ve yaratıcı endüstriye erişimin iyileştirilmesi dâhil olmak üzere ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik etmektir. Ayrıca, diğer araştırma enstitüleri ile uluslararası işbirlikleri ve network oluşturma, teknolojinin ticari sektöre transferi ve Fikri Mülkiyet korumalı varlıklara erişim ve paylaşımın yanı sıra Araştırma ve Yenilik sonuçlarının piyasaya uygun hale getirilmesine katkıda bulunacaktır. Akademik çevre, sanayi, hükümetler ve sivil toplum arasındaki sürekli diyalog, akıllı uzmanlaşma yaklaşımının temel unsurlarından biridir. Akıllı uzmanlaşma, araştırma, teknolojik gelişim ve yeniliğin güçlendirilmesi açısından temel bir yaklaşım olarak kabul edildiğinden, IPA III Akıllı Uzmanlaşma Stratejilerinin uygulanmasını destekleyecektir. Bu bağlamda, enerji, hammadde, gıda yönetimi ve kentsel hareketlilik alanında çalışanların yanı sıra dijital dönüşüm ile Ufuk Avrupa programı ve özellikle programın misyonlarıyla ilgili olanlar da dâhil olmak üzere bilgi ve yenilik toplulukları ile işbirliğini güçlendirmek için Avrupa Yenilik ve Teknoloji Enstitüsü ile sinerji ve işbirliğinin dikkate alınması özellikle önemlidir.

Geniş anlamda yeniliklere yönelik yatırımların yanı sıra sürdürülebilir ve beşeri sermaye gelişimi ve dijital bir gelecek yaratan eylemler desteklenecektir. Bölgede devam eden eğitim, öğretim ve araştırma sistemlerinin reform süreci, kapasite geliştirme ve iş odaklılık için daha fazla fırsat sağlanarak ve inovasyon potansiyeli artırılarak güçlendirilecek ve hızlandırılacaktır. IPA III tarafından desteklenen çabalar, özellikle döngüsel ve sürdürülebilir bir ekonomiye yönelik start-up'ların oluşturulması, desteklenmesi ve teşvik edilmesi için gerekli mekanizmaların kurulması yoluyla, bölgenin yeniliğin desteklenmesi için kaynakları etkili bir şekilde kullanabilmesini teşvik edecektir.

Tematik Öncelik 3: Tarım ve kırsal kalkınma

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, tarım ve kırsal kalkınma alanındaki AB yasal çerçevesi ve ilgili veterinerlik, gıda güvenliği ve bitki sağlığı standartları (SPS standartları) ile kademeli olarak uyum sağlarken, piyasa güçleriyle rekabet edebilecek bir tarım sektörünü aşamalı olarak oluşturmaktır. AB gıda güvenliği müktesebatıyla ve gıda sistemlerini adil, sağlıklı ve çevre dostu hale getirmeyi amaçlayan AB Yeşil Mutabakatı'nın temelini oluşturan AB Çiftlikten Çatala Stratejisi'yle gerekli uyum göz önünde bulundurulduğunda giderek daha önemli hale gelen, gıda güvenliği, hayvan refahı ve sürdürülebilir gıda sistemlerine geçiş konusunda hâlâ büyük çaba gösterilmesi gereklidir. IPA III ayrıca, bölgede gıda güvenliğinin sağlanmasına, kırsal alanların ekonomik ve sosyal kalkınması yoluyla kırsal kesimde yaşayanların yaşamlarının iyileştirilmesine ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı direnç oluşturulmasına katkıda bulunacaktır.

IPA III; düşük verimlilik ve yenilik, çeşitlilik eksikliği, emek yoğun geçimlik tarım, arazi parçalanması, yatırımları artırmak amacıyla finansal krediye erişimdeki zorlukların yanı sıra uygun danışmanlık hizmetleri ve modern teknoloji eksikliği ile düşük kaliteli kırsal altyapı gibi sektördeki mevcut yapısal zorlukların üstesinden gelinmesine yardımcı olacaktır.

Bu Pencere kapsamında finanse edilen eylemler, özellikle tarımsal gıda sektörünün piyasa yönelimini ve rekabet edebilirliğini iyileştirmeyi, sektörün güvenli, sağlıklı, besleyici gıdaya

ve hayvan refahına yönelik toplumsal talepleri daha iyi karşılamaını sağlamayı ve çiftçilerin gıda zincirindeki konumunu güçlendirmeyi amaçlamalıdır. Ayrıca, eylemler yoluyla yatırımlar, AB gıda güvenliği, hayvan refahı ve çevre standartlarını karşılamak amacıyla çiftlik binaları ve teknolojilerine, işleme ve pazarlamaya; kırsal alanlardaki kadınların katılımını teşvik etmek amacıyla da faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve kırsal işletmelerin geliştirilmesine yönlendirilecektir.

IPA III ayrıca kırsal alanlarda iş geliştirme ve istihdamı kolaylaştıracak ve genç çiftçileri teşvik edecektir. Buna ek olarak, IPA III; tarımsal üretimin, ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasının iklim değişikliği etkilerine ve sürdürülebilir ve yenilenebilir enerji üretimine uyarlanmasına, sektörde olumsuz iklim değişikliği etkilerine karşı direnç oluşturulmasına ve ayrıca toprak, su ve havanın sürdürülebilir entegre yönetimine katkıda bulunacaktır. Son olarak, IPA III programları, kırsal alanlarda sosyal sermayeyi artıracak ve “kurumsal yapılanmaya yönelik destek” ile birlikte, tarım ve kırsal kalkınma yapılarında modern bir kamu yönetimine yönelik iyi yönetim standartlarının uygulanmasını sağlamaya yardımcı olacaktır.

AB'ye katılım gerekliliklerinin karşılanması için her düzeyde yönetimin güçlendirilmesine yönelik daha fazla yardıma ihtiyaç duyulacaktır. Bu, genel olarak iyi işleyen kontrol sistemleri ve akredite edilmiş laboratuvarlar dâhil olmak üzere, tarım ve kırsal kalkınma ve ilgili veterinerlik, gıda güvenliği ve bitki sağlığı standartları (SPS standartları) alanında AB yasal çerçevesine uyum ve bunun uygulanmasına yönelik desteğin sürdürülmesini gerektirir. Ortak Tarım Politikasının (OTP), özellikle Entegre ve İdari Kontrol Sisteminin çeşitli unsurları (arazi parsel tanımlama sistemi, çiftlik ve hayvan kaydı) ve tarım ürünleri için ortak pazar düzenlemesinin uygulanması için geliştirilen kapasitelerin yönetimi, uygulanması ve kontrolü için gerekli yapılar ve sistemler kurulmalı veya daha da geliştirilmelidir.

Tarım ve kırsal kalkınma için, Sektörel Anlaşma'da detayları belirtilen bir dizi tedbir yoluyla ulusal çok yıllık Kırsal Kalkınma Programı (IPARD) temelinde dolaylı yönetim yoluyla birçok eylem uygulanacaktır. Bu programlar, sektör stratejilerinde belirlenen ilgili önceliklere dayanacaktır. Programlar, Yönetim Otoritesi tarafından hazırlanır ve modern kamu yönetiminin iyi yönetim standartlarına uygun yönetim ve kontrol sistemleri aracılığıyla uygulanır.

Doğal kaynaklar, korunmalarının sürdürülebilirliğini güçlendirecek şekilde yönetilmelidir. İklim değişikliğinin yarattığı sonuçlarla tetiklenen ekosistemlerin ve kırsal alanların zayıflıkları önceden tahmin edilmeli ve Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın hedefleri doğrultusunda ele alınmalıdır.

Tarım ve ormancılık, küresel sera gazı bütçesinde çok önemli bir rol oynarken aynı zamanda biokütle ve toprakta önemli bir karbon stoğuna sahiptir. IPA III, sektörlerin sürdürülebilir bir şekilde sera gazı emisyonlarının azaltılmasına ve karbon tutulmasına katkıda bulunma potansiyelinin ortaya çıkmasına katkıda bulunacaktır.

Bu kısım kapsamında AB müktesebatının ilgili ana fasılları şunlardır: Grup 5 (Kaynaklar, tarım ve uyum) içinde yer alan 11. Fasıll (Tarım ve kırsal kalkınma), 12. Fasıll (Gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası).

Tematik Öncelik 4: Balıkçılık

IPA III'ün bu alandaki özel hedefi, rekabet baskısı ve piyasa güçleri ile başa çıkma kabiliyetini artırmak ve kademeli olarak Birlik'in kural ve standartlarına uyum sağlamak ve su ürünleri yetiştiriciliğini teşvik etmektir.

Balıkçılık sektöründe doğal kaynakların yönetimi, sürdürülebilirliklerini güçlendirmeyi amaçlamalıdır. Balıkçılık önemli bir endüstridir ve bölgede çok uzun süredir balıkçılık faaliyetleri devam etmektedir. Yaşayan deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, sürdürülebilir balıkçılık yönetimi ve korunması, piyasa düzenlemeleri ve izlenebilirlik, yapısal politikalar, gözetim, kontrol ve uygulama, balıkçılık alanında hem Avrupa'da hem de uluslararası alanda bilgi paylaşımı ve işbirliği, AB müktesebatı ve Ortak Balıkçılık Politikasına uyum sağlanması açısından ele alınacaktır. Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu (GFCM) bünyesinde 9 Temmuz 2021 tarihinde kabul edilen yeni strateji, Akdeniz'de sürdürülebilir bir balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği yönetimi ve deniz ekosisteminin korunması ile AB ve komşu ülkeler arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesine yardımcı olacaktır.

Bu kısım kapsamında AB müktesebatının ilgili ana faslı, Grup 5 (Kaynaklar, tarım ve uyum) içinde yer alan 13. Fasıldır (Balıkçılık).

3. Göstergeler³⁹

23. Aday ve potansiyel aday ülkelerin ekonomik kriterlere hazır olma durumu (kaynak: Avrupa Komisyonu) - IPA III Tüzüğü KPI 4
- Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (2,3) ve Türkiye (4,5)
- Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)
- Hedef (2027): Batı Balkanlar (Artış) ve Türkiye (Artış)
24. Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi (Dünya Ekonomik Forumu tarafından ölçüldüğü şekilde)
- Mevcut Durum (2019): Batı Balkanlar (58,26) ve Türkiye (62,1)
- Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (59,50) ve Türkiye (64,00)
- Hedef (2027): Batı Balkanlar (61,00) ve Türkiye (66,00)

Tematik Öncelik 1: Eğitim, istihdam, sosyal koruma ve içermeyi amaçlayan politikalar ve sağlık

25. PISA'nın üç alanında da düşük performans gösterenlerin yüzdesi (doğrulama kaynağı: OECD)
- Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (38,7) ve Türkiye (17,1)
- Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (35,0) ve Türkiye (16,0)
- Hedef (2027): Batı Balkanlar (32,0) ve Türkiye (15,0)
26. 20 ila 64 yaş arası kişilerin istihdam oranı (kaynak: Eurostat, çevrimiçi veri kodu: lfsi_emp_a) – IPA III Tüzüğü KPI 5
- Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (54,25) ve Türkiye (55,6)
- Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (57,0) ve Türkiye (58,0)
- Hedef (2027): Batı Balkanlar (61,5) ve Türkiye (60,0)
27. Yararlanıcının zaman içindeki Gini katsayısı (kaynak: Eurostat, çevrimiçi veri kodu: ilc di12)

³⁹ Bunlar etki ve bağlam göstergeleridir. Bunların değişimleri yalnızca ve doğrudan IPA desteğine atfedilemez.

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (33,81) ve Türkiye (41,9)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (33,0) ve Türkiye (41,5)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (31,5) ve Türkiye (40,5)

28. Sosyal güvenlik korumasına yönelik kamu harcamaları (GSYİH yüzdesi) (kaynak Eurostat, çevrimiçi kod: tps00098)⁴⁰

Mevcut Durum (2018): Batı Balkanlar (16,98) ve Türkiye (11,8)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (16,5) ve Türkiye (11,5)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (15,75) ve Türkiye (11,0)

Tematik Öncelik 2: Özel sektörün gelişimi, ticaret, araştırma ve yenilik

29. İş yapma kolaylığı (kaynak: Dünya Bankası) – IPA III Tüzüğü KPI 7

Mevcut Durum (2020): Batı Balkanlar (72,75) ve Türkiye (76,8).

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (74,25) ve Türkiye (80,00)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (76,25) ve Türkiye (82)

Tematik Öncelik 3: Tarım ve kırsal kalkınma

30. Tarım, ormancılık ve balıkçılık, katma değer (GSYİH'nin yüzdesi) (kaynak Eurostat, çevrimiçi veri kodu: nama_10_a10)

Mevcut Durum (2019): Batı Balkanlar (%12,3) ve Türkiye (%7,8)

Kilometre Taşı (2023): Batı Balkanlar (İstikrar) ve Türkiye (İstikrar)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (İstikrar) ve Türkiye (İstikrar)

Tematik Öncelik 4: Balıkçılık

31. a) koruma, b) IPA desteği ile sürdürülebilir yönetim (Avrupa Komisyonu) kapsamındaki deniz, kara ve tatlı su ekosistemleri alanları

Mevcut Durum (2020): Batı Balkanlar (0) ve Türkiye (0)

Kilometre Taşı (2022): Batı Balkanlar (nihai 2020 sonuçlarının %105'i) ve Türkiye (nihai 2020 sonuçlarının %105'i)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (nihai 2020 sonuçlarının %112,5'i) ve Türkiye (nihai 2020 sonuçlarının %112,5'i)

4. Varsayımlar ve Riskler

Varsayımlar

- Bu Pencere kapsamındaki temel önceliklerin ele alınması için hükümetin en üst düzeyinde yönlendirilen ve koordine edilen devamlı bir taahhüt vardır.
- IPA III yararlanıcıları, emsal değerlendirmeleri de dâhil olmak üzere ilgili değerlendirmeler doğrultusunda ulusal stratejilerini ve sektörel yaklaşımlarını iyileştirmeye karardır.

⁴⁰ Yalnızca Bosna Hersek, Karadağ, Kuzey Makedonya, Sırbistan ve Türkiye için veriler mevcuttur.

- Gerekli yurt içi mali ve idari kaynaklar etkili ve etkin bir şekilde harekete geçirilmektedir.

Riskler

IPA yararlanıcıları arasındaki iyi komşuluk ilişkilerindeki herhangi bir bozulma, bu Pencerenin kapsadığı alanlarda öngörülen ilerlemeyi etkileyebilir. Azaltma tedbirleri, ilgili tüm taraflarla en yüksek siyasi düzeyde yoğun politika diyalogu ile potansiyel sorunların ele alınmasına ve bu konudaki ilerlemenin sürekli izlenmesine odaklanacaktır.

Aynı zamanda, sosyoekonomik ve finansal sürdürülebilirliği ve AB'nin kamu alımlarına ilişkin kurallarını görmezden gelen bölgedeki üçüncü ülkelerin etkisi, yüksek düzeyde borçlanmaya ve stratejik varlıklar ve kaynaklar üzerindeki denetimin aktarılmasına neden olabilir. Bu riski azaltmak için, yararlanıcılar AB ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarını tam olarak uygulamaya teşvik edilmeli ve katılım sürecinin ilgili müzakere fasıllarındaki ve Ekonomik Reform Programlarındaki reformlara öncelik vermelidir.

Kurumsal açıdan bakıldığında, kamu idaresinde ve özellikle tüm yararlanıcı kurumlar dâhil olmak üzere dolaylı uygulama yöntemi altında IPA fonlarını yönetmek için kurulan uygulama otoriteleri ve ajanslarının değişken kapasiteleri ve yüksek personel değişim oranları ile ilgili riskler vardır.

IPA tarafından, yararlanıcıların kendi kaynaklarıyla veya diğer dış fon kaynaklarıyla finanse edilen stratejiler ve faaliyetler arasında kurumlar arası koordinasyon ve tutarlılık eksikliği de AB finansmanının etkililiğine zarar verebilir.

Bölgesel ekonominin kırılganlığı ve daha geniş Avrupa ve küresel bağlamdaki riskler göz önüne alındığında, hem eğitim reformlarının hem de istihdam politikalarının etkililiği zarar görebilir. Yeterli güvenceler ve risk azaltma, geliştirilen tüm sistemlere ve/veya süreçlere yerleştirilmelidir. Kırılgan kişileri, engelli bireyleri, azınlıkları ve Roman toplumlarını korumak ve desteklemek için verilen siyasi taahhütlerin, yetkililerin somut eylemleriyle uygulamaya geçirilmemesi riski de söz konusudur.

Krediye ve genel olarak finansmana sınırlı erişim, tarımsal faaliyetlerin gelişimi ve kırsal alanların kalkınması üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir. Ayrıca özel sektörün gelişimini ve rekabet edebilirliğini yavaşlatabilir, yenilik ve araştırmaya yapılan yatırımları azaltabilir. Yetersiz danışmanlık hizmetleri ve az gelişmiş elektronik belge yönetimi ile bilgi sistemleri, tarım sektöründe yardımın uygulanmasını önemli ölçüde engelleyen diğer faktörler olabilir. Diğer bir risk, kırsal nüfusun azalması ve gençlerin kırsal alanlardan göç etmesidir.

Altyapı yatırımları, teknik, çevresel ve mali etütler açısından doğru bir şekilde hazırlanmaları ve arazi kamulaştırmasından ve yapı izinlerinden kaynaklanan olası ihtilaflardan uzak tutulmaları halinde, beklenen sosyal ve ekonomik faydaları sağlayacaktır. Ayrıca, IPA tarafından finanse edilen altyapı, BT sistemleri, ekipman vb. gibi yatırımların işletme ve bakım maliyetleri için yeterli milli kaynağın ayrılmaması ile bunların doğru kullanımı ve sürdürülebilirliğinin tehlikeye girmesi riski vardır.

PENCERE 5 - BÖLGESEL VE SINIR ÖTESİ İŞBİRLİĞİ

1. Yapı

AB, bölgeler arasındaki farklılıkları ve en az tercih edilen bölgelerdeki geri kalmışlığı azaltmak için bölgesel uyumu aktif olarak destekler. Avrupa Bölgesel İşbirliği (ETC); Avrupa, dış sınırlar ve çevre dışı bölgelerdeki ulusal, bölgesel ve yerel aktörler arasında ortak eylemlerin ve politika alışverişinin uygulanması için gerekli çerçeveyi sağlar. Odak noktası, Birlik'in öncelikleriyle bağlantılı entegre bölgesel kalkınmaya yardımcı olan eylemler yoluyla işbirliğini güçlendirmektir.

Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III), IPA III yararlanıcılarının aşağıdaki bölgesel işbirliği programlarına katılımı için destek sağlamaya devam edecektir.

IPA yararlanıcıları arasında Sınır Ötesi İşbirliği (IPA-IPA CBC).

Bu program, ortak bir sınırı paylaşan IPA III yararlanıcıları arasındaki işbirliği ile ilgilidir. Bu kısmın aşağıdaki bölümleri, yalnızca IPA-IPA CBC programları için hedeflerin ve uygulama usullerinin ana hatlarının çizilmesine ayrılacaktır (diğer bölgesel işbirliği türleri, Avrupa Bölgesel İşbirliği strateji belgelerinde ele alınacaktır).

Bu programlar iki (veya daha fazla) IPA III yararlanıcısı tarafından hazırlanacak ve sunulacaktır. Programlar, Çok Yıllı Mali Çerçeve süresinin tamamını (2021 – 2027) kapsamalıdır. İki'den fazla yararlanıcıyı içeren Sınır Ötesi İşbirliği programları da teşvik edilir.

Önceki araçlarla desteklenen programlara ek olarak, Sırbistan ve Kosova arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi ve normalleştirilmesi hedefi doğrultusunda ve koşullar yerine getirildikten sonra, IPA yardımı bu iki IPA yararlanıcısı arasındaki bölgesel işbirliğini de destekleyecektir.

IPA III yararlanıcıları ve Üye Devletler arasında Sınır Ötesi İşbirliği (Interreg-IPA CBC).

IPA III, en az bir Üye Devlet'in komşusu olan kara sınırı bölgeleri ile bir veya daha fazla IPA III yararlanıcısı arasındaki işbirliğini finansal olarak destekleyecektir. IPA III fonları, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonları (ERDF) ile birlikte bir havuzda toplanır. Bu programlar, ETC Tüzüğü'nde⁴¹ tanımlanan uygulama kuralları çerçevesinde ortak yönetim kapsamında uygulanır. Interreg-IPA CBC Programlarını kapsayan strateji belgesi, ETC programlamasının bir parçası olarak geliştirilecektir.

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) ulus ötesi ve bölgeler arası işbirliği programları.

IPA III, IPA III yararlanıcılarının ERDF ulus ötesi ve bölgeler arası işbirliği programlarına katılımını finansal olarak destekleyecektir. IPA III yararlanıcılarının bu programlara katılımı, katılımcı Üye Devletler tarafından kararlaştırılır (diğer bir deyişle Üye Devletler, IPA III yararlanıcısını ve/veya Komşuluk, Kalkınma ve Uluslararası İşbirliği – Küresel Avrupa (NDICI-GE) Tüzüğü kapsamındaki Ortak ülkeleri katılım için "davet eder"). IPA

⁴¹ [Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu ve dış finansman araçları tarafından desteklenen Avrupa bölgesel işbirliği hedefi (Interreg) için özel hükümlere ilişkin 24 Haziran 2021 tarihli ve (AB) 2021/1059 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü]

III fonları, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonları (ERDF) ve ilgili olduğunda NDICI-GE Fonları ile birlikte bir havuzda toplanır. Bu programlar, ETC Tüzüğü'nde tanımlanan uygulama kuralları çerçevesinde ortak yönetim kapsamında uygulanır. Bu programları kapsayan strateji belgeleri, ETC programlamasının bir parçası olarak geliştirilecektir.

Birlik'in makro-bölgesel stratejilerinin uygulanması yoluyla da dâhil olmak üzere bölgesel, makro bölgesel ve sınır ötesi işbirliği ile bölgesel kalkınmanın geliştirilmesi önemlidir. Bu nedenle, IPA III yararlanıcıları, özellikle nitelikli projelere yönelik stratejik yanıtlarında **Adriyatik ve İyonya Bölgesi için AB Stratejisi (EUSAIR) ve Tuna Bölgesi için AB Stratejisi (EUSDR)** yerleştirme süreçlerine ve önemli projelerine güçlü bir şekilde atıfta bulunacaklardır. **“Makro-bölgesel strateji”**, aynı coğrafi bölgede yer alan ve dolayısıyla ekonomik, sosyal ve bölgesel uyumun sağlanmasına katkı sağlayan güçlendirilmiş işbirliğinden faydalanan Üye Devletlerin ve üçüncü ülkelerin karşılaştıkları ortak sorunların ele alınması için diğerlerinin yanı sıra AB Yapısal ve Yatırım Fonları tarafından da desteklenebilen, Avrupa Konseyi tarafından onaylanmış entegre bir çerçevedir. Makro-Bölgesel Stratejiler, ulusal sınırlar üzerindeki politika ve eylemlerin etkili işbirliğine ve koordinasyonuna dayalı yeni bir yönetim modeli belirler.

Makro-bölgesel stratejiler, AB'nin en üst siyasi düzeyi, Üye Devletler ve ilgili bölgeler tarafından desteklenmektedir ve AB bölgesel politikasının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. IPA III yararlanıcıları önceliklerinin farkında olmalıdır ve IPA III'e seçilmek için eylemlerin değerlendirilmesine yönelik kriterlerinden biri de bu önceliklerden birine uyum olacaktır.

Bu bağlamda öneri, Avrupa düzeyinde, ulusal ve bölgesel düzeylerde daha entegre ve koordineli bir yaklaşım çağrısında bulunmaktadır. İlgili tüm AB fonlarının entegre bir şekilde kullanımının geliştirilmesi amacıyla güçlü bir koordinasyon mekanizması oluşturulmalıdır. Genel olarak, IPA III yararlanıcılarında programlama, uygulama ve proje düzeyinde daha farklı birçok sinerji programı yürütülebilir. Makro-bölgesel ve deniz havzası stratejilerinin geliştirilmesi ve koordinasyonunun yanı sıra vatandaşlar ve kurumlar arasındaki işbirliğinin yoğunlaştırılması, özellikle insandan insana eylemler teşvik edildiğinde, karşılıklı güvenin inşasına katkıda bulunur.

2. IPA III yararlanıcıları arasındaki Sınır Ötesi İşbirliğinin Stratejik Hedefleri

Sürdürülebilir yerel kalkınmanın teşvik edilmesi ve genellikle ekonomik olarak geri kalmış uzak kıyı ve kırsal sınır bölgelerindeki insanların ve toplulukların refah seviyesinin artırılmasına yönelik özel bir ihtiyaç vardır. Yıllar içinde sınır bölgeleri, piyasalara erişimin sınırlı olduğu, merkezden bilgi ve teknoloji transferinin zorlaştığı ve demografik göstergelerin bozulduğu ötekileşmiş bölgelere dönüşmüştür. Bununla birlikte, bu alanların çoğunda, ortaya çıkmasına izin verilirse eğilimi tersine çevirecek ve topluluklar arasında refah ve güven inşasında artışa yol açacak önemli bir potansiyel mevcuttur. Sınır bölgelerinde ortaklaşa belirlenen ortak zorluklarla mücadele önemlidir. Hedeflenen sınır bölgelerinin sürdürülebilir gelişimi, istihdamı artıracak ve bölgesel işbirliğinin ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

IPA III yararlanıcıları arasındaki sınır ötesi işbirliği de Batı Balkanlar'daki uzlaşma sürecinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. 1990'larda eski Yugoslavya'nın dağılmasından kaynaklanan savaşlar nedeniyle, sınır bölgelerinde iyi komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesi, bölgeler ve ilgili yararlanıcılar açısından büyüme ve refah için bir şart olmuştur. Sınır Ötesi İşbirliği programları, sınırın her iki tarafındaki kurumlar ve yönetimler arasında doğrudan temas oluşturarak geçmişte yaşanan çatışmaların etkisinin atlatılmasına ve uzlaşma

yaratılmasına odaklanır. Uzlaşma, özellikle topluluklar arasında uyumu teşvik eden eylemler yoluyla desteklenebilir.

IPA III yararlanıcıları arasındaki sınır ötesi işbirliği programlarının **stratejik hedefleri** şunlardır:

- Uzlaşmanın, güven inşasının ve iyi komşuluk ilişkilerinin desteklenmesi;
- Ulusal yerel/bölgesel makamlar, dernekler, hükümet dışı kuruluşlar ve komşu bölgelerdeki işletmeler arasında işbirliğinin teşvik edilmesi suretiyle sınır bölgelerinin ekonomik, sosyal ve bölgesel kalkınması;
- Yerel, bölgesel ve ulusal kurumların kapasitelerinin AB programlarını yönetebilecek şekilde geliştirilmesi ve bu kurumların katılım sonrasında uygulanacak bölgesel işbirliği hedefi kapsamında gelecekteki Yapısal Fonların yönetimine hazırlanması.

3. Üye Devletler, IPA III yararlanıcıları ve/veya Komşuluk, Kalkınma ve Uluslararası İşbirliği – Küresel Avrupa (NDICI-GE) Tüzüğü kapsamındaki Ortak Ülkeler arasındaki İşbirliğinin Stratejik Hedefleri

Bu eylemlerin çok taraflı düzeyde ve üçüncü ülkelerdeki amacı, bir yandan AB bölgelerini ve şehirlerini desteklerken öte yandan AB küresel ve stratejik ortakları, IPA III yararlanıcıları ve komşu ülkelerle kentsel politika diyalogları ve işbirliği yoluyla rolünü güçlendirerek Komisyonun ve AB dış ilişkilerinin stratejik hedeflerine ve önceliklerine katkıda bulunmaktır.

Bu faaliyetler ve işbirliği programları özellikle şunları amaçlar:

- Ana akım ve bölgesel işbirliği programlarına ve makro-bölgesel stratejilere aktif katılımlarını sağlayarak ve IPA III yararlanıcıları ve NDICI-GE ortak ülkeleri ile insandan insana ve tabanda apolitik işbirliğini geliştirerek genişleme (IPA) ülkeleri, komşu ülkeler ve bölgesel kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi.
- AB küresel ve stratejik ortakları ile politika diyaloglarının güçlendirilmesi ve ilgili ortaklar düzeyinde bölgesel ve kentsel çok taraflı, bölgesel ve ikili politikaların etkili koordinasyonunun geliştirilmesi, aynı zamanda da uluslararası hedeflere ve deneyime dayalı bölgesel ve kentsel bir politika gündemi geliştirilmesine katkıda bulunulması ve ilgili şehirlere ve bölgelere dünya çapında ağ oluşturma fırsatı sağlanması.

4. Tematik Öncelikler ve Tematik Gruplar

Interreg-IPA CBC, ERDF ulus ötesi ve bölgeler arası işbirliği programları, ETC programlama sürecinin bir parçası olarak geliştirilecektir. Bu nedenle, bu bölümde yalnızca IPA-IPA CBC ele alınır.

IPA yararlanıcıları arasındaki Sınır Ötesi İşbirliği programları için **Tematik Öncelikler (TP)**, IPA III Tüzüğü'nün III. Ekinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

(a) diğerlerinin yanı sıra, sınır ötesi hareketlilik dâhil sınır ötesi iş gücü piyasalarının entegrasyonu; ortak yerel istihdam girişimleri; bilgi ve danışmanlık hizmetleri ve ortak eğitim; toplumsal cinsiyet eşitliği; fırsat eşitliği; göçmen toplulukların ve kırılgan grupların entegrasyonu; kamu istihdam hizmetlerine yatırım; halk sağlığı ve sosyal hizmetlere yatırımın teşvik edilmesi yoluyla istihdamın, işgücü hareketliliğinin, sosyal ve kültürel içermenin sınır ötesinde desteklenmesi (TP1);

(b) diğerlerinin yanı sıra, çevrenin korunmasına yönelik ortak eylemler; doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının teşvik edilmesi; eşgüdümlü deniz saha planlaması; kaynak

verimliliği ve döngüsel ekonomi, yenilenebilir enerji kaynakları ve güvenli ve sürdürülebilir düşük karbonlu, yeşil ekonomiye geçiş; atık ve su yönetiminin iyileştirilmesi; belirli risklere yönelik yatırımların teşvik edilmesi; afetlere dayanıklılık, hazırlıklılık ve müdahale sağlanması ve afetlerin önlenmesi gibi yollarla çevrenin korunması ve iklim değişikliğine adaptasyonun desteklenmesi, iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması, risklerin önlenmesi ve risk yönetimi (TP2);

(c) diğerlerinin yanı sıra, ulaşırmaya, dijital ağlara ve hizmetlere erişimi geliştirerek izolasyonunun azaltılması ve sınır ötesi su, atık ve enerji sistemleri ile tesislerine yatırım yapılması yoluyla sürdürülebilir ulaşımın desteklenmesi ve kamu altyapılarının iyileştirilmesi (TP3);

(d) diğerlerinin yanı sıra dijital bağlantının yaygınlaştırılması, birlikte çalışabilir e-Devlet hizmetlerinin geliştirilmesi, dijital güven ve güvenliğin yanı sıra dijital beceriler ve girişimcilik yoluyla, dijital ekonomi ve dijital toplumun desteklenmesi (TP4);

(e) turizm ile kültürel ve doğal mirasın teşvik edilmesi (TP5);

(f) diğerlerinin yanı sıra, ortak eğitim, mesleki eğitim, eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması ile ortak gençlik faaliyetlerini destekleyen altyapılar aracılığıyla gençliğe, eğitime ve becerilere yatırım yapılması (TP6);

(g) yerel ve bölgesel yönetişimin desteklenmesi ve yerel ve bölgesel yönetimlerin planlama ve idari kapasitelerinin geliştirilmesi (TP7);

(h) diğerlerinin yanı sıra, girişimciliğin, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi ile yerel sınır ötesi piyasaların ve uluslararasılaşmanın gelişmesi yoluyla rekabet edebilirliğin, iş ortamının artırılması ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin, ticaretin ve yatırımın geliştirilmesi (TP8);

(i) diğerlerinin yanı sıra, araştırma ve teknoloji geliştirme için insan kaynaklarının ve imkânların paylaşılması yoluyla araştırma, teknolojik gelişme, yenilikçilik ve dijital teknolojilerin güçlendirilmesi (TP9).

Bu tematik öncelikler, ERDF'nin ilgili Öncelik Hedefi ile uyumun sağlanması amacıyla ETC Tüzüğü (bkz. Tablo 1) kapsamında belirlenen öncelikler doğrultusunda **Tematik Gruplara** ayrılmıştır.

“Yerel ve bölgesel makamların yerel zorluklarla mücadele kapasitesinin artırılması” tematik grubu, tüm sınır ötesi işbirliği programlarında IPA yararlanıcıları tarafından ana akımlaştırılmalıdır. Buna ek olarak aşağıdaki tabloda listelenenlerden en fazla iki tematik grup seçilecektir. Tematik grupların/öncelikli alanların seçimi, program alanının ihtiyaçlarına yönelik incelemenin ve yerel paydaşlarla kapsamlı istişarenin ardından programa katılan bölgeler tarafından ortaklaşa gerçekleştirilecektir.

IPA III yararlanıcıları seçilen tematik grup, tematik öncelik ve faaliyetlerin, bölgesel programların stratejik hedeflerine ulaşılmasına nasıl yol açtığını gösteren program düzeyinde bir müdahale mantığı tasarlayacaklardır. Son olarak, programlar teknik yardım operasyonları için özel bir bütçe tahsisi de içerecektir. Önerilen eylemler ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliğinin değerlendirileceği, ele alınacağı, ana akımlaştırılacağı ve teşvik edileceği şekilde tasarlanacaktır.

Tablo 1: IPA Tematik Öncelikleri ile ERDF Öncelik Hedefleri Karşılaştırması

Tematik Grup	Tematik Öncelikler - IPA	Karşılık Gelen Öncelikli Hedef - ERDF
Gelişmiş istihdam olanakları ve sosyal haklar	<p>TP1: diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakiler yoluyla istihdamın, işgücü hareketliliğinin, sosyal ve kültürel içermenin sınırlar arasında desteklenmesi: sınır ötesi hareketlilik de dâhil sınır ötesi iş gücü piyasalarının entegrasyonu, ortak yerel istihdam girişimleri; bilgi ve danışmanlık hizmetleri ve ortak eğitim; toplumsal cinsiyet eşitliği; eşit fırsatlar; göçmen topluluklar ve kırılğan grupların entegrasyonu; kamu istihdam hizmetlerine yatırım; halk sağlığı ve sosyal hizmetlere yatırımın teşvik edilmesi yoluyla</p> <p>TP6: diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakiler yoluyla gençliğe, eğitime ve becerilere yatırım yapılması: ortak eğitimin, mesleki eğitimin, eğitim programlarının ve ortak gençlik faaliyetlerini destekleyen altyapıların geliştirilmesi ve uygulanması</p>	<p>Aşağıdakiler yoluyla “Avrupa Sosyal Haklar Sütunu”nu uygulayan daha sosyal bir Avrupa” (“PO 4”):</p> <p>i) sosyal inovasyon ve altyapının geliştirilmesi yoluyla işgücü piyasalarının etkinliğinin ve kaliteli istihdama erişimin artırılması;</p> <p>ii) altyapının geliştirilerek eğitim, öğretim ve yaşam boyu öğrenmede kapsayıcı ve kaliteli hizmetlere erişimin iyileştirilmesi;</p> <p>(iii) barınma ve sosyal hizmetler dâhil olmak üzere entegre tedbirler yoluyla ötekileştirilmiş toplulukların, göçmenlerin ve dezavantajlı grupların sosyoekonomik entegrasyonunun artırılması;</p> <p>(iv) birinci basamak sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere altyapının geliştirilerek sağlık hizmetlerine eşit erişimin sağlanması</p> <p><u>Avrupa Bölgesel İşbirliği özelinde:</u></p> <p>(b) sınırlar arasında tanınacak şekilde eğitimsel kazanım ve beceri düzeylerini artırmak amacıyla, sınırlar arasında eğitim, öğretim ve yaşam boyu öğrenmeye erişimin ve bunların kalitesinin iyileştirilmesi</p>
Daha çevreci ve gelişmiş kaynak verimliliği	<p>TP2: diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakiler yoluyla, çevrenin korunması ve iklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması, risklerin önlenmesi ve risk yönetiminin teşvik edilmesi: çevre korumaya yönelik ortak eylemler; plastik kirliliğinin azaltılması, sürdürülebilir doğal kaynak kullanımının teşvik edilmesi, eşgüdümlü denizcilik alan planlaması, kaynak verimliliği ve döngüsel ekonomi, yenilenebilir enerji kaynakları ve güvenli ve sürdürülebilir düşük karbonlu, yeşil ekonomiye geçiş; atık ve su yönetiminin iyileştirilmesi, belirli riskleri ele almaya yönelik yatırımların teşvik edilmesi, afetlere karşı dayanıklılık, hazırlıklı olma ve müdahale ve afetlerin önlenmesi</p>	<p>Aşağıdakiler yoluyla “Temiz ve adil enerji geçişini, yeşil ve mavi yatırımı, döngüsel ekonomiyi, iklim adaptasyonunu ve risk önleme ve yönetimini teşvik ederek daha yeşil, düşük karbonlu bir Avrupa” (“PO 2”):</p> <p>i) enerji verimliliği tedbirlerinin desteklenmesi;</p> <p>(ii) yenilenebilir enerjinin desteklenmesi;</p> <p>(iii) yerel düzeyde akıllı enerji sistemlerin, şebekelerin ve depolamanın geliştirilmesi;</p> <p>(iv) iklim değişikliğine uyumun, risk önlenimin ve afetlere karşı dayanıklılığın desteklenmesi;</p> <p>(v) sürdürülebilir su yönetiminin desteklenmesi;</p> <p>(vi) döngüsel ekonomiye geçişin desteklenmesi;</p> <p>(vii) kentsel çevrede biyolojik çeşitliliğin, yeşil altyapının geliştirilmesi ve kirliliğin azaltılması</p>
Kamu altyapılarının/ bağlanabilirliği n (ulaşım,	<p>TP3: diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakiler yoluyla sürdürülebilir ulaşımın desteklenmesi ve kamu altyapılarının iyileştirilmesi:</p>	<p>Aşağıdakiler yoluyla “Hareketliliği ve bölgesel BİT bağlanabilirliğini artırarak daha bağlantılı bir Avrupa” (“PO 3”):</p>

<p>dijital, enerji, atık ve su) iyileştirilmesi</p>	<p>ulaştırma, dijital ağlar ve hizmetlere erişimin geliştirilmesiyle izolasyonunun azaltılması ve sınır ötesi su, atık ve enerji sistemleri ile tesislerine yatırım yapılması</p> <p>TP4 diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakiler yoluyla dijital ekonomi ve dijital toplumun desteklenmesi: dijital bağlantının yaygınlaştırılması, e-Devlet hizmetlerinin geliştirilmesi, dijital güven ve güvenliğin yanı sıra dijital beceriler ve girişimcilik</p>	<p>i) dijital bağlanabilirliğin artırılması; (ii) sürdürülebilir, iklimle dayanıklı, akıllı, güvenli ve intermodal bir Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı (TEN-T) geliştirilmesi; iii) TEN-T'ye ve sınır ötesi hareketliliğe daha iyi erişim dâhil olmak üzere her düzeyde sürdürülebilir, iklimle dayanıklı, akıllı ve intermodal hareketliliğin geliştirilmesi; (iv) sürdürülebilir çok modlu kentsel hareketliliğin desteklenmesi</p>
<p>İş ortamının ve rekabet edebilirliğin iyileştirilmesi</p>	<p>TP5 turizmin ve kültürel ve doğal mirasın teşvik edilmesi; TP8 diğerlerinin yanı sıra, girişimciliğin, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi ve yerel sınır ötesi piyasaların ve uluslararasılaşmanın gelişmesi yoluyla rekabet edebilirliğin, iş ortamının artırılması ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin, ticaretin ve yatırımın geliştirilmesi; TP9: diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakiler yoluyla araştırma ve teknolojik gelişme, yenilik ve dijital teknolojilerin güçlendirilmesi: insan kaynaklarının paylaşımının, araştırma ve yenilik sistemlerinde kapasitenin geliştirilmesinin, bilimsel mükemmellik ilkesi ve araştırma ve teknoloji geliştirme olanaklarının teşvik edilmesi için uyarlanmış hareketlilik ve hibe planlarının desteklenmesi</p>	<p>Aşağıdakiler yoluyla “Kentsel, kırsal ve kıyı bölgelerinin sürdürülebilir ve entegre kalkınmasını ve yerel girişimleri destekleyerek vatandaşlarına daha yakın bir Avrupa” (“PO 5”): (i) kentsel alanlarda entegre sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınmanın, kültürel mirasın ve güvenliğin desteklenmesi; (ii) toplum liderliğinde yerel kalkınma yoluyla kırsal ve kıyı alanları da dâhil olmak üzere entegre sosyal, ekonomik ve çevresel yerel kalkınmanın, kültürel mirasın ve güvenliğin desteklenmesi</p> <p>Aşağıdakiler yoluyla “Yenilikçi ve akıllı ekonomik dönüşümü teşvik ederek daha akıllı bir Avrupa” (“PO 1”): (i) araştırma ve yenilik kapasitelerinin artırılması ve ileri teknolojilerin benimsenmesi (ii) vatandaşlar, şirketler ve hükümetler için dijitalleşmenin sunduğu avantajdan faydalanılması; (iii) KOBİ'lerin büyümesinin ve rekabet edebilirliğinin artırılması; (iv) akıllı uzmanlaşma, endüstriyel geçiş ve girişimcilik için becerilerin geliştirilmesi</p>
<p>Yerel ve bölgesel yönetimlerin yerel zorluklarla mücadele kapasitesinin artırılması</p>	<p>TP7: aşağıdakiler yoluyla yerel ve bölgesel yönetişimin desteklenmesi: yerel ve bölgesel yönetimlerin planlama ve idari kapasitesinin güçlendirilmesi, e-Devlet hizmetlerinin, dijital güven ve güvenliğin geliştirilmesi, yapısal fonların yönetimine ilişkin kapasitenin geliştirilmesi (örn. AB Üye Devletlerinin yerel yönetimleriyle karşılıklı ziyaretler)</p>	<p>1, 2 ve 3. bileşenler kapsamında ERDF ve uygun olduğu durumlarda, Birlik'in dış finansman araçları, özellikle aşağıdaki eylemlerle Interreg'e özgü “Daha iyi bir Interreg yönetişimi” hedefini de destekleyebilir:</p> <p>(a) 1. bileşen ve 2B Interreg programları kapsamında: (i) özellikle belirli bir bölgeyi yönetmekle görevlendirilmiş olanlar olmak üzere kamu makamlarının ve paydaşların kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi; (ii) özellikle sınır bölgelerindeki yasal ve diğer engellerin çözülmesi amacıyla yasal</p>

		ve idari işbirliğini ve vatandaşlarla kurumlar arasındaki işbirliğini teşvik ederek etkin kamu yönetiminin geliştirilmesi;
--	--	--

5. Göstergeler

Interreg-IPA CBC, ERDF ulus ötesi ve bölgeler arası işbirliği programları, ETC programlama sürecinin bir parçası olarak geliştirilecektir. Bu nedenle, bu bölümde münhasıran IPA-IPA CBC ele alınmaktadır.

Uzlaşma, Güven Artırma ve İyi Komşuluk İlişkileri

1. Oluşturulan sınır ötesi ağlara/ortaklıklara katılan kuruluş sayısı (kaynak: Bölgesel İzleme Sistemi)

Mevcut Durum (2021⁴²): Batı Balkanlar (1.085)

Kilometre Taşı (2025): Batı Balkanlar (1.222)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (1.508)

2. Projelerin uygulanmasında doğrudan yer alan kuruluşların sayısı (kaynak: Bölgesel İzleme Sistemi)

Mevcut Durum (2021⁴³): Batı Balkanlar (2.046)

Kilometre Taşı (2025): Batı Balkanlar (2.206)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (2.769)

Sınır Alanlarının Ekonomik, Sosyal ve Bölgesel Gelişimi

3. Program faaliyetlerinden kaynaklanan yeni işlerin sayısı (kaynak: Bölgesel İzleme Sistemi)

Mevcut Durum (2021⁴⁴): Batı Balkanlar (519)

Kilometre Taşı (2025): Batı Balkanlar (543)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (684)

4. Kurulan yeni işletme sayısı (kaynak: Bölgesel İzleme Sistemi)⁴⁵

Mevcut Durum (2021⁴⁶): Batı Balkanlar (249)

Kilometre Taşı (2025): Batı Balkanlar (262)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (387)

Her Düzeyde Kurumlar için Kapasite Geliştirme

5. Kapasitesi artırılmış kurum/kuruluş sayısı (kaynak: Bölgesel izleme sistemi)

Mevcut Durum (2021⁴⁷): Batı Balkanlar (302)

Kilometre Taşı (2025): Batı Balkanlar (343)

Hedef (2027): Batı Balkanlar (458)

⁴² Mart 2021'e kadar kümülatif

⁴³ Mart 2021'e kadar kümülatif

⁴⁴ Mart 2021'e kadar kümülatif

⁴⁵ Bu bir bağlam göstergesidir. Bundaki değişim yalnızca ve doğrudan IPA desteğine atfedilemez.

⁴⁶ Mart 2021'e kadar kümülatif

⁴⁷ Mart 2021'e kadar kümülatif

Her bir IPA Sınır Ötesi İşbirliği programı, seçilen tematik öncelikler kapsamındaki her bir spesifik hedef için göstergeleri de tanımlayacaktır.

6. 6. Tercih edilen finansman türleri ve uygulama yöntemleri

Interreg-IPA CBC, ERDF ulus ötesi ve bölgeler arası işbirliği programları, ETC programlama sürecinin bir parçası olarak geliştirilecektir. Bu nedenle, bu kısımda yalnızca IPA-IPA CBC ele alınmaktadır.

Finansman türleri

Sınır ötesi işbirliğine destek, programa katılan en az iki IPA yararlanıcısı tarafından ortaklaşa hazırlanan yedi yıllık belirli Sınır Ötesi İşbirliği programları aracılığıyla sağlanacaktır. Sınır Ötesi İşbirliği programları, belirli bir sınır bölgesi için yedi yıllık işbirliği stratejisini tanımlar ve diğerlerinin yanı sıra, program alanı ihtiyaçlarının analizini ve yerel makamlar ile Komisyon dâhil olmak üzere yerel paydaşlarla yapılan kapsamlı istişareyi takiben IPA yararlanıcıları tarafından seçilen uygun bölge ve tematik öncelikleri içerir. Programların, hedefleri ile katılımcı yararlanıcıların her birinde yürürlükte olan ulusal bölgesel kalkınma stratejileri ve makro bölgesel stratejiler arasındaki bağlantıya önem vermeleri gerekir. Bu Sınır Ötesi İşbirliği programları teklif çağruları, stratejik projeler ve teknik yardım yoluyla uygulanır:

Teklif çağruları: Sınır Ötesi İşbirliği programları kapsamında finansman için uygun faaliyetlerin seçilmesinde tercih edilen araç, teklif çağrılarıdır. Yerel düzeyde daha büyük bir etki yaratılmasına yönelik olarak daha fazla tematik odaklanma elde edilebilmesi ve sonuçların ortaya koyulabilmesi için, teklif çağruları belirli temaları, projelerin boyutunu ve/veya alıcıları hedeflemelidir. Yerel görünürlük ve gerçek anlamda aşağıdan yukarıya yaklaşımın sağlanması için çağruların başlatılmasından önceki bilgilendirme kampanyaları çok önemlidir. Teklif çağruları, yerel makamların katılımını teşvik etmeli ve sürdürülebilir sosyoekonomik kalkınmaya ve/veya uzlaşmaya elverişli bir ortam yaratmak için kamu, özel ve toplum sektörleri arasında aşağıdan yukarıya gerçek katılım ve ortaklıklar sağlamalıdır.

Her durumda, projeler net sınır ötesi etkiler ve faydalar sağlayacaktır, başka bir ifadeyle, amaçlanan hedefe ulaşmanın tek yolu ve katma değerleri net olmadıkça “basit” (sınırın bir tarafında uygulanan ve diğer tarafı etkileyen) projelerden kaçınılmalıdır. Sınır Ötesi İşbirliği projeleri, katılımcı IPA yararlanıcılarının her birinden en az bir yararlanıcıyı içerir.

Stratejik projeler. Net bir sınır ötesi etkiye sahip olduklarında daha büyük eylemler (“stratejik projeler”) gerçekleştirme olasılığı, Sınır Ötesi İşbirliği programlarındaki bir başka seçenek olarak düşünülebilir. Bunlar, fizikî yatırım gerektirmeyen projeler (örneğin, ortak nehir bilgi sistemleri, feribot/gemi trafiğini koordine eden Tuna ile ilgili projeler vb.) veya altyapı projeleri olabilir.

IPA yararlanıcıları arasındaki Sınır Ötesi İşbirliği programlarının amacına yönelik stratejik projeler, net bir sınır ötesi etkiye sahip eylemler olarak tanımlanır ve bu Pencere kapsamında destek için daha uygundur. IPA yararlanıcıları tarafından önerilen Sınır Ötesi İşbirliği Programları, stratejik projelerin toplam Sınır Ötesi İşbirliği program bütçesinin en fazla [%30-35] kadarını tahsis edebilir. Bunların (özet ve bütçe) hâlihazırda program belgesinde sunulması gerekecektir. Bunların uygulanması, ilgililik ve olgunluklarının Komisyonun ön değerlendirmesine tabi olacaktır.

Belirli programlara verilen Teknik Yardım. Sınır ötesi işbirliğinin uygulanması için idari kapasitenin güçlendirilmesini amaçlayan faaliyetlere her bir Sınır Ötesi İşbirliği programı bütçesinin maksimum %10'u ayrılabilir. Tahsis edilen miktar, ortak program yapılarının personel maliyeti, Sınır Ötesi İşbirliği alanındaki program personelinin görev maliyetleri, hibe yararlanıcılarının eğitimi, görünürlük etkinlikleri, farkındalık yaratma gibi belirli maliyetlerin

karşılanmasına ayrılacaktır. Ayrıca, programın uygulanmasıyla ilgili izleme, değerlendirme, bilgilendirme ve kontrol faaliyetlerinin maliyetlerini de karşılayacaktır.

IPA Yararlanıcıları arasındaki sınır ötesi işbirliğine yönelik Teknik Yardım. Bu yatay desteğin amacı, programların uygulanmasında yüksek kalite düzeyine ulaşılması için usul ve araçların iyileştirilmesine yönelik paydaşlar arasında bilgi üretimi ve paylaşımının sağlanmasıdır. Ayrıca, Avrupa Bölgesel İşbirliği (ETC) hedefi doğrultusunda iyi yönetim yaklaşımlarının yayılmasını ve paydaşların AB Uyum Politikasına hazırlanmasını kolaylaştırır. Bu desteğin bir diğer amacı, özellikle yerel makamların temel yerel kalkınma ortakları olarak kapasitelerini güçlendirmelerinin desteklenmesi olacaktır.

Uygulama yöntemleri:

CBC programları, katılımcı IPA yararlanıcılarının hazırlık düzeyine bağlı olarak doğrudan veya dolaylı yönetimde uygulanır.

7. Varsayımlar ve Riskler

Interreg-IPA CBC, ERDF ulus ötesi ve bölgeler arası işbirliği programları, ETC programlama sürecinin bir parçası olarak geliştirilecektir. Bu nedenle, bu kısımda yalnızca IPA-IPA CBC ele alınmaktadır.

Varsayımlar:

- Yerel makamlar ve hükümet dışı kuruluşlar, teklif çağrılarında katılmaya isteklidir
 - Bu istek, başvuruların hazırlanması ve projelerin uygulanması için hedeflenen bilgilendirme kampanyaları ve uygun teknik yardım desteği ile desteklenmelidir.
- Gerekliğinde yönetimler tarafından destek sağlanır
 - Stratejik projelerin seçimi, muhtemelen Ulusal yönetimlerin ortak sorumluluğu olacaktır. Katılımlarının sağlanabilmesi için, IPA yararlanıcısının bölgesel kalkınma politikaları ve spesifik Sınır Ötesi İşbirliği programı ile bağlantının program belgesinde oluşturulması gerekecektir.

Riskler:

- İyi komşuluk ilişkilerinin bozulması ve akabinde katılımcı IPA Yararlanıcıları tarafından bu programların başarısına yönelik yeterli kararlılık gösterilmemesi
 - İyi komşuluk ilişkilerindeki herhangi bir bozulma, bu durumun yüksek siyasi düzeyde ele alınmasıyla giderilebilir. Yetersiz kararlılık, siyasi diyalogda bu programların önemi vurgulanarak azaltılabilir.
- Yararlanıcı kurumlarda veya nihai yararlanıcılarda karmaşık Sınır Ötesi İşbirliği programlama ve uygulama usullerinin yönetilmesine yönelik kapasite eksikliği
 - Faydalanıcı kurumların veya nihai yararlanıcıların projelerin uygulanmasına yönelik yetersiz kapasite sorunu, bilgilendirme toplantıları, seminerler ve diğer eğitim ve teknik yardım faaliyetleri yoluyla azaltılabilir. Her program kapsamında hedeflenen teknik yardım ve bölgesel teknik yardım, bu riskin ele alınmasına yardımcı olacaktır.

IPA III GÖSTERGE TAHSİSLERİ

Aşağıdaki tablo, IPA III programlama çerçevesinin tematik önceliklerinin desteklenmesine yönelik 2021-2027 dönemi gösterge tahsislerini gösterir. Fiyatlar milyon Euro cinsinden ifade edilmiştir.

IPA III Pencere/Öncelik	%	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
Pencere 1: Hukukun üstünlüğü, temel haklar ve demokrasi	%15.13	281	287	292	298	304	310	317	2.089
Pencere 2: İyi yönetim, AB müktesebatına uyum, iyi komşuluk ilişkileri ve stratejik iletişim	%16.59	308	314	321	327	333	340	347	2.291
Pencere 3: Yeşil gündem ve sürdürülebilir bağlantısallık	%42.45	788	804	820	837	853	870	888	5.860
Pencere 4: Rekabet edebilirlik ve kapsayıcı büyüme	%22.31	414	422	431	440	448	457	467	3.080
Pencere 5: Bölgesel ve sınır ötesi işbirliği ⁴⁸	%3.51	65	66	68	69	71	72	73	485
Toplam Operasyonel Bütçe	%100.00	1.855	1.894	1.932	1.971	2.010	2.051	2.093	13.804
İdari Ödenekler	uygulanam az	49	49	50	51	52	53	54	357
Toplam	%100.00	1.904	1.943	1.982	2.022	2.062	2.104	2.147	14.162

Cari fiyatlar, 2018 fiyatlarındaki tutarlara yıllık %2 sabit deflatör uygulanarak hesaplanmıştır. Yuvarlamadan dolayı toplamlar birbirini tutmamaktadır.

⁴⁸ IPA III mali zarfının %3'lük kısmı, IPA III yararlanıcıları ile Üye Devletler arasındaki sınır ötesi işbirliği programlarına gösterge niteliğinde tahsis edilecektir. Buna ek olarak, 5. Pencere kapsamındaki tahsis, IPA-IPA Sınır Ötesi İşbirliğini ve diğer Interreg-IPA işbirliği kollarını da kapsayacaktır.